NBP Narodowy Bank Polski

Nr 03/14 (lipiec 2014 r.)

Szybki Monitoring NBP

Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w II kw. 2014 r. oraz prognoz na III kw. 2014 r.

Nr 03/14 (lipiec 2014 r.)

Szybki Monitoring NBP

Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w II kw. 2014 r. oraz prognoz na III kw. 2014 r.

Zofia Jankiewicz
Łukasz Postek
Piotr Popowski
Katarzyna Puchalska
Agnieszka Sawicka
Izabela Tymoczko

Biuro Przedsiębiorstw, Gospodarstw Domowych i Rynków
Instytut Ekonomiczny
Warszawa, 2014 r.

Spis treści

Streszczenie 3
Sytuacja ekonomiczna 5
1. Bieżące oceny sytuacji 5
2. Prognozy sytuacji ekonomicznej 6
3. Analiza sytuacji sektora przedsiębiorstw w podstawowych przekrojach 7
Ramka 1 Sytuacja w kraju (wyniki AR NBP) 9
Ramka 2 Sytuacja firm zaangażowanych na rynkach rosyjskim lub ukraińskim (wyniki AR NBP) 10
Popyt, zamówienia i produkcja 12
1. Bariera popytu 12
2. Prognozy popytu, zamówień i produkcji 12
3. Prognozy popytu, zamówień i produkcji – analiza w podstawowych przekrojach 13
Kurs walutowy, eksport i import 15
1. Opłacalność eksportu 15
2. Bariera kursu walutowego 16
3. Oceny i prognozy eksportu 16
Ramka 3 Potencjalny wpływ umowy transatlantyckiej na sytuację gospodarczą przedsiębiorstw (wyniki AR NBP) 17
Zatrudnienie 19
1. Prognozy zatrudnienia 19
2. Prognozy zatrudnienia – analiza w podstawowych przekrojach 19
3. Wybrane czynniki oddziałujące na zatrudnienie 21
4. Braki kadrowe 22
Wynagrodzenia 25
1. Prognozy wzrostu płac 25
2. Wybrane czynniki zmian płac 26
3. Optymalizacja kosztów 27
4. Podwyżki płac a wzrost wydajności pracy 27
5. Presja płacowa 28
Inwestycje 29
1. Planowane inwestycje 29
2. Planowane inwestycje – analiza w podstawowych przekrojach 30
3. Inwestycje w trakcie realizacji 32
4. Źródła finansowania nowych inwestycji 33
Zapasy 36
Wykorzystanie mocy produkcyjnych 38
Kredyt bankowy 40
1. Prognozy zadłużenia 40
2. Dostępność kredytów 41
Dostępność kredytu dla polskiego sektora MSP na tle dostępności kredytu dla MSP w strefie euro 43
Ramka 4 Program gwarancji *de minimis* 44

3. Oprocentowanie kredytów 46
4. Prognoza oprocentowania kredytów 47
Płynność finansowa przedsiębiorstw 48
1. Ocena płynności 48
2. Obsługa zadłużenia 49
3. Zatory płatnicze 51
Ceny i marże 53
1. Zmiany cen w II kw. 2014 r. 53
2. Prognozy cen surowców i materiałów 53
3. Prognozy cen własnych 53
4. Prognozy cen wyrobów własnych – analiza w podstawowych przekrojach 55
5. Zmiany cen własnych a wzrost cen surowców i materiałów 55
6. Zmiany cen a eksport 56
7. Oczekiwania zmian CPI 57
8. Marże 57
Aneksy 59
Uwagi metodologiczne 59
Analiza komponentów cyklicznych 60
Formularz badania ankietowego 62

Streszczenie

W II kw. respondenci z sektora przedsiębiorstw niefinansowych raportowali niewielką poprawę własnej kondycji, jak też wyraźną poprawę sytuacji gospodarczej w kraju oraz jej perspektyw na kolejny rok. Szybszemu wzrostowi powinna sprzyjać wyższa aktywność inwestycyjna oraz relatywnie wysoka rentowność firm, zwłaszcza sprzedających na rynkach zagranicznych. Do czynników stabilizujących wzrost można zaliczyć nierosnące tempo wzrostu sprzedaży i niezbyt silną poprawę sytuacji na rynku pracy.

Mimo pewnych problemów, w tym zwłaszcza spadku eksportu na rynki rosyjski i ukraiński, sytuacja popytowa przedsiębiorstw stopniowo się poprawia. Świadczy o tym zarówno osłabienie bariery popytowej, jak i wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych. Większość badanych branż i klas deklaruje, że znalezienie odbiorcy sprawia coraz mniej problemów; takie opinie wyraziły również firmy budowlane. Perspektywy wzrostu sprzedaży na najbliższe miesiące są relatywnie dobre, o czym świadczą wysokie poziomy wskaźników, widać jednak ich stabilizowanie się, co może oznaczać wyhamowanie tempa wzrostu.

Również eksporterzy nie oczekują dalszego przyspieszenia dynamiki sprzedaży. Takim przewidywaniom towarzyszy jednak wyraźny wzrost wskaźnika nowych umów eksportowych. Ta swoista niespójność może wynikać z pozyskiwania przez firmy mniejszych (co do wartości sprzedaży) rynków zbytu, np. w Afryce lub Azji. Warto podkreślić, że sytuacja eksporterów pozostała wyraźnie lepsza niż firm sprzedających wyłącznie w kraju, a kryzys rosyjsko-ukraiński nie wpłynął znacząco na poziom sprzedaży i kondycję firm obecnych na tych rynkach. Odporność przedsiębiorstw na spadki eksportu do Rosji i na Ukrainę wynika m.in. z mechanizmu selekcji. Po 1998 r. eksportują tam bowiem firmy silniejsze i większe, sprzedające również w wielu innych krajach, a zatem z bardziej zdywersyfikowaną sprzedażą. Z tego powodu firmy te odznaczają się nieco lepszymi wynikami i prognozami niż pozostałe przedsiębiorstwa w próbie, co wskazuje na umiarkowaną skalę problemów związanych z kryzysem rosyjsko-ukraińskim i potwierdza stosunkowo niewielkie zaangażowanie tych przedsiębiorstw w eksport na te rynki.

Rentowność w sektorze przedsiębiorstw utrzymuje się na relatywnie wysokim poziomie, ale dotyczy to przede wszystkim bardziej rentownej sprzedaży eksportowej. Eksporterom sprzyja w ostatnich kilku latach poziom kursu walutowego, zapewniający opłacalność znaczącej większości eksportu. Z tego m.in. powodu odsetek eksporterów i udział eksportu w sprzedaży ciągle rośnie. W II kw. zauważono jednak niekorzystne zmiany w zakresie marż na sprzedaży eksportowej (choć obniżyły się również marże na sprzedaży krajowej). Przyczyną spadków marż był m.in. spadek inflacji i będąca efektem wysokiej konkurencji silna presja na obniżki cen. Ze względu na jednocześnie odnotowaną poprawę ogólnej oceny sytuacji ekonomicznej nie widać jednak zagrożenia dla opłacalności sprzedaży.

W III kw. dynamika wzrostu zatrudnienia powinna utrzymać się na poziomie z II kw. Świadczy o tym podobny odsetek firm planujących zwiększać liczbę etatów jak trzy miesiące wcześniej. Wzrost planowany jest głównie w sektorze prywatnym, w tym zwłaszcza w firmach z

kapitałem zagranicznym. Plany zwiększenia zatrudnienia mają ponadto firmy przetwórcze, budownictwo i usługi dla biznesu, jak też największe podmioty w próbie. Natomiast w energetyce i górnictwie możliwe są redukcje zatrudnienia.

Plany w odniesieniu do wysokości płac pokazują na podobne (a zatem niskie) co do zasięgu podwyżki, jak w poprzednim kwartale. Takie zamiary znajdują uzasadnienie m.in. w niskiej i nierosnącej presji pracowników na zwiększenie wynagrodzeń oraz bardzo niskiej inflacji. Warto jednak zauważyć, że analizowane wskaźniki ustabilizowały się i nie wykazują już dalszej tendencji spadkowej. Dalsze wzrosty wynagrodzeń uwarunkowane są najprawdopodobniej zarówno dalszą poprawą sytuacji firm, jak i wzrostem nacisków na podwyżki ze strony zatrudnionych osób (do tej pory w zasadzie nie obserwowanych).

W III kw. br. przedsiębiorstwa zapowiadają dalszy stopniowy wzrost aktywności inwestycyjnej. Rozwijać się planują przede wszystkim duże przedsiębiorstwa, przemysł oraz eksporterzy, a zatem grupy przedsiębiorstw w bardzo dobrej kondycji ekonomicznej. Ożywienie inwestycyjne znajduje odzwierciedlenie w poprawie sytuacji w przedsiębiorstwach oferujących produkty o charakterze inwestycyjnym. Widać też wzrost odsetka projektów finansowanych kredytem bankowym, co wskazuje na większą skalę planowanych inwestycji. Większość przedsiębiorstw przy finansowaniu nowych projektów posiłkować się będzie jednak nadal własnymi środkami, co wynika zarówno z dużych zakumulowanych zasobów tych środków, jak i ostrożności firm działających w cieniu zawirowań na rynkach światowych, a także z niskich (na tle historycznym) nakładów względem majątku firm.

Prognozy na III kw. sugerują utrzymanie się niskiego popytu na kredyt. Wskaźniki prognoz zadłużenia ustabilizowały się jednak w ostatnich kwartałach i wydaje się, że obserwowana od wybuchu międzynarodowego kryzysu finansowego tendencja spadkowa została wyhamowana. Wzrostowi dynamiki kredytu służą niskie stopy procentowe, a także perspektywa ich utrzymania się na niezmienionym poziomie w dłuższym okresie (zgodnie z obowiązującą w trakcie badania zapowiedzią Rady Polityki Pieniężnej). Choć jak na razie mają one tylko nieznaczny (dodatni) wpływ na decyzje kredytowe. Podobnie, rozszerzenie programu gwarancji rządowych *de minimis* o gwarancje dla kredytów inwestycyjnych może zachęcać, a przynajmniej ułatwiać rozwój przez sektor MSP, rekompensując wyższe oprocentowanie od kredytów, jakie generalnie płacą przedsiębiorstwa z tej klasy. Ponadto, utrzymuje się również wysoka dostępność do finansowania bankowego (o czym świadczy mały odsetek odmów kredytowych), co może być dodatkową zachętą dla potencjalnych kredytobiorców.

Poprawiającej się sytuacji w sektorze przedsiębiorstw towarzyszy dobra sytuacja płynnościowa firm oraz zmniejszenie skali zatorów płatniczych. W ostatnim kwartale dalszej poprawie uległa zdolność do spłaty kredytów bankowych, przy jednak niewielkim pogorszeniu jakości obsługi zobowiązań handlowych.

Nie widać na razie sygnałów wzrostu oczekiwań inflacyjnych. Większość wskaźników kształtuje się na bardzo niskich poziomach, wykazując dalszą tendencję spadkową bądź stabilizację. Również przedsiębiorstwa w dobrej kondycji nie sygnalizują nasilenia się presji inflacyjnej.

Sytuacja ekonomiczna

Sytuacja ekonomiczna w sektorze przedsiębiorstw stopniowo się poprawia. Prognozy na III kw. są nieco bardziej optymistyczne niż na II kw., natomiast prognozy średniookresowe pogorszyły się.

1. Bieżące oceny sytuacji

W II kw. br. przedsiębiorstwa oceniały swoją kondycję lepiej, niż w poprzednim kwartale. Wskaźnik BOSE[1] wzrósł o 4,7 pp. kw/kw i o 8,3 pp. r/r i przekroczył poziom swojej długookresowej średniej. Swoją sytuację za bardzo dobrą lub dobrą uznało ponad 75% firm, wobec 73% w poprzednim kwartale.

Wykres 1 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE

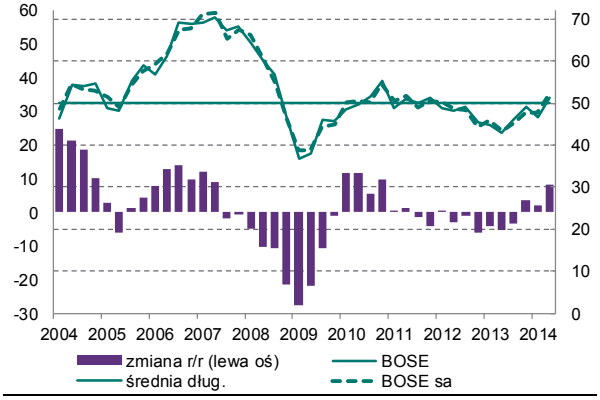

Również ocena przez przedsiębiorstwa bieżących, przeszłych i oczekiwanych trudności, którą można interpretować jako przybliżenie oceny fazy cyklu, poprawia się, co wskazuje na niewielkie prawdopodobieństwo pogorszenia się koniunktury w najbliższej przyszłości.

[1] Wskaźnik BOSE stanowi różnicę sald odsetka firm w bardzo dobrej i dobrej sytuacji oraz odsetka firm w słabej, złej i bardzo złej sytuacji

Wykres 2 Bieżące, przeszłe i oczekiwane trudności (ocena fazy cyklu)

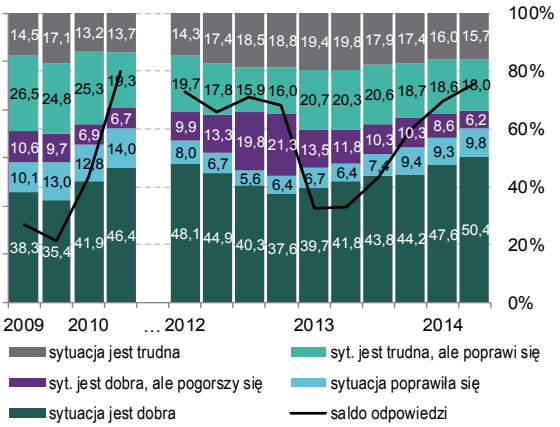

Pozytywne wnioski płyną także z analizy pytania otwartego o bariery rozwoju, która sugeruje dalszy spadek bariery popytowej, a zatem problemu najważniejszego w okresie obniżonej koniunktury. Jednocześnie zwiększeniu względem poprzedniego kwartału uległ odsetek firm, które nie obserwują żadnych poważniejszych problemów (w II kw. nie zgłaszał problemów co czwarty respondent w próbie).

Wykres 3 Najczęściej wymieniane bariery rozwoju

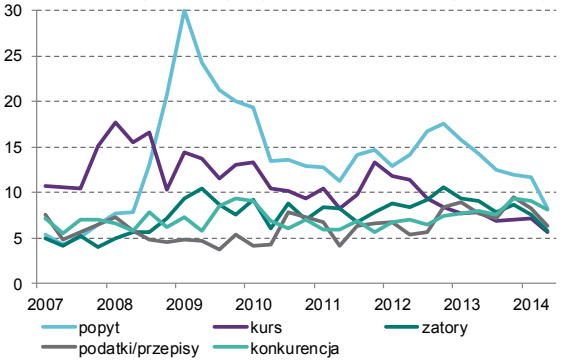

Podobnie, za przejaw poprawy koniunktury można uznać malejącą niepewność w odniesieniu do własnej sytuacji i bezpośredniego otoczenia firmy.

Wykres 4 Oceny niepewności sytuacji

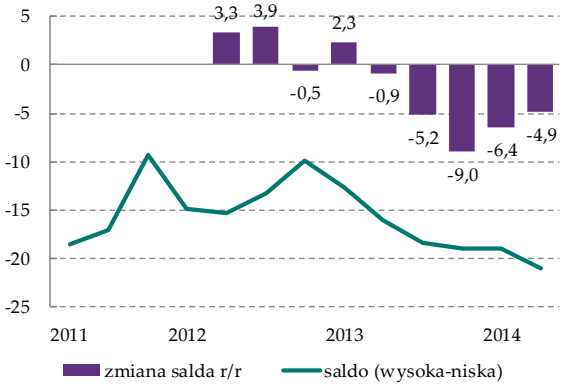

Wykres 5 Economic sentiment indicator

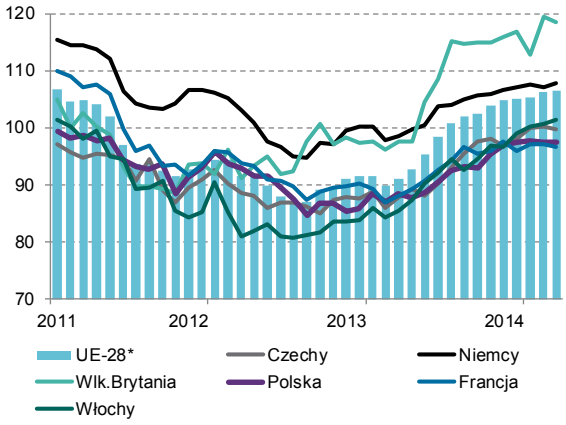

Źródło: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurindicators/business_consumer_surveys/main_tables

Wskaźniki konstruowane przez Eurostat pokazują dalszą stopniową poprawę koniunktury w UE. Wśród głównych odbiorców zagranicznych Polski we wszystkich krajach w II kw. nastąpił wzrost średniego wskaźnika ESI względem średniej za I kw., chociaż w Niemczech i we Francji, podobnie jak i w Polsce, wskaźnik ten wyraźnie stabilizuje się w ostatnim okresie.

2. Prognozy sytuacji ekonomicznej

Przedsiębiorstwa oczekują przyspieszenia skali poprawy w III kw. br. Wskaźnik WPSE pozbawiony wahań sezonowych wzrósł o 1,1 pp. kw/kw i o 2,2 pp. r/r, przyjmując wartość nieco niższą niż jego długookresowa średnia.

Wykres 6 Wskaźnik prognoz sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw WPSE (w perspektywie kwartału)

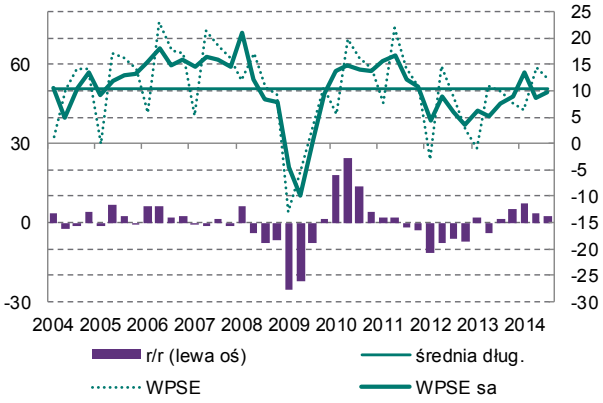

Wykres 7 Przewidywany termin zakończenia okresu spowolnienia w całej populacji (górny panel) oraz w przedsiębiorstwach, które obecnie doświadczają trudności (dolny panel)

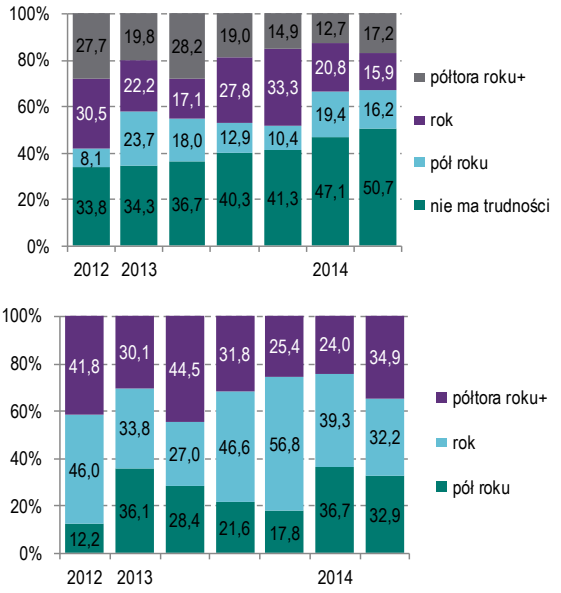

Te pozytywne informacje nieco psuje pogorszenie struktury odpowiedzi przy średniookresowych prognozach sytuacji. Co prawda, przybyło firm w dobrej kondycji, które nie oczekują jej pogorszenia, ale jednocześnie w przedsiębiorstwach, gdzie kondycja dotąd się nie poprawiła zwiększył się odsetek respondentów, którzy nie spodziewają się poprawy w najbliższym czasie. Zaobserwowana zmiana może mieć jednak charakter w części sezonowy i wynikać z „rocznej perspektywy" analiz prowadzonych przez firmy. Zaobserwowano bowiem, że

respondenci, którym mimo założeń nie uda się poprawić sytuacji na początku roku, przesuwają perspektywę potencjalnej zmiany na lepsze na rok kolejny. Obecnie taką negatywną weryfikację prognoz najsilniej odczuły firmy budowlane.

3. Analiza sytuacji sektora przedsiębiorstw w podstawowych przekrojach

W II kw. br. poprawę sytuacji zanotowano w wielu analizowanych branżach i klasach. Pogorszenie odczuły przede wszystkim firmy budowlane, część przetwórstwa przemysłowego zorientowanego wyłącznie na rynek krajowy, mikroprzedsiębiorstwa oraz jednostki samorządowe (woda i ścieki).

Po raz pierwszy od wybuchu międzynarodowego kryzysu finansowego BOSE w sekcji Przetwórstwo przemysłowe przekroczył poziom 60 punktów (wzrost o 5,7 pp. kw/kw i 15,5 pp. r/r), związany historycznie z okresami szybkiego wzrostu gospodarczego. Poprawa ominęła firmy dostarczające nietrwałych dóbr konsumpcyjnych, gdzie wskaźnik spadł w ujęciu kwartalnym, zaś w grupie firm produkujących dobra energetyczne wzrost w II kw. był niewielki i wskaźnik ukształtował się poniżej poziomu sprzed roku. W pozostałych klasach wg przeznaczenia produktu optymizm ocen zwiększył się, w tym najwięcej w grupie firm oferujących dobra zaopatrzeniowe oraz dobra inwestycyjne, gdzie BOSE wykazuje trend rosnący. Jednym z czynników zwiększających optymizm ocen był wzrost marż na sprzedaży krajowej, przy jednak malejących choć dodatnich ocenach marż na sprzedaży zagranicznej. Po stronie sprzedaży Przetwórstwo przemysłowe również zanotowało niewielką poprawę, w tym dalszy niewielki wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych oraz obniżenie bariery popytowej. Prognozy sekcji na III kw. lekko poprawiły się, natomiast struktura prognoz średniookresowych pogorszyła się – przybyło pesymistów, którzy nie oczekują poprawy w najbliższym czasie.

Wykres 8 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w przemyśle, budownictwie i pozostałych usługach

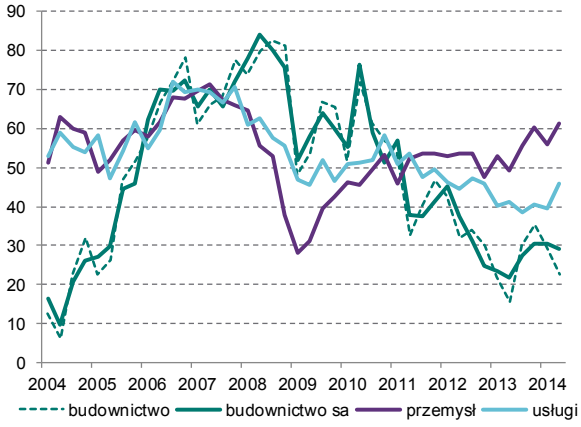

O poprawie sytuacji poinformowały również firmy usługowe (wzrost BOSE o 6,5 pp. kw/kw i o 4,7 pp. r/r). Wzrost BOSE objął zarówno handel, jak i transport, a także wszystkie grupowania w układzie wg grup klientów, tj. firmy oferujące usługi dla biznesu, dla konsumentów oraz usługi nierynkowe. Trudno na razie ocenić, czy mamy do czynienia z wyhamowaniem spadkowego trendu wskaźnika w usługach (który obserwowany jest od 2011 r.), czy też jest to na razie tylko korekta. Prognozy, zwłaszcza dla handlu oraz firm oferujących usługi nierynkowe, nie sugerują bowiem znaczącej poprawy w najbliższym czasie.

W sektorze budowlanym, po trwającej pół roku poprawie, nastroje ponownie się pogorszyły. Być może lepsze wyniki z dwóch poprzedni edycji były związane przede wszystkim z wyższymi temperaturami w sezonie zimowym i obecnie mamy do czynienia z korektą tamtych ocen. Za tą tezą przemawiają pozytywne zmiany w obszarze popytu i rentowności sektora, tj. spadek bariery popytowej oraz poprawa wskaźnika marż na sprzedaży krajowej (który jednak nadal jest silnie ujemny). Perspektywy firm budowlanych na III kw. są dobre (lepsze niż prognozy na II kw.), ale prognozy

średniookresowe cechuje wzrost pesymizmu wśród firm, które są w słabej sytuacji i nie oczekują jej poprawy w najbliższym czasie. Takie niekorzystne zmiany (struktury wskaźnika prognoz średniookresowych) zanotowano w większości branż i klas, jednak w budownictwie były one wyjątkowo silne (odsetek firm, które oczekują ożywienia najwcześniej za półtora roku zwiększył się w ostatnich 3 miesiącach z 14% do 32%).

W podziale wg rynku sprzedaży, dalszą poprawę nastrojów zanotowali eksporterzy, zaś firmy sprzedające wyłącznie na terenie kraju utrzymały poziom ocen z poprzedniego kwartału, co sprawiło, że przewaga firm eksportujących po raz kolejny zwiększyła się i jest obecnie najwyższa od 2002 r. Rozwarstwienie między kondycją eksporterów i pozostałych firm widoczne jest zarówno na poziomie sekcji Przetwórstwo przemysłowe, czyli sekcji najbardziej zorientowanej na rynek zagraniczny, jak i w przypadku pozostałych branż. Różnice dotyczą zarówno obszaru popytu (eksporterzy cechuje wyższe wykorzystanie mocy produkcyjnych, choć barierę popytu obie grupę oceniają podobnie), jak i rentowności działalności.

O większej poprawie sytuacji może mówić w odniesieniu do dużych przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza największych jednostek (z zatrudnieniem 2000+) oraz firm z sektora MSP (do 10 zatrudnionych). O niewielkim pogorszeniu kondycji poinformowały natomiast tradycyjnie już i tak najsłabsze w próbie mikroprzedsiębiorstwa. W przypadku tego podziału mamy zatem (podobnie jak w grupie eksporterów i nieeksporterów) rosnące dysproporcje w ocenach kondycji, w tym zarówno z punktu widzenia możliwości sprzedaży, jak i ze strony efektywności. Jednym z przejawów znacznie słabszej kondycji sektora MSP są wyraźnie większe kłopoty płatnicze małych i średnich firm, niż w przypadku dużych podmiotów.

Wykres 9 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w podziale wg rynku eksportowego i krajowego

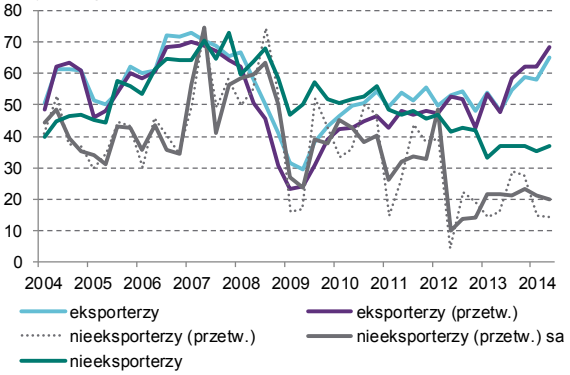

Wykres 10 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w podziale wg klas zatrudnienia

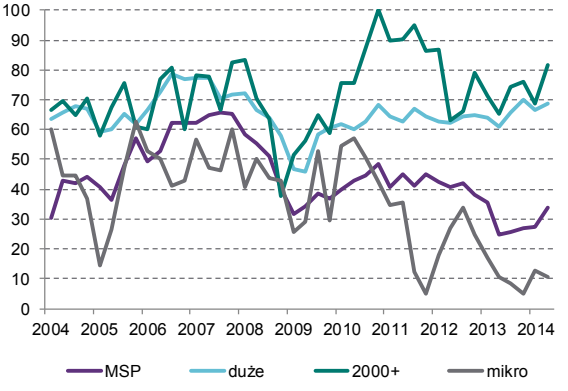

Ramka 1 Sytuacja w kraju (wyniki AR NBP)

Wyniki badania rocznego przeprowadzonego na wiosnę br. pokazały wyraźny wzrost optymizmu ocen sytuacji w kraju; 43% firm (wobec niespełna 20% w poprzednim roku) oceniło, że sytuacja gospodarcza Polski jest co najmniej dobra. Ożywienie zaobserwowało większość badanych branż i klas. Z prognoz na kolejne 12 miesięcy wynika, że również w 2015 r. kondycja w kraju powinna się dalej poprawiać. Nie widać przy tym bezpośredniego negatywnego wpływu kryzysu rosyjsko-ukraińskiego zarówno na oceny sytuacji, jak i na perspektywy rozwoju polskiej gospodarki.

Dobra ocena kondycji gospodarki ma pozytywne przełożenie na aktywność inwestycyjną firmy. Zauważono, że przedsiębiorstwa nie różniące się między sobą w ocenie kondycji, ale lepiej postrzegające stan koniunktury gospodarczej różnią się również „na plus" pod względem aktywności inwestycyjnej (kondycja firmy ma tu jednak kluczowe znaczenie). Poprawa ocen kondycji kraju i sytuacji ekonomicznej firm jest już obserwowana w postaci dwucyfrowej dynamiki nakładów inwestycyjnych[2].

Wykres 11 Oceny i prognozy sytuacji gospodarczej w kraju w opinii respondentów badania

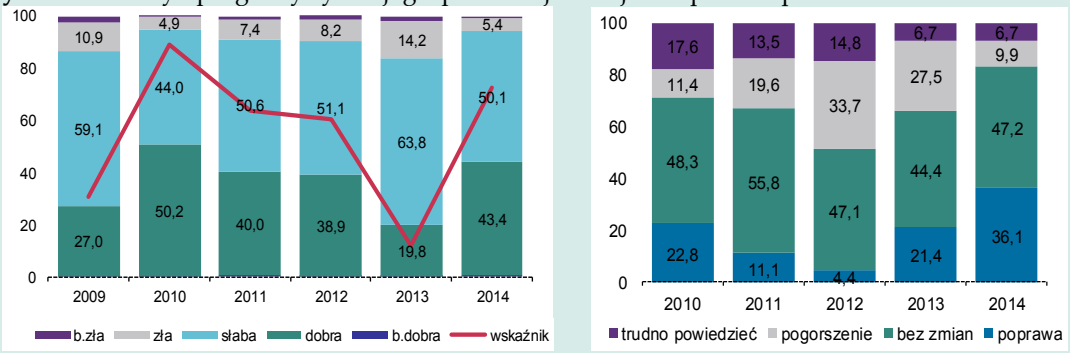

Wykres 12 Oceny i prognozy sytuacji gospodarczej w kraju a obecność na rynkach R+U

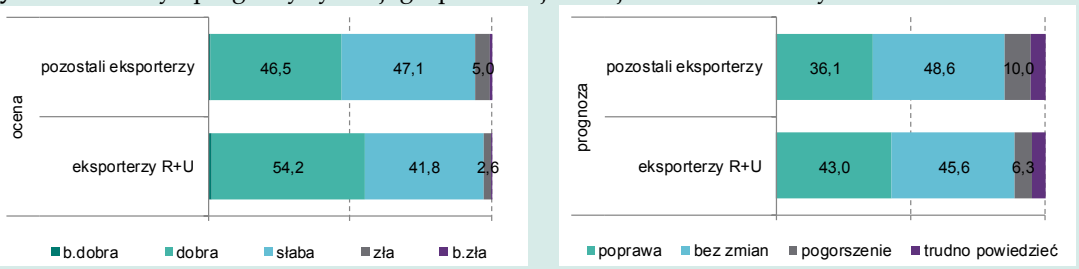

Wykres 13 Zmiany aktywności inwestycyjnej w 2014 r. względem okresu 2008/2009

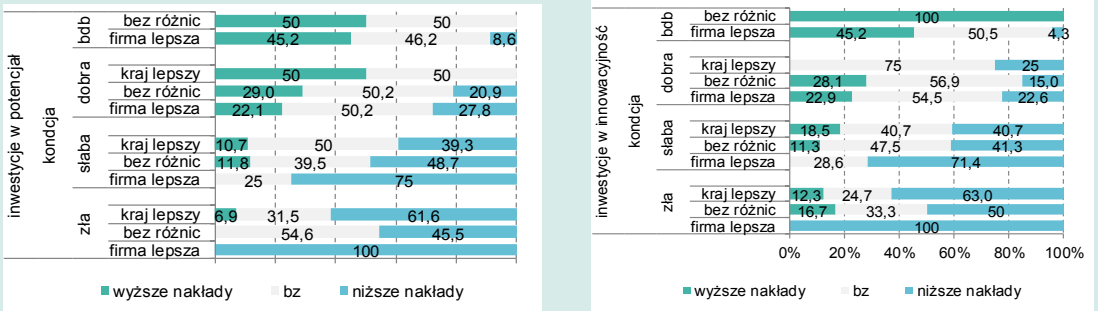

[2] Por. „Sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw – I kw. 2014 r."
http://www.nbp.pl/publikacje/przedsiebiorstwa/raport_01_2014.pdf

Ramka 2 Sytuacja firm zaangażowanych na rynkach rosyjskim lub ukraińskim (wyniki AR NBP)

Przedsiębiorstwa zaangażowane na rynkach rosyjskim bądź ukraińskim (R+U), mimo że raportują występowanie pewnych problemów (zwłaszcza w postaci spadku zamówień) oraz obserwują negatywny wpływ kryzysu na własną sytuację, to jednocześnie nadal pozostają w lepszej kondycji niż pozostali respondenci w próbie. Co więcej, zawirowania na rynkach R+U nie powodują na razie widocznego zwiększenia niepewności sytuacji w tej grupie. Takie wyniki są z jednej strony związane generalnie z obecnością tych przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych, co zwykle dotyczy firm o przeciętnie lepszej kondycji. Z drugiej strony, już od 1998 r. eksport do krajów R+U wiąże się z większym ryzykiem, co oznacza, że utrzymały się tam podmioty silniejsze. Po trzecie, firmy R+U są przeciętnie większe niż pozostałe jednostki w próbie[3], jak też większe niż pozostali eksporterzy. Z tego też m.in. powodu odznaczają się one większą liczbą rynków zbytu, a zatem też większą dywersyfikacją sprzedaży. Wreszcie po czwarte, negatywne skutki kryzysu są najczęściej oceniane przez samych respondentów jako umiarkowane, a rzadko jako silne, co potwierdza też deklaracja większości tych firm o niewycofywaniu się z rynków R+U. Opisane uwarunkowania sprzyjają utrzymaniu się przeciętnie dobrej kondycji w przedsiębiorstwach działających na rynkach R+U.

Analiza wskaźników popytowych oraz eksportowych nie wskazuje, aby przedsiębiorstwa zaangażowane na rynkach R+U spodziewały się w najbliższym czasie nasilenia negatywnych skutków kryzysu rosyjsko-ukraińskiego. Równocześnie wartość wszystkich wskaźników, jak i ich roczne zmiany sugerują lepszą sytuację popytową i eksportową przedsiębiorstw R+U niż pozostałych przedsiębiorstw, przy czym efekt ten może w dużej mierze wynikać z opisanego powyżej mechanizmu selekcji[4].

Wykres 14 Bieżące oceny sytuacji a stopień zaangażowania przedsiębiorstw na rynkach R+U (o zaangażowaniu decyduje udział eksportu na wskazanych rynkach w eksporcie ogółem firmy – prawy rys.)

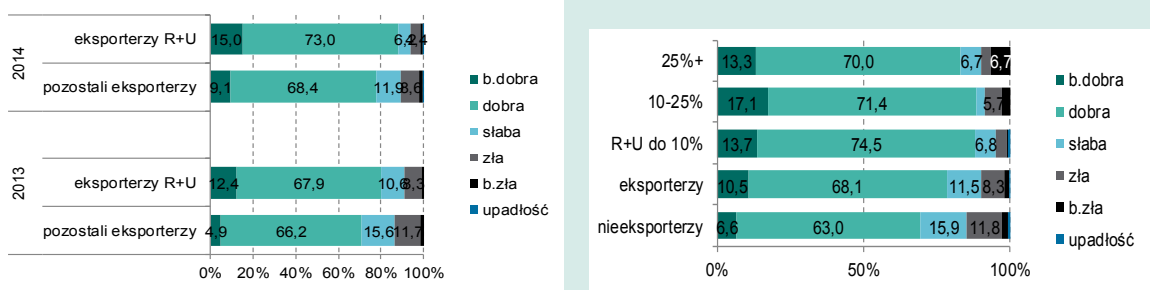

Wykres 15 Skutki kryzysu R+U oraz działania podjęte w związku z kryzysem

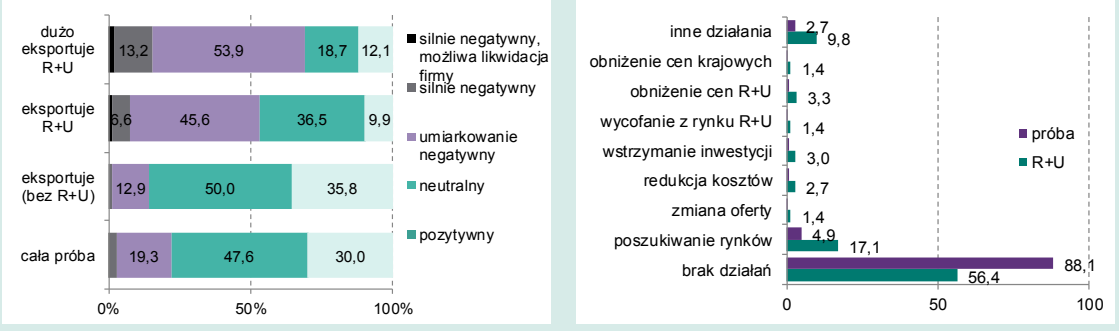

[3] Próba odznacza się przewagą dużych przedsiębiorstw, co może mieć wpływ na uzyskane wyniki.

[4] Uzyskane wyniki nie oznaczają więc, że kryzys rosyjsko-ukraiński nie miał negatywnego wpływu na sytuację przedsiębiorstw, które są „obecne" na rynku rosyjskim lub ukraińskim.

Wykres 16 Wskaźniki prognoz popytu oraz trwałego komponentu popytu wg „obecności" przedsiębiorstw na rynku rosyjskim i ukraińskim

Wskaźnik prognoz popytu

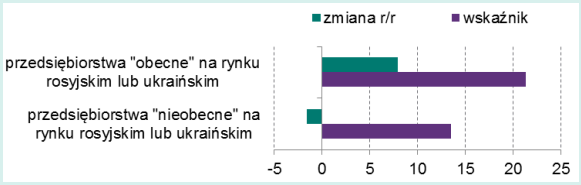

Wskaźnik prognoz trwałego komponentu popytu

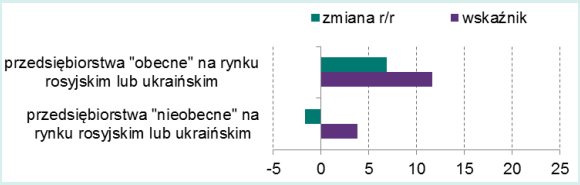

Wykres 17 Wskaźnik umów eksportowych i nowych umów eksportowych oraz wskaźnik prognoz eksportu wg „obecności" przedsiębiorstw na rynku rosyjskim i ukraińskim

Wskaźnik umów eksportowych

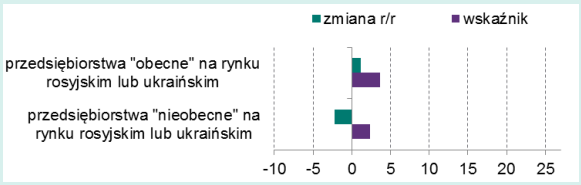

Wskaźnik prognoz eksportu

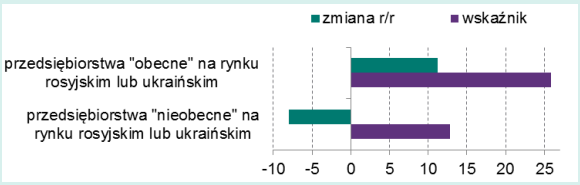

Popyt, zamówienia i produkcja

W II kw. 2014 r. bariera popytu obniżyła się. Różnokierunkowe, ale o stosunkowo niewielkim zasięgu, zmiany wskaźników prognoz popytu, zamówień oraz produkcji wskazują na wyhamowanie tempa poprawy koniunktury.

1. Bariera popytu

W II kw. 2014 r. wskaźnik bariery popytu spadł o 2 pp. kw/kw do 9,3% i znajduje się obecnie poniżej średniej długookresowej (ok. 14%). Bariera popytu od prawie trzech lat pozostaje jednak najpoważniejszą barierą rozwoju przedsiębiorstw. Jakościowa analiza odpowiedzi otwartych wskazuje, że istotną barierą jest niepewność związana z przyszłą koniunkturą gospodarczą w strefie euro oraz ekonomicznymi konsekwencjami konfliktu rosyjsko-ukraińskiego.

Wykres 18 Wskaźnik bariery popytu

2. Prognozy popytu, zamówień i produkcji

Wskaźniki prognoz popytu oraz trwałego komponentu popytu zanotowały niewielkie spadki w relacji kwartalnej (odpowiednio o 0,8 pp. i 1 pp.). Wskaźnik prognoz zamówień wzrósł natomiast nieznacznie o 0,7 pp. kw/kw. Wszystkie z analizowanych wskaźników znajdują się na poziomach zbliżonych do długookresowych średnich oraz wskazują na stopniowe przejście do fazy ożywienia gospodarczego, odznaczającej się niższą, choć stabilną dynamiką wzrostu.

Wykres 19 Wskaźniki prognoz: popytu ogółem, trwałego komponentu popytu oraz zamówień

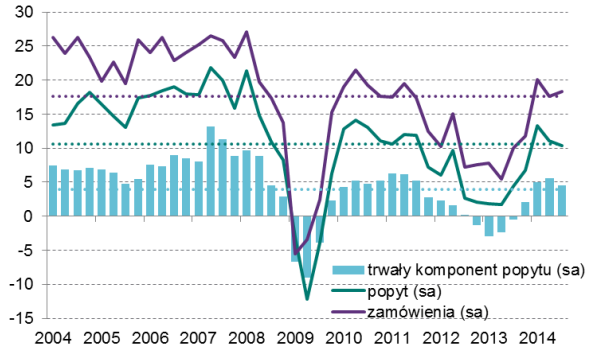

Wskaźnik prognoz produkcji na III kw. 2014 r. obniżył się o 2 pp. kw/kw, ale – w przeciwieństwie do wskaźników popytowych – notuje wartości nieco powyżej długookresowej średniej. Łącznie z wynikami uzyskanymi dla popytu i zamówień, pozwala to w najbliższym okresie oczekiwać relatywnie wysokiej i stabilnej dynamiki produkcji w sektorze przedsiębiorstw.

Wykres 20 Wskaźnik prognoz produkcji

3. Prognozy popytu, zamówień i produkcji – analiza w podstawowych przekrojach

Wskaźniki prognoz popytu oraz trwałego komponentu popytu w budownictwie na III kw. 2014 r. nieznacznie obniżyły się w relacji do wartości odnotowanych w ubiegłym kwartale. W podobnej skali wzrosły jednak wskaźniki prognoz produkcji i zamówień. Relatywnie dobre wyniki wskaźników w ostatnich trzech kwartałach mogą z jednej strony sygnalizować trwałą poprawę sytuacji w budownictwie w porównaniu z 2013 r., kiedy to zaobserwowano dużą liczbę upadłości firm budowlanych, ale z drugiej – mogą przynajmniej częściowo wynikać z tzw. efektu niskiej bazy.

Wykres 21 Wskaźniki prognoz popytu ogółem, trwałego komponentu popytu zamówień i produkcji (SA) w budownictwie

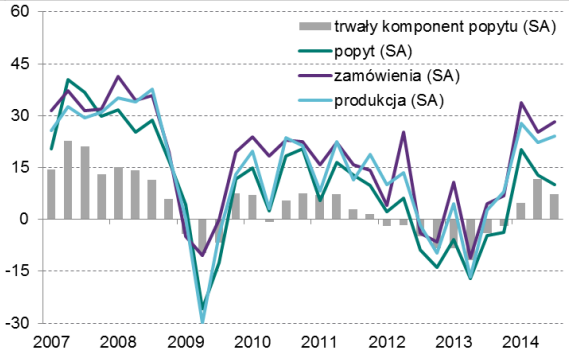

W przekroju wg sekcji PKD na tle próby negatywnie wyróżniają się prognozy formułowane przez przedsiębiorstwa energetyczne. Prognozy trwałego komponentu popytu wskazują, że spadek popytu powinien w dużej mierze mieć jednak charakter przejściowy.

Wykres 22 Wskaźniki prognoz popytu (SA) w energetyce, transporcie, handlu i naprawach oraz pozostałych usługach

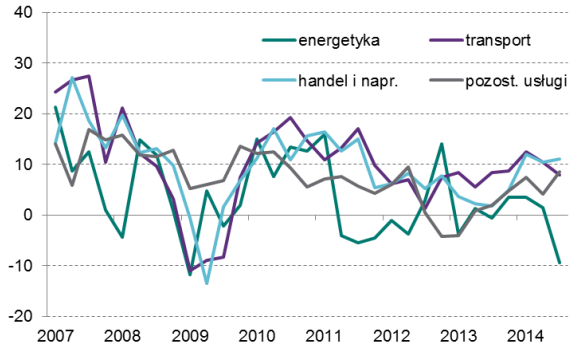

Wykres 23 Wskaźniki prognoz popytu (SA) wg przeznaczenia produkcji

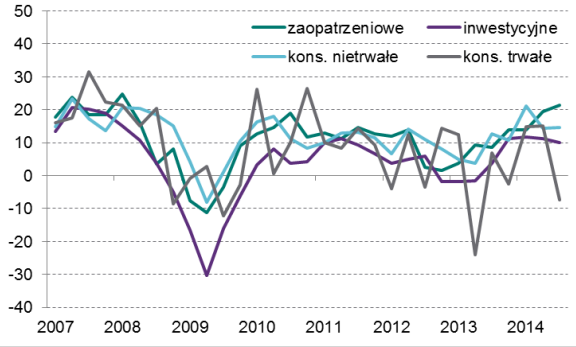

Analiza prognoz popytu w przekroju wg przeznaczenia produkcji wskazuje na silny spadek prognozowanego popytu na dobra konsumpcyjne trwałe. Równocześnie jednak wskaźnik prognoz trwałego komponentu popytu dla producentów konsumpcyjnych dóbr trwałych przyjmuje wartość dodatnią zbliżoną do długookresowej średniej, co pozwala zakwalifikować prognozowane obniżenie popytu na tę kategorię dóbr jako przejściową. Systematyczny wzrost prognoz wśród producentów dóbr zaopatrzeniowych pozwala natomiast z optymizmem prognozować dynamikę produkcji w sektorze przedsiębiorstw, jak również pozwala spodziewać

się poprawy wkładu przyrostu rzeczowych środków obrotowych do wzrostu PKB.

Zachowanie wskaźników prognoz popytu w przekroju wg klas intensywności zaangażowania przedsiębiorstw w sprzedaż zagraniczną wskazuje na istotny spadek prognoz wśród eksporterów wyspecjalizowanych. Wciąż jednak prognozy popytowe eksporterów pozostają wyraźnie lepsze niż prognozy przedsiębiorstw skupionych wyłącznie na rynku krajowym. Najlepsze prognozy formułują eksporterzy niewyspecjalizowani, a więc te przedsiębiorstwa, które pod względem geograficznym dywersyfikują swą sprzedaż, ale większą jej część adresują na rynek krajowy. Czynnikiem sprzyjającym eksporterom jest wciąż wysoka opłacalność sprzedaży zagranicznej. W pytaniu otwartym przedsiębiorstwa wyrażają natomiast obawy związane zarówno z niepewną sytuacją gospodarczą w strefie euro, jak i niepewną sytuacją polityczno-ekonomiczną wywołaną przez konflikt rosyjsko-ukraiński.

Wykres 24 Wskaźniki prognoz popytu (SA) wg klas eksportu

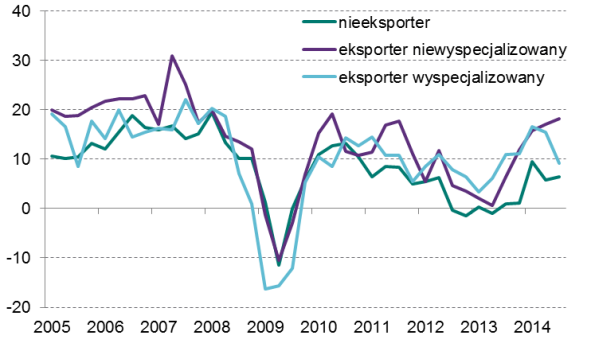

Kurs walutowy, eksport i import

Konkurencyjność cenowa sprzedaży zagranicznej rozliczanej w euro i dolarze utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie, o czym świadczą niski udział nieopłacalnego eksportu w przychodach oraz odsetek eksporterów informujących o nieopłacalnym eksporcie, a także najniższa w historii badania bariera kursu walutowego.

Prognozy formułowane przez eksporterów, mimo różnokierunkowych zmian wskaźników, pozwalają w najbliższym czasie oczekiwać relatywnie wysokiej dynamiki eksportu, przy czym jej źródłem powinna być bardziej rosnąca wartość umów eksportowych niż ich liczba.

1. Opłacalność eksportu

W II kw. 2014 r. nieznacznemu umocnieniu złotego względem euro towarzyszył zbliżony spadek średniego deklarowanego kursu opłacalności EUR/PLN. W rezultacie opłacalność sprzedaży zagranicznej rozliczanej w euro utrzymała się na podobnym poziomie jak przed kwartałem. W przypadku dolara opłacalność sprzedaży zagranicznej nieznacznie wzrosła, ponieważ średni deklarowany kurs opłacalności złotego względem dolara zanotował niewielki spadek, a rynkowy kurs złotego względem dolara nie uległ istotnym zmianom.

Długo utrzymująca się dodatnia różnica między kursem rynkowym złotego a deklarowanym kursem opłacalności eksportu sprawia, że zarówno średni udział nieopłacalnego eksportu w przychodach z eksportu, jak i odsetek eksporterów informujących o nieopłacalnym eksporcie utrzymują się niskich i stabilnych poziomach zbliżonych do historycznych minimów.

Wykres 25 Kurs euro, przy którym eksport staje się nieopłacalny oraz rzeczywisty kurs euro

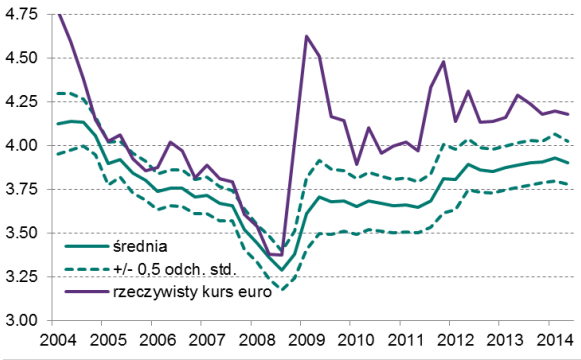

Wykres 26 Kurs dolara, przy którym eksport staje się nieopłacalny oraz rzeczywisty kurs dolara

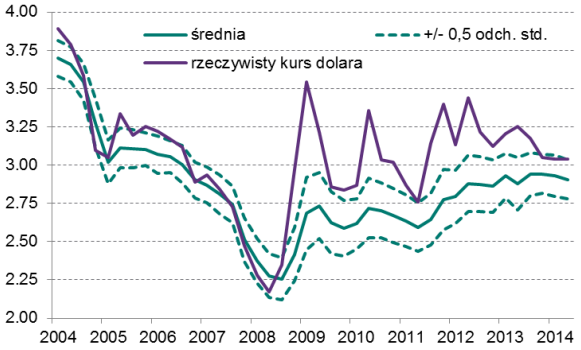

Wykres 27 Opłacalność eksportu

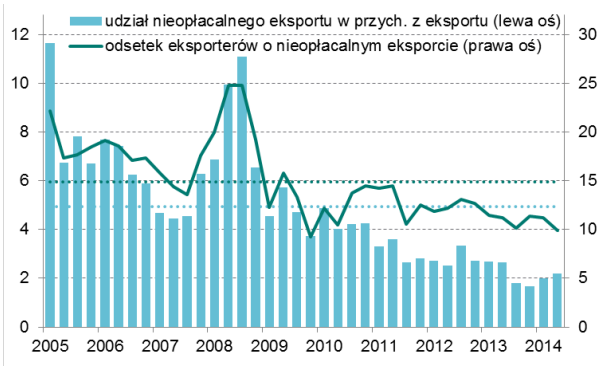

2. Bariera kursu walutowego

Odsetek firm deklarujących kurs walutowy jako barierę rozwoju spadł o 1,5 pp. kw/kw do najniższego poziomu w historii badania (5,7%). Czynnikiem sprzyjającym niskiej barierze kursowej mogły być zarówno korzystne poziomy kursów walutowych, jak i stabilizacja sytuacji na rynku walutowym – z perspektywy lat 2008-2011 zakres wahań kursu złotego względem euro oraz dolara jest w ostatnim okresie relatywnie niewielki.

Wykres 28 Wskaźnik bariery kursu walutowego oraz rzeczywiste kursy euro i dolara

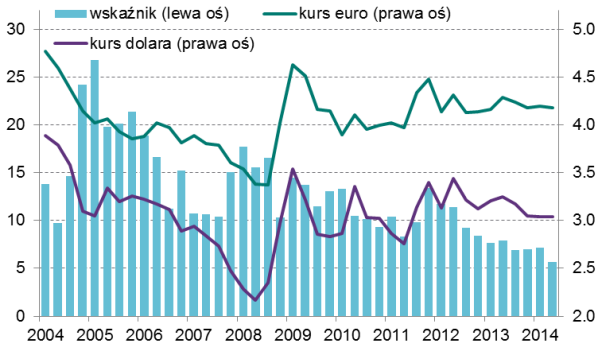

3. Oceny i prognozy eksportu

W II kw. 2014 r. wskaźnik umów eksportowych spadł o 0,8 pp. kw/kw. Spadek w nieco większej skali odnotował również wskaźnik nowych umów eksportowych (-2 pp. kw/kw). Relatywnie silnie wzrósł natomiast wskaźnik prognoz eksportu (o 4,5 pp. kw/kw). Wszystkie z analizowanych wskaźników eksportowych znajdują się na poziomach zbliżonych do długookresowych średnich. Stąd uzyskane wyniki pozwalają oczekiwać relatywnie wysokiej dynamiki eksportu, przy czym wzrost wartości eksportu powinien odbywać się przede wszystkim na skutek zwiększania wartości umów eksportowych, a nie ich liczby. Czynnikiem sprzyjającym wzrostowi eksportu pozostaje jego wysoka opłacalność.

Wykres 29 Wskaźnik umów eksportowych i nowych umów eksportowych oraz wskaźnik prognoz eksportu

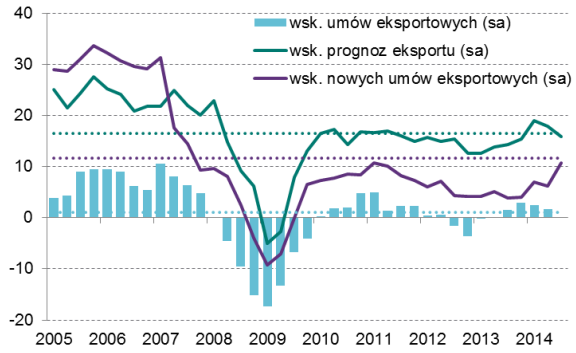

W ostatnim kwartale udział eksportu w przychodach eksporterów wzrósł o 1,1 pp. kw/kw, a udział importu zaopatrzeniowego w kosztach importerów spadł o 0,8 pp. kw/kw. Różnica pomiędzy tymi udziałami osiągnęła 9,1 pp., co jest wartością najwyższą od ponad 6 lat i może sprzyjać wypracowywaniu nadwyżki w bilansie handlowym. Obydwie wielkości utrzymują się wyraźnie powyżej długookresowych średnich, co koresponduje z rosnącą na przestrzeni ostatnich lat otwartością polskiej gospodarki.

Wykres 30 Średni udział eksportu w przychodach (wśród eksporterów) oraz średni udział importu zaopatrzeniowego w kosztach (wśród importerów)

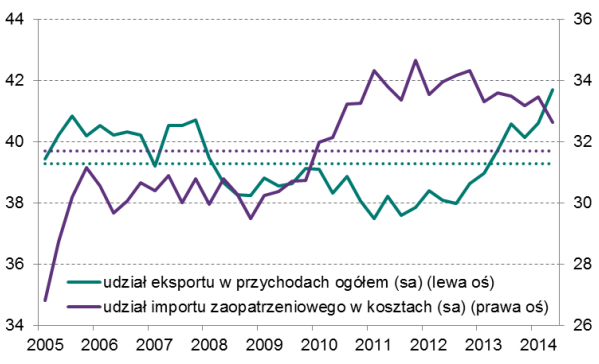

Ramka 3 Potencjalny wpływ umowy transatlantyckiej na sytuację gospodarczą przedsiębiorstw (wyniki AR NBP)

Niniejsza ramka poświęcona jest jakościowej ocenie potencjalnego wpływu tzw. umowy transatlantyckiej – której celem jest zniesienie lub silne ograniczenie barier handlowych i inwestycyjnych pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską – na sytuację gospodarczą przedsiębiorstw. Ponieważ rozmowy nad umową wciąż się toczą i nie jest znany choćby przybliżony jej kształt, uzyskane wyniki należy traktować z dużą dozą ostrożności w kategoriach szans i zagrożeń, a nie – zysków i strat.

Uzyskane wyniki wskazują, że większość przedsiębiorstw ocenia wpływ umowy transatlantyckiej na sytuację gospodarczą jako neutralny lub ma problemy z dokonaniem tego typu oceny (odpowiedź trudno powiedzieć). Wśród tych przedsiębiorstw, które udzieliły innej odpowiedzi zdecydowanie przeważają jednak odpowiedzi pozytywne. W szczególności odsetek przedsiębiorstw oceniających wpływ umowy jako pozytywny jest największy wśród przedsiębiorstw produkujących dobra inwestycyjne oraz konsumpcyjne dobra trwałe (ale w tej grupie odsetek ocen negatywnych jest również największy), a także wśród przedsiębiorstw największych pod względem zatrudnienia oraz tych, które zajmują znaczącą pozycję rynkową tak w kraju, jak i na rynkach europejskich. Relatywnie najmniejszych korzyści z umowy transatlantyckiej spodziewają się natomiast przedsiębiorstwa budowlane oraz podmioty świadczące usługi dla konsumentów oraz usługi nierynkowe, a w dalszej kolejności również przedsiębiorstwa działające na rynkach o silnej konkurencji oraz podmioty najmniejsze pod względem zatrudnienia.

Wykres 31 Odsetek przedsiębiorstw oceniających wpływ umowy transatlantyckiej na sytuację gospodarczą przedsiębiorstwa jako negatywny i pozytywny wg rodzaju działalaności, przeznaczenia produkcji i usług, pozycji rynkowej oraz zatrudnienia.

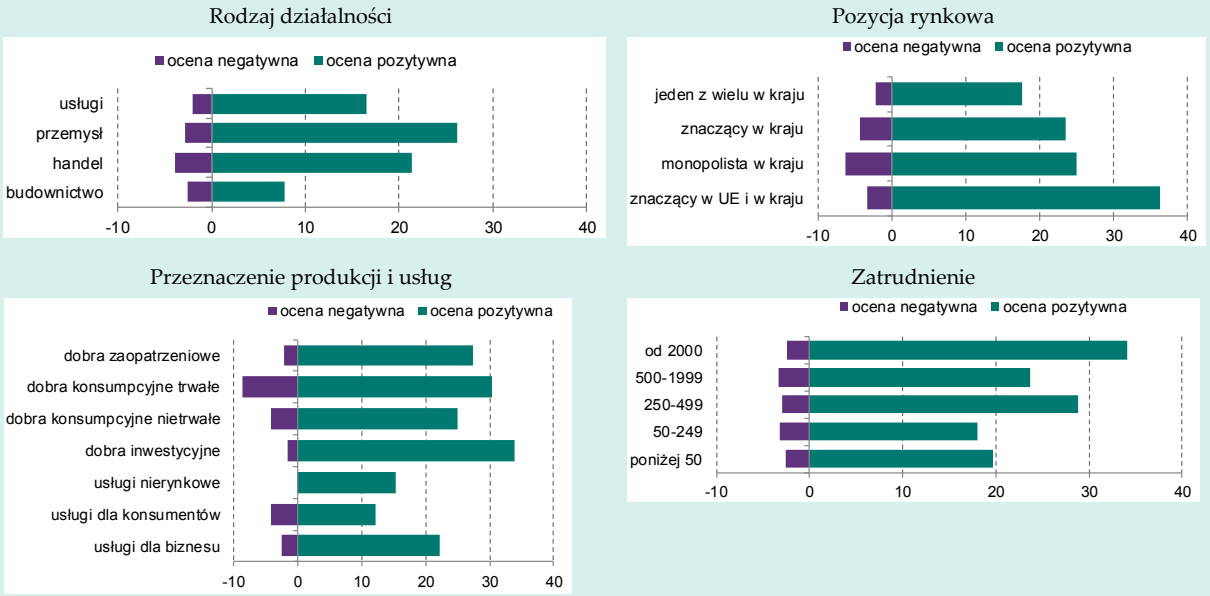

Zróżnicowanie ocen wpływu umowy transatlantyckiej na sytuację gospodarczą przebiega więc według dwóch linii podziału – po pierwsze, na umowie transatlantyckiej większą szansę mają skorzystać przedsiębiorstwa świadczące usługi lub oferujące produkty, które mogą być przedmiotem wymiany międzynarodowej; po drugie – korzyści z umowy odniosą prawdopodobnie te firmy, które mają silniejszą pozycję rynkową i większą zdolność do konkurowania z podmiotami zagranicznymi.

Analiza poszczególnych obszarów szans i zagrożeń, na które spodziewany wpływ może mieć umowa transatlantycka wskazuje, że największych korzyści przedsiębiorstwa upatrują w zwiększeniu możliwości i ułatwieniu współpracy z amerykańskimi przedsiębiorstwami. Pozostałe wymienione szanse (zwiększenie i ułatwienie dostępu do amerykańskiego rynku, zwiększenie dostępności lub zmniejszenie ceny podzespołów i surowców, zwiększenie możliwości i ułatwienie transferu amerykańskich technologii i innowacji) oraz zagrożenie zwiększeniem konkurencji ze strony amerykańskich przedsiębiorstw są natomiast oceniane na zbliżonym, nieco niższym, poziomie. Równocześnie, szanse i zagrożenia zdają się mieć charakter symetryczny – te kategorie przedsiębiorstw, które przeciętnie wyżej oceniły znaczenie poszczególnych szans wskazują również na wyższe zagrożenie ze strony amerykańskich konkurentów (większa szansa zdaje się pociągać za sobą wyższe zagrożenie).

Wykres 32 Średnia ocena (skala od 0 do 5) siły oddziaływania potencjalnych skutków umowy transatlantyckiej na sytuację gospodarczą przedsiębiorstwa

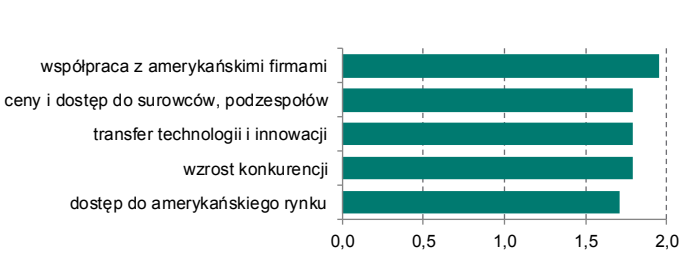

Zatrudnienie

Prognozy zatrudnienia uległy wyraźnej poprawie w relacji rocznej, natomiast w relacji kwartalnej pozostawały stabilne od początku 2014 r. Zgodnie z tymi oczekiwaniami w III kw. br. zatrudnienie powinno nadal rosnąć.

1. Prognozy zatrudnienia

W III kw. 2014 r. prognozy zatrudnienia pozostawały na poziomie zbliżonym do poprzedniego kwartału (dane po uwzględnieniu korekty sezonowej). Trzeci kwartał z rzędu więcej firm planuje wzrost zatrudnienia niż jego spadek (12,3% wzrost, 8,3% spadek), po ponad 5 latach przewagi redukcji zatrudnienia. W relacji rocznej wskaźnik prognoz zatrudnienia wzrósł bardzo wyraźnie.

Wykres 33 Wskaźnik prognoz zatrudnienia (saldo odpowiedzi „wzrost" i „spadek"; dane odsezonowane) a saldo zatrudnienia wg F01 (roczne zmiany o co najmniej 1%)

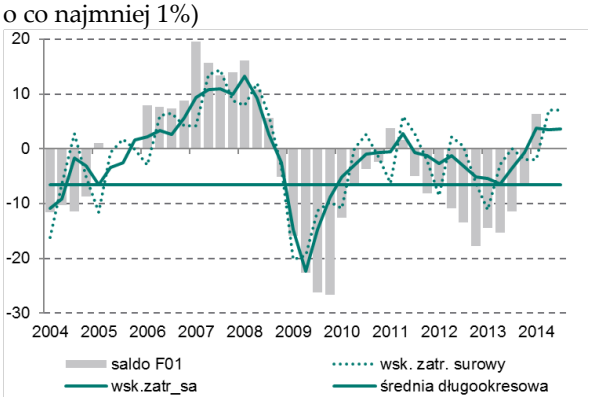

Osłabiły się prognozy redukcji zatrudnienia, natomiast prognozy wzrostu pozostały stabilne (dane odsezonowane). Surowe dane wskazują na wyraźną przewagę w III kw. br. prognoz wzrostu zatrudnienia nad prognozami spadku (o ponad 7 pkt. proc.).

Wykres 34 Prognozy zatrudnienia (dane odsezonowane)

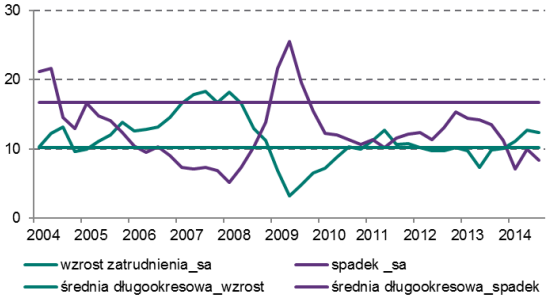

Perspektywy zatrudnienia wg Manpower (Barometr Manpower Perspektyw Zatrudnienia) w III kw. 2014 r. pogorszyły się w relacji do poprzedniego kwartału. Polska sytuuje się obecnie nie tylko za najszybciej rozwijającymi się krajami Azji czy Brazylią, Turcją oraz USA, ale też za dużą częścią krajów europejskich.

Wykres 35 Prognozy zatrudnienia wg Manpower w III kw. 2014 r. (saldo, dane odsezonowane).

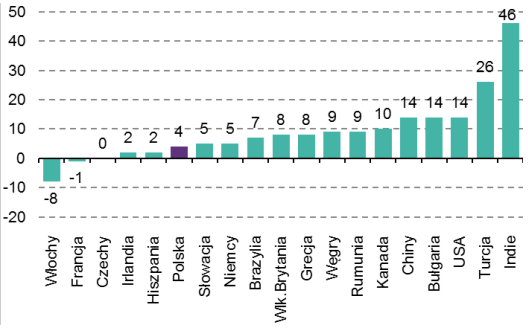

2. Prognozy zatrudnienia – analiza w podstawowych przekrojach

W podziale wg form własności poprawę prognoz zatrudnienia w ujęciu kwartalnym odnotowały przedsiębiorstwa publiczne (dane odsezonowane), W tej grupie nadal jednak przewidywane są spadki zatrudnienia. W firmach prywatnych prognozy pozostały stabilne i przewidywany jest wzrost za-

trudnienia. W przedsiębiorstwach z przewagą kapitału zagranicznego prognozy pozostają najbardziej optymistyczne i planowany jest zdecydowany wzrost, choć prognozy nieco się osłabiły w ujęciu kwartalnym. Wskaźnik zatrudnienia poprawił się w firmach prywatnych krajowych i grupa ta również planuje zwiększenie liczby pracowników.

Wykres 36 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg sektorów własności (dane odsezonowane)

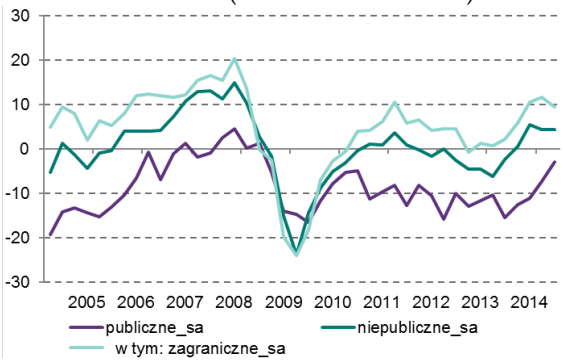

Wykres 37 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w budownictwie, przemyśle oraz usługach (dane odsezonowane)

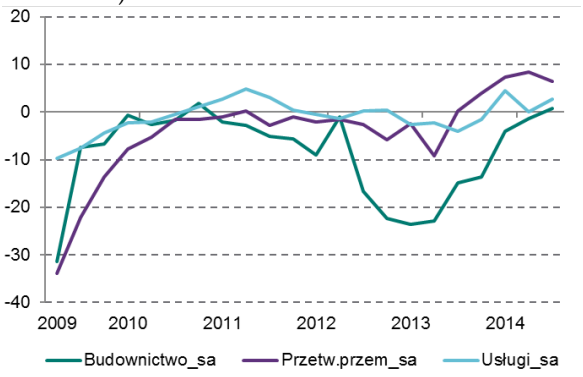

W budownictwie zanotowano dalszą poprawę prognoz zatrudnienia i po raz pierwszy przewidywany jest niewielki wzrost zatrudnienia (dane po korekcie sezonowej). Lekkie osłabienie prognoz zatrudnienia nastąpiło w przetwórstwie przemysłowym, ale nadal prognozy wzrostu zatrudnienia są tam zdecydowanie częstsze niż prognozy redukcji. Redukcję zatrudnienia zapowiadają górnictwo i energetyka. W usługach prognozy zatrudnienia poprawiły się.

W podziale według przeznaczenia produkcji najgłębszy spadek zatrudnienia spodziewany jest nadal w firmach specjalizujących się w produkcji dóbr energetycznych, choć widać tu poprawę prognoz. Najlepsze prognozy i wzrost zatrudnienia przewidują producenci dóbr inwestycyjnych oraz dóbr konsumpcyjnych trwałych.

Wykres 38 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w sekcjach usługowych (dane odsezonowane)

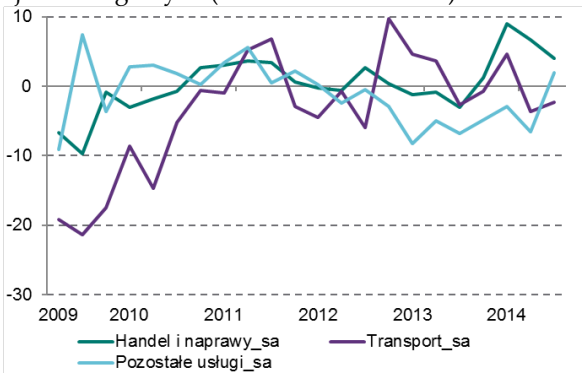

Wykres 39 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg klas wielkości zatrudnienia (dane odsezonowane)

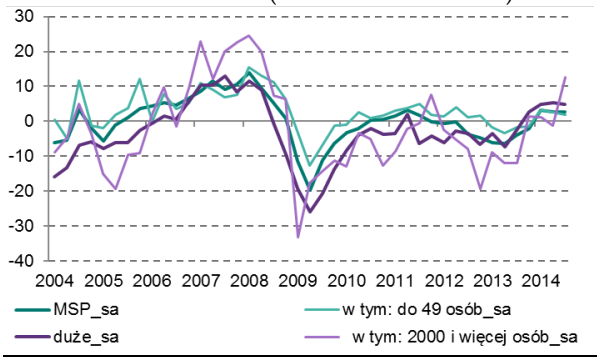

Wśród sekcji usługowych optymizm prognoz spadł w handlu, wzrósł zaś w transporcie i w pozostałych usługach (dane po korekcie sezonowej). Wzrost zatrudnienia spodziewany jest w handlu, a także w pozostałych branżach usługowych. W transporcie zatrudnienie nadal będzie się zmniejszać. Lepsze prognozy zatrudnienia formułuje sektor usług dla biznesu niż dla konsumentów (w tej drugiej grupie nastąpi redukcja zatrudnienia). W sektorze usług nierynkowych zatrudnienie nie zmieni się.

Stabilizacja prognoz zatrudnienia nastąpiła zarówno w przedsiębiorstwach dużych, jak i w firmach z sektora MSP. W firmach dużych zatrudnienie będzie rosnąć nieco szybciej. Największy wzrost optymizmu prognoz nastąpił w przedsiębiorstwach największych (2000 i więcej osób) i zatrudnienie w nich wyraźnie wzrośnie.

3. Wybrane czynniki oddziałujące na zatrudnienie

Wykres 40 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a ocena popytu (dane odsezonowane)

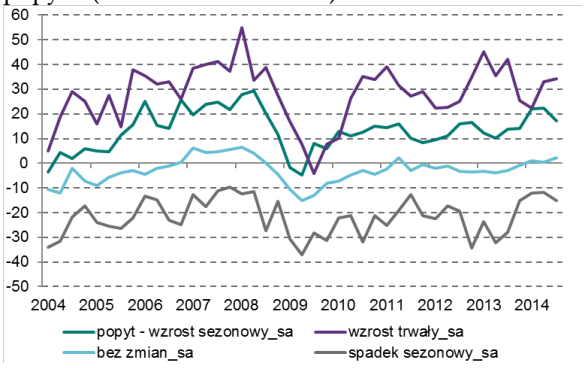

Wzrost zatrudnienia jest planowany tradycyjnie w grupie firm oczekujących wzrostu popytu (zarówno trwałego, jak i też sezonowego), zwiększenia zamówień oraz produkcji. W firmach, które nie przewidują zmian produkcji lub popytu wskaźnik jest bliski zera, co wskazuje na stabilizację zatrudnienia. Podobnie jak w okresach wcześniejszych głębokie redukcje zatrudnienia planują firmy spodziewające się spadku produkcji lub ograniczenia popytu (liczebność takich firm w próbie jest niewielka).

W podziale wg oceny sytuacji ekonomicznej wskaźniki prognoz tradycyjnie sugerują wzrost zatrudnienia w grupie przedsiębiorstw bardzo dobrze oceniających swoją kondycję bądź oczekujących jej poprawy. W firmach, które nie oczekują zmian kondycji zatrudnienie lekko wzrośnie. Słabe oraz złe oceny i prognozy sytuacji przekładają się najczęściej na plany redukcji zatrudnienia.

Optymizm prognoz zatrudnienia rośnie wraz ze spadkiem niepewności odnośnie przyszłej sytuacji ekonomicznej. W III kw. 2014 r. zwiększą zatrudnienie nie tylko przedsiębiorstwa, które niepewność określają jako bardzo niską bądź niską, ale też umiarkowaną. W przedsiębiorstwach deklarujących wysoką niepewność co do swojej sytuacji ekonomicznej plany redukcji zatrudnienia w dalszym ciągu są częste, choć prognozy zatrudnienia w tej grupie poprawiły się.

Wykres 41 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a ocena niepewności przyszłej sytuacji ekonomicznej

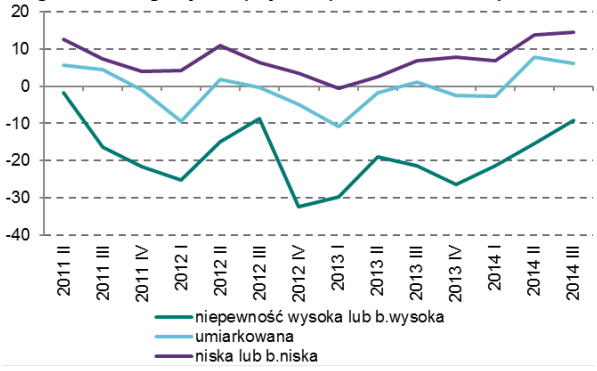

W przedsiębiorstwach o wysokim i umiarkowanym stopniu wykorzystania mocy produkcyjnych zatrudnienie wzrośnie, poprawa wskaźnika zatrudnienia nastąpiła jednak w grupie ze średnim stopniem wykorzystania potencjału przetwórczego.

Wykres 42 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a stopień wykorzystania mocy produkcyjnych (dane odsezonowane)

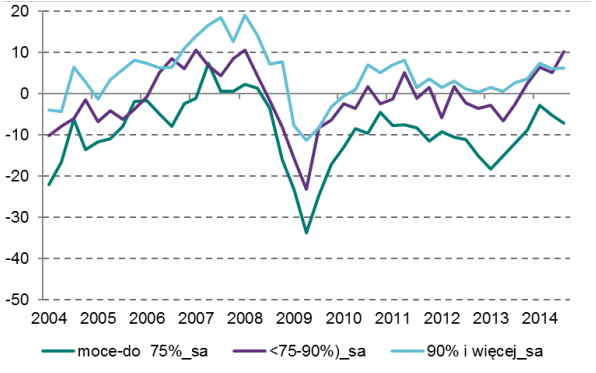

Zatrudnienie spadnie w firmach, w których wykorzystanie mocy produkcyjnych pozostało niskie,

przy czym skala spadku zatrudnienia w tej grupie zwiększyła się w ciągu kwartału.

Od blisko 4 lat wskaźnik prognoz zatrudnienia dla eksporterów kształtuje się powyżej wartości dla firm nieeksportujących. W III kw. 2014 r. przewaga eksporterów zmniejszyła się – prognozy zatrudnienia nieco poprawiły się w grupie firm działających wyłącznie na rynku krajowym, osłabiły się natomiast w grupie eksporterów. W przedsiębiorstwach działających na rynkach zagranicznych wzrost zatrudnienia przewidywany jest nie tylko u wyspecjalizowanych eksporterów, ale też w jednostkach operujących głównie na rynku krajowym. Firmy, które spodziewają się w III kw. br. wzrostu sprzedaży zagranicznej planują coraz wyższy wzrost zatrudnienia.

Wykres 43 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a eksport/brak eksportu oraz w klasie eksporterów o rosnącym eksporcie (dane odsezonowane)

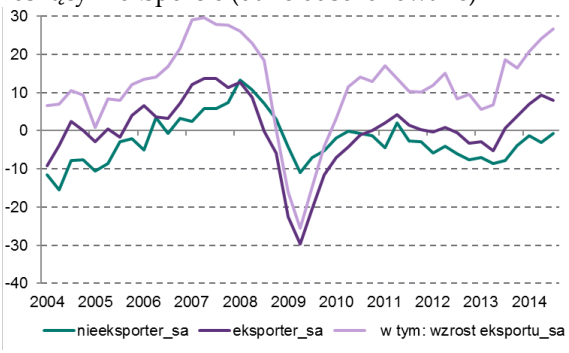

W przedsiębiorstwach będących w trakcie realizacji inwestycji nastąpi wzrost zatrudnienia. W firmach, które przewidują rozszerzenie skali inwestycji będących w fazie realizacji, optymizm prognoz wyraźnie spadł, nadal jednak w tych przedsiębiorstwach planowany jest wyraźny wzrost zatrudnienia. W firmach nieinwestujących oraz nie planujących inwestycji zatrudnienie będzie lekko spadać.

Czynnikiem towarzyszącym wzrostowi zatrudnienia jest równowaga pomiędzy wzrostem wydajności a wzrostem wynagrodzeń. Wskaźnik zatrudnienia bowiem jest zazwyczaj najwyższy (i właściwie stale dodatni, poza początkiem 2009 r.) w sytuacji gdy dynamika płac i wydajności pracy są zbliżone. W III kw. br. zatrudnienie będzie wyraźnie rosnąć w tej grupie firm (choć skala wzrostu zmalała) oraz w przedsiębiorstwach, w których wydajność rośnie szybciej niż wynagrodzenia. W największej klasie firm, tzn. w których ani wydajność, ani płace nie wzrosły (ponad połowa badanej populacji), zatrudnienie w III kw. br. także spadnie.

Wykres 44 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a plany inwestycji (dane odsezonowane)

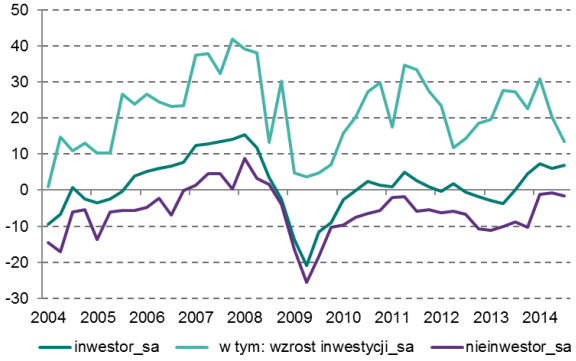

Wykres 45 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a relacja wydajności pracy do wzrostu wynagrodzeń (dane odsezonowane; uwzględniono jedynie rosnące płace)

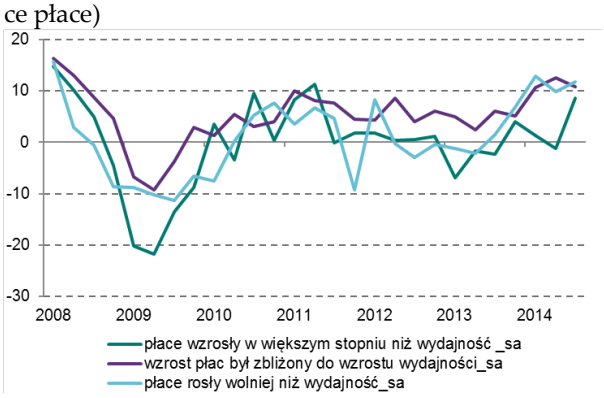

4. Braki kadrowe

Ankietowane firmy rzadko obecnie uznają braki kadrowe za ważną barierę rozwoju. Nasilenie problemów ze znalezieniem odpowiednich pracowników obserwowano głównie w latach 2007 – 2008. W tym okresie ponad 60% ankietowanych firm zgłaszało trudności ze znalezieniem odpowiednich

pracowników. Respondenci zapytani obecnie o problemy ze znalezieniem pracowników, zarówno wykwalifikowanych, jak i niewykwalifikowanych, poinformowali, że w 33,9% firm odnotowano tego rodzaju trudności, podobnie zresztą jak to miało miejsce 4 lata temu (33,7%). Nieco zmieniła się jednak struktura zapotrzebowania na pracowników. W porównaniu z 2010 r. dwukrotnie więcej przedsiębiorstw informuje o zapotrzebowaniu na pracowników niewykwalifikowanych (9,4% vs 4,8%).

Wykres 46 Braki pracowników wykwalifikowanych oraz niewykwalifikowanych (dane z lat 2006 – 2008 są nie do końca porównywalne z danymi 2010 – 2014, z powodu innej konstrukcji pytania)

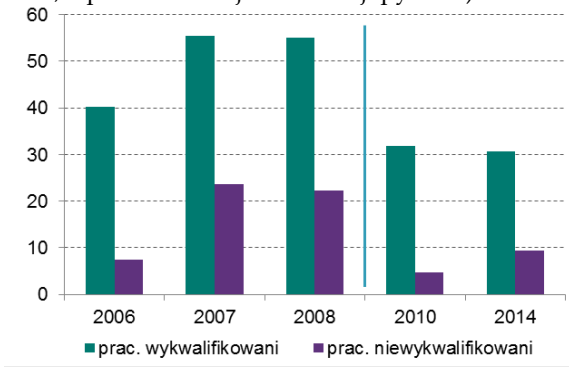

Brak takich pracowników pojawił się głównie w budownictwie (13,9% firm, podczas gdy w 2010 r. żadna badana jednostka nie zgłaszała trudności z pozyskaniem pracowników niewykwalifikowanych). Trudności takie wyraźnie wzrosły także w przemyśle (do 10,1% z 5,7%). Warto zauważyć, że w latach najlepszej koniunktury prawie co czwarta firma miała tego typu kłopoty.

Problemy ze znalezieniem osób wykwalifikowanych są nadal przeważające, ale ich waga w ciągu 4 lat nie wzrosła (30,7%, wobec 31,9% w 2010 r.). Problem ze znalezieniem pracowników wykwalifikowanych zmniejszył się w okresie 2010 – 2014 w budownictwie (z 38,0% do 26,2%) oraz w usługach (z 32,0% do 26,4%), wzrósł zaś w przemyśle (z 31,9% do 34,3%, głownie w przetwórstwie przemysłowym z 34,7% do 38,3%). W latach 2007 – 2008 ponad połowa przedsiębiorstw miała trudności ze skompletowaniem wykwalifikowanej części załogi.

Jedną z przyczyn trudności z zatrudnieniem osób o odpowiednich kompetencjach jest poziom płac w przedsiębiorstwach. Udział firm poszukujących bezskutecznie pracowników maleje bowiem wraz ze wzrostem wynagrodzeń. Ta prawidłowość jest najbardziej wyraźna w grupie pracowników wykwalifikowanych (a więc tych najbardziej obecnie poszukiwanych), zwłaszcza zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji. Należy zaznaczyć, że wśród kadr wykwalifikowanych najniższe płace zdarzają się w badanej populacji sporadycznie, podobnie jak niezwykle rzadki jest w grupach pracowników niewykwalifikowanych poziom wynagrodzeń powyżej 5000 zł.

Wykres 47 Braki pracowników (wykwalifikowanych oraz niewykwalifikowanych, zatrudnionych bezpośrednio przy produkcji/usługach lub biurowych) a dominujący poziom wynagrodzeń brutto w odp. grupach zatrudnionych (odsetek przedsiębiorstw w odp. grupach); 1680 zł to obecny poziom płacy minimalnej; *źródło SM NBP oraz AR NBP 2013*

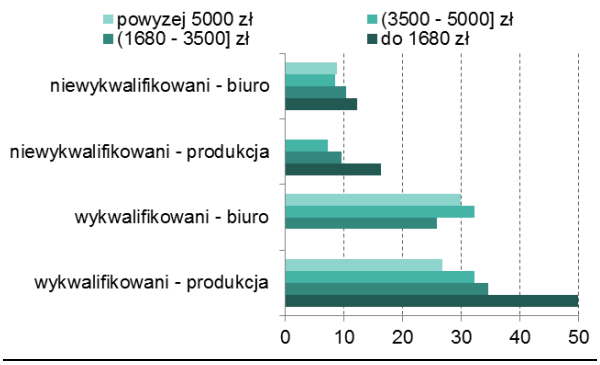

Jak pokazują wyniki badań Manpower brak pracowników o poszukiwanych kompetencjach jest dotkliwy w różnych częściach świata. Polska plasuje się w takim zestawieniu poniżej średniej światowej.

Wykres 48 Brak pracowników o poszukiwanych kompetencjach, *źródło „Niedobór talentów 2014", ManpowerGroup*

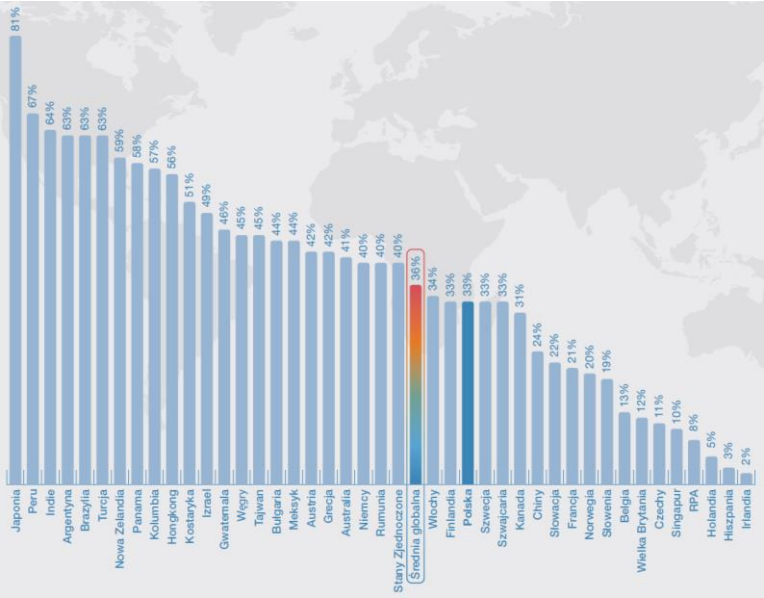

Wynagrodzenia

Wzrost płac będzie miał w III kw. br. nieco mniejszy zasięg niż w II kw. br. Średnia wysokość planowanych podwyżek wynagrodzeń jednak nieco wzrośnie względem poprzedniego kwartału.

Relacja pomiędzy wzrostem płac i wzrostem wydajności pracy w II kw. br. nie zmieniła się w porównaniu z I kw. i nadal zdecydowanie więcej przedsiębiorstw deklaruje szybciej rosnącą wydajność niż wynagrodzenia.

Presja płacowa utrzymuje się na niskim poziomie – jedynie 5% przedsiębiorstw rejestruje obecnie wzrost nacisków płacowych.

1. Prognozy wzrostu płac

W III kw. 2014 r. podwyżki płac (także po uwzględnieniu korekty sezonowej) będą miały nieco mniejszy zasięg niż w poprzednim kwartale. Zwiększyć wynagrodzenia planuje 10,7% przedsiębiorstw (wskaźnik odsezonowany wynosi 13,9%, tzn. o 1,1 pp. mniej kw/kw i 3,4 pp. więcej r/r). Odsetek przedsiębiorstw zamierzających dokonać podwyżek kształtuje się poniżej średniej dla lat 2005 - 2014. Wzrost płac obejmie jednak większą część ogółu zatrudnionych niż w poprzednim kwartale, za sprawą częstszego wzrostu wynagrodzeń w firmach dużych niż w MSP. Zasięg redukcji płac nieco spadł i pozostaje bardzo niewielki (1% zatrudnionych, 2% firm).

Wysokość średniej podwyżki jednak nieco wzrosła i (kształtuje się na nieco wyższym poziomie niż rok wcześniej i kwartał wcześniej). W przedsiębiorstwach, które planują zwiększyć płace średnia wysokość planowanych podwyżek w III kw. 2014 r. wyniesie 4,9%.

Wykres 49 Odsetek przedsiębiorstw planujących podwyżki wynagrodzeń oraz odsetek pracowników objętych podwyżkami

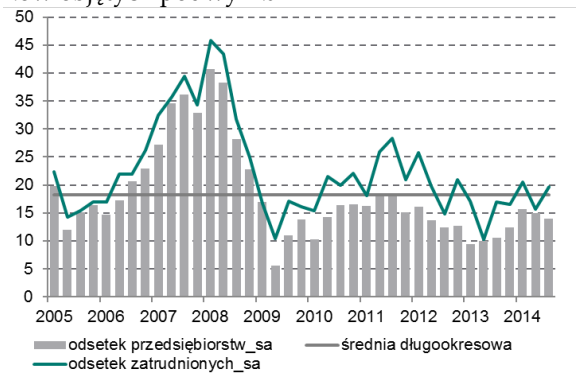

Wykres 50 Średnia i mediana planowanych podwyżek wynagrodzeń (w grupie przedsiębiorstw, które planują podnieść wynagrodzenia)

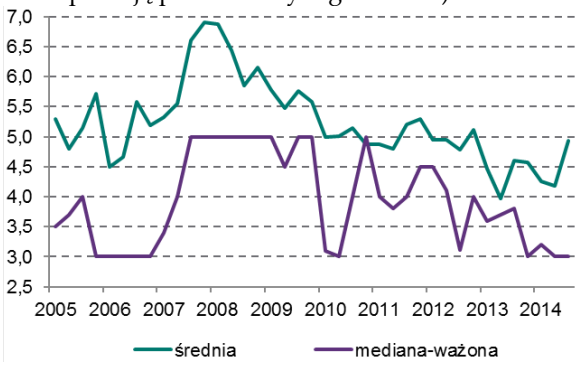

Wykres 51 Rozkład planowanych zmian wynagrodzeń (pytanie o obniżki płac pojawiło się po raz pierwszy w II kw. 2009 r.)

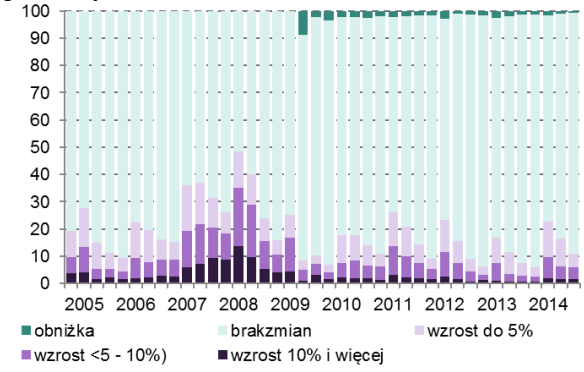

Większość podwyżek płac będzie nadal bardzo umiarkowana co do skali - dominują wzrosty płac do 5% (10,5% zatrudnionych). Wyższe niż 5% podwyżki planowane są dla 6,1% pracowników w badanej próbie, w tym podwyżki co najmniej 10% - dla 1% zatrudnionych.

2. Wybrane czynniki zmian płac

Deklaracje przedsiębiorstw o planowanym wzroście płac są tradycyjnie częstsze w firmach będących w bardzo dobrej sytuacji, ale w III kw. 2014 r. prognozy w tej grupie pogorszyły się. Prognozy wzrostu płac w firmach o średniej oraz słabej kondycji ekonomicznej pozostały stabilne (dane odsezonowane).

Wykres 52 Planowane podwyżki wynagrodzeń a kondycja ekonomiczna przedsiębiorstwa (odsetek podwyższających w klasie)

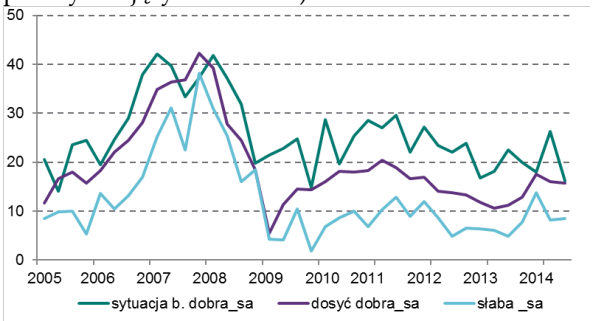

W podziale wg form własności wzrost wynagrodzeń będzie w III kw. br. częstszy w przedsiębiorstwach publicznych niż w prywatnych. Często podwyżki planowane są w firmach z przewagą kapitału zagranicznego, najrzadziej zaś w podmiotach prywatnych krajowych.

Odsetek przedsiębiorstw planujących podwyżki wynagrodzeń (dane odsezonowane) spadł w relacji kwartalnej we wszystkich sektorach – w przemyśle, w usługach oraz w budownictwie. W branżach usługowych odsetek ten spadł przede wszystkim w transporcie i pozostałych usługach, a zwiększył się nieco w handlu. W relacji rocznej odsetek firm planujących wzrost płac zwiększa się w przemyśle od 5 kwartałów, w pozostałych branżach – od 3 kwartałów.

Wykres 53 Planowane podwyżki wynagrodzeń a sektor PKD (odsetek podwyższających w sektorze)

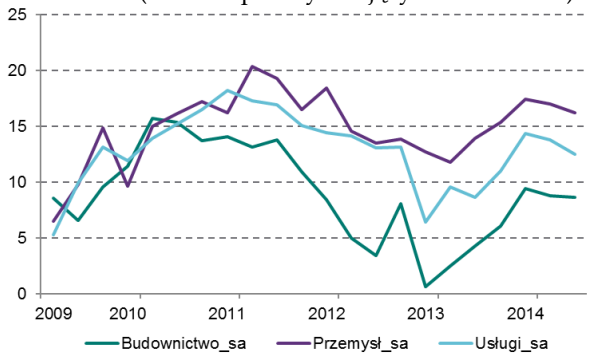

Wśród klas zatrudnienia tradycyjnie częściej zamierzają podnosić wynagrodzenia przedsiębiorstwa duże niż z sektora MSP. Generalnie – im mniejsze firmy, tym mniejszy odsetek deklarujących podwyżki płac. Także w III kw. br. to firmy największe (2000 i więcej pracowników) znacznie częściej niż pozostałe grupy planują wzrost wynagrodzeń.

Wykres 54 Prognozy zmian zatrudnienia a zmiany płac (% przedsiębiorstw)

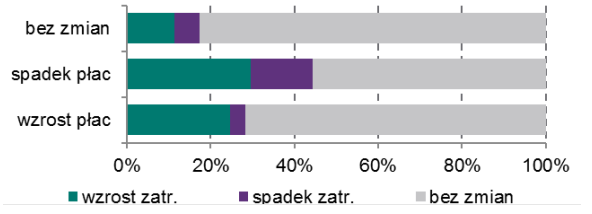

Podmioty, które zamierzają zwiększać płace nie robią tego kosztem poziomu zatrudnienia - rzadziej niż pozostałe przedsiębiorstwa informują o jednoczesnym zmniejszaniu liczby pracowników. Nieliczne firmy, które przewidują redukcję płac częściej niż inne przedsiębiorstwa będą też w III kw. redukować zatrudnienie.

Przy nadal niskim popycie na pracę oraz utrzymującym się bezrobociu potrzeba zatrudnienia nowych pracowników najczęściej nie wiąże się, podobnie

jak w poprzednich kwartałach, z koniecznością oferowania wyższych wynagrodzeń. Znakomita większość przedsiębiorców (nieomal 80%) zatrudniając nowych pracowników w II kw. 2014 r., bądź planując ich zatrudnienie w III kw. br., proponuje im wynagrodzenia zbliżone do wynagrodzeń osób już pracujących o podobnych kwalifikacjach. Nadal znacznie częściej firmy zamierzają nowym pracownikom oferować niższe wynagrodzenia.

Wykres 55 Wynagrodzenia nowych pracowników w relacji do wynagrodzeń osób już zatrudnionych

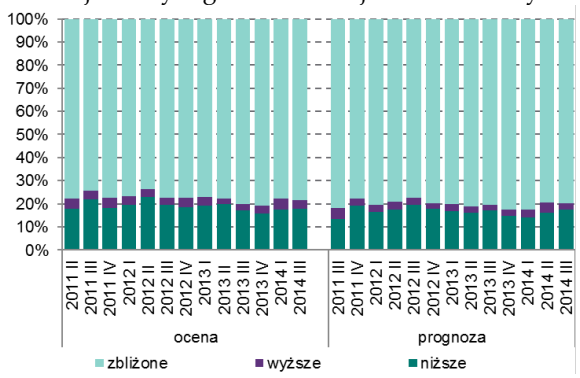

3. Optymalizacja kosztów

W II kw. 2014 r. przedsiębiorstwa nieco rzadziej niż w poprzednim kwartale dokonywały optymalizacji kosztów swojej działalności. Nadal jednak jest to nieomal połowa przedsiębiorstw (47,5%). Koszty pracy są redukowane rzadziej niż inne koszty – w 17,4% badanych przedsiębiorstw (zazwyczaj przy jednoczesnych cięciach innych kosztów).

Wykres 56 Optymalizacja kosztów

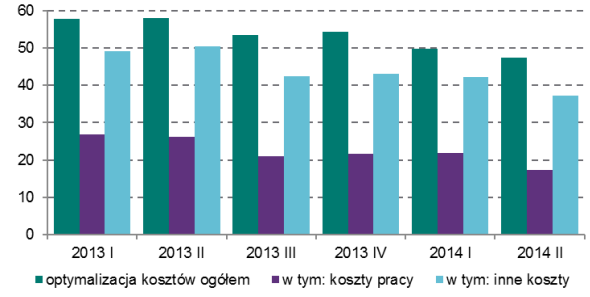

Im słabsza kondycja przedsiębiorstw, tym częstsze są redukcje kosztów (45,1% firm w dobrej kondycji, 53,6% - w słabej i 62,3% - w złej). Nieco częściej niż w innych branżach optymalizacja kosztów pracy przeprowadzana była w przemyśle (48,2%) oraz w przedsiębiorstwach dużych (53,1%).

4. Podwyżki płac a wzrost wydajności pracy

Ponad połowa przedsiębiorstw deklaruje, że nie wzrastają ani wynagrodzenia, ani wydajność pracy. W blisko co piątej firmie dynamiki płac i wydajności są zbliżone.

W II kw. 2014 r. utrzymał się odsetek firm, w których wydajność rośnie szybciej niż wynagrodzenia i nadal ta grupa przedsiębiorstw jest wielokrotnie bardziej liczna niż klasa firm, w których wydajność nie nadąża za płacami.

Wykres 57 Ocena relacji wzrostu płac do wzrostu wydajności pracy w ciągu roku (pominięto na wykresie *płace rosły w zbliżonym stopniu co wydajność*)

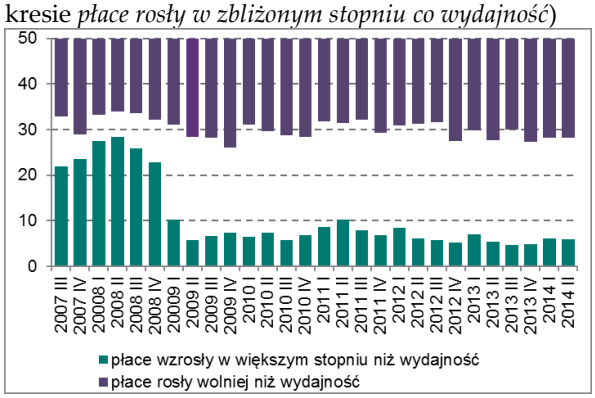

O szybszym wzroście płac niż wydajności pracy poinformowało 6% przedsiębiorstw w próbie, a więc 18,9% firm podwyższających płace. Wzrost wynagrodzeń nie przewyższa więc wzrostu wydajności w ok. 81% przedsiębiorstw, w których wynagrodzenia rosły. Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był szybszy niż wzrost wydajności zwiększył się w relacji do poprzedniego kwartału w

budownictwie, spadł zaś zarówno w przemyśle, jak i w usługach.

Wykres 58 Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był w ciągu roku szybszy niż wzrost wydajności pracy wg 3 sektorów (próba ograniczona do firm, w których wynagrodzenia wzrosły)

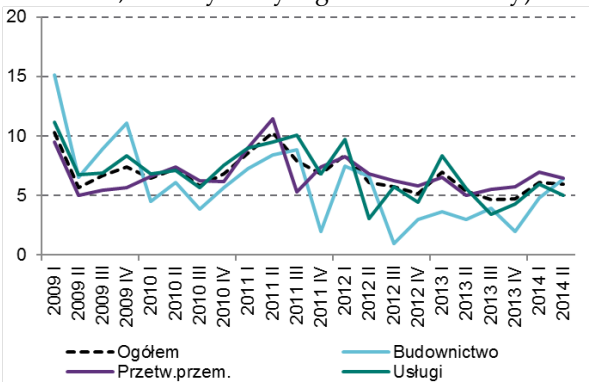

5. Presja płacowa

W II kw. 2014 r. presja płacowa utrzymywała się nadal na niskim poziomie. Ponad połowa (55,3%, tj. o 2,9 pp. więcej niż w kwartale poprzednim) przedsiębiorstw zadeklarowało brak presji płacowej ze strony pracowników. Pozostali respondenci poinformowali w większości o istnieniu nacisków na wzrost wynagrodzeń, ale w skali umiarkowanej, tj. nie większej niż dotychczas. Jedynie w 5% firm naciski te nasiliły się w stosunku do poprzedniego kwartału (jest to o 0,4 pp. więcej niż w poprzednim kwartale).

Presja płacowa ze strony pracowników jest nieco bardziej odczuwalna w budownictwie (8,2%) górnictwie (8,3%) oraz w transporcie (7,3%).

Wykres 59 Naciski płacowe

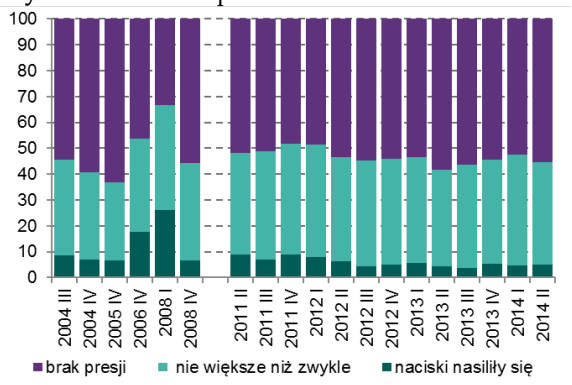

Naciski płacowe, aczkolwiek nadal relatywnie rzadkie, są w dalszym ciągu ważnym czynnikiem wzrostu wynagrodzeń. W przedsiębiorstwach, w których presja się nasila blisko trzykrotnie częściej planowane są podwyżki płac niż w pozostałych firmach.

Wykres 60 Naciski płacowe a prognozy wzrostu płac

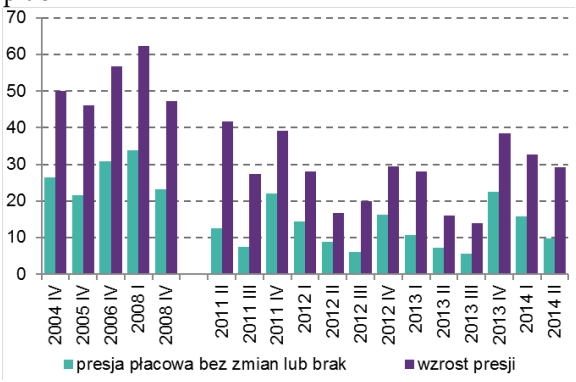

Inwestycje

Odpowiedzi badanych firm sugerują dalsze stopniowe przyspieszanie dynamiki inwestycji w sektorze przedsiębiorstw. Przyspieszył wzrost wskaźnika nowych inwestycji. Przedsiębiorstwa dokonały korekty rocznych planów inwestycji podnosząc prognozy wzrostu nakładów.

1. Planowane inwestycje

Rosnący stopień wykorzystania mocy produkcyjnych przy poprawiających się perspektywach zbytu sprzyjają dalszemu ożywieniu aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw w badanej próbie. Wzrost aktywności inwestycyjnej sygnalizuje po pierwsze przyspieszenie wzrostu wskaźnika nowych inwestycji, który jest miarą zainteresowania przedsiębiorstw podejmowaniem nowych przedsięwzięć inwestycyjnych. Wskaźnik ten rośnie czwarty kolejny kwartał i jego wartość zbliżyła się do poziomu średniej długookresowej. W III kw. nowe inwestycje planuje rozpocząć 24,1% badanych przedsiębiorstw (wzrost o 1,3 pp. kw/kw).

Wykres 61 Wskaźnik nowych inwestycji – udział przedsiębiorstw planujących rozpoczęcie nowych inwestycji w perspektywie kwartału. Udział przedsiębiorstw realnie zwiększających nakłady na środki trwałe wg F01 GUS (nakł. narastająco, śr. ruch.)

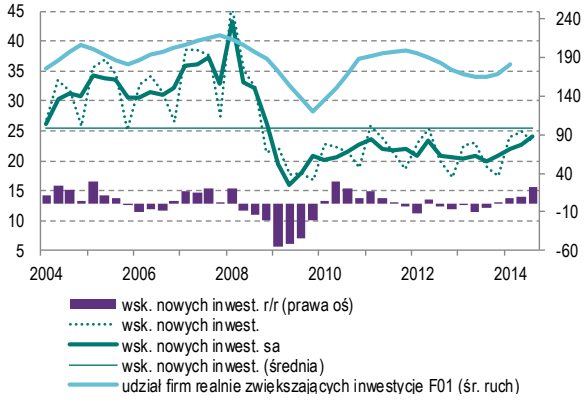

Ponadto zwiększa się optymizm w prognozach dotyczących dynamiki nakładów. Saldo tych prognoz, które od trzech kwartałów przyjmuje już dodatnie wartości ponownie wzrosło, zapowiadając dalsze przyspieszenie dynamiki inwestycji. Jakkolwiek na poziomie pełnej próby skala tej poprawy nie jest tak wyraźna jak w poprzednich okresach (saldo prognoz inwestycji kwartalnych wzrosło o 1,3 pp. do 5,5% po wzroście o 3,3 pp. w poprzednim kwartale), to w kluczowych grupach z punktu widzenia udziału w inwestycjach całego sektora przedsiębiorstw można mówić o silnym przyspieszeniu inwestycji. W próbie co czwarty respondent zamierza zrealizować w III kw. większe inwestycje niż przed rokiem, a w przypadku co piątego spośród badanych inwestycje będą mniejsze. Blisko 32% ogółu badanych utrzyma budżety inwestycyjne na podobnym poziomie jak przed rokiem.

Wykres 62 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału r/r

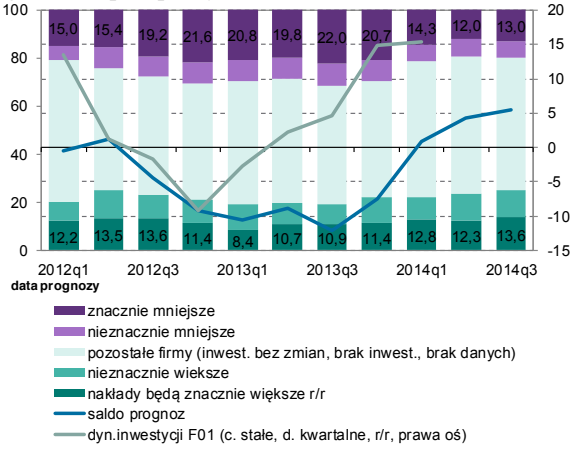

O poprawiających się perspektywach dla inwestycji świadczy również fakt, że przedsiębiorstwa dokonały korekty planów rocznych *in plus*, podnosząc prognozy odnośnie dynamiki inwestycji zaplanowanych do realizacji w całym bieżącym roku. Dodatnie saldo prognoz inwestycji w planach rocznych zapowiadające wzrost inwestycji w całym roku poprawiło się w relacji kwartalnej, a korekta ta

była rezultatem zmniejszenia się frakcji inwestorów planujących znacznie mniejsze inwestycje przy jednoczesnym wzroście udziału firm deklarujących pewien, choć niezbyt znaczący wzrost inwestycji.

Wykres 63 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem na cały bieżący rok r/r

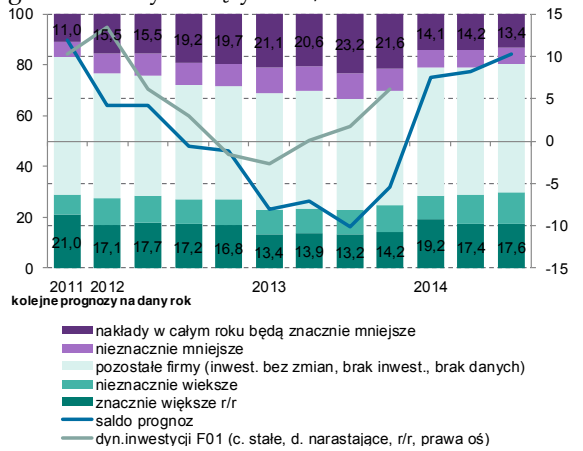

kwartału zmian wielkości inwestycji, co zapowiadać może przyspieszenie dynamiki wzrostu nakładów dużych podmiotów. Jednocześnie zdecydowanie zweryfikowały one plany roczne inwestycji podnosząc prognozy wzrostu nakładów na cały bieżący rok. Plany rozwojowe dużych podmiotów są silnie wspierane rosnącym wykorzystaniem zdolności produkcyjnych.

Wykres 64 Wskaźnik nowych inwestycji sa w podziale wg wielkości zatrudnienia

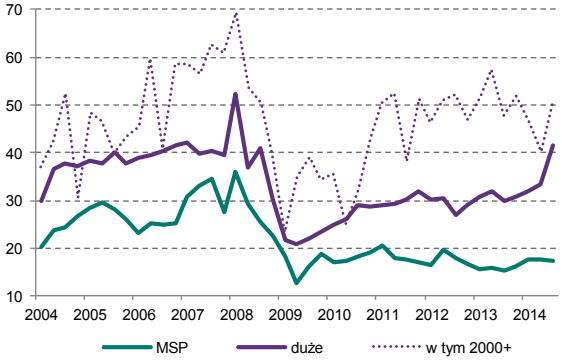

2. Planowane inwestycje – analiza w podstawowych przekrojach

Ocena aktywności inwestycyjnej i jej zmiany w III kw. są zróżnicowane, a szybszy rozwój zapowiadają szczególnie trzy grupy inwestorów: firmy duże, przemysł oraz przedsiębiorstwa eksportujące. Poniżej omówiono szczegółowo wyniki badania dla wybranych klas podmiotów.

Poziom oraz tempo poprawy aktywności inwestycyjnej w III kw. było zróżnicowane pomiędzy grupami wydzielonymi na podstawie wielkości zatrudnienia, przy czym korzystniejsze są prognozy dla dużych przedsiębiorstw. W sektorze dużych podmiotów przede wszystkim bardzo wyraźnie przyspieszyła aktywność w obszarze nowych działań rozwojowych przełamując dotychczas łagodnie rosnący trend kształtowania się tej kategorii, a sam poziom wskaźnika nowych inwestycji w tej grupie powrócił do poziomów notowanych przed wybuchem kryzysu przełomu 2008/2009. Zwiększyło się również dodatnie saldo planowanych w ciągu

Wykres 65 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału (górny wykres) i roku (dolny wykres, r/r, saldo prognoz) w podziale wg wielkości zatrudnienia

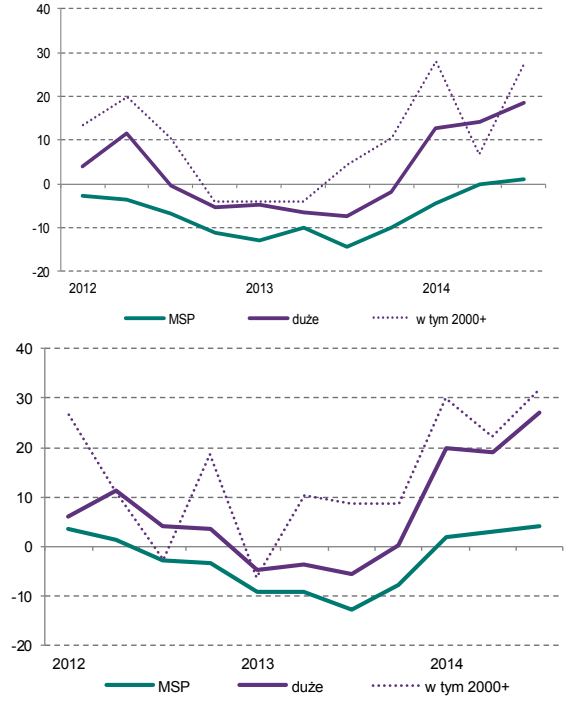

Sektor MSP najprawdopodobniej ma już za sobą cykl ograniczania inwestycji, ale ostatnie dane wskazują na pewne osłabienie tempa poprawy, które oddalają nieco perspektywę wyraźnego ożywienia inwestycyjnego w tej grupie. W przedsiębiorstwach MSP wyhamowany został szybki w ostatnich kwartałach wzrost salda zmian inwestycji kwartalnych i zarówno liczba nowych projektów, jak i wielkość planowanych na najbliższy kwartał inwestycji pozostanie na poziomie z ubiegłego roku. Poprawa, choć znacznie słabsza niż w firmach dużych, widoczna jest natomiast w prognozach inwestycji obejmujących perspektywę całego roku.

Z grupowania według rodzaju prowadzonej działalności wynika, że najszybszego rozwoju można spodziewać się wśród przedsiębiorstw sektora przemysłowego. Jest to również jedyny sektor, w którym wyraźnie utrwala się tendencja wzrostowa zainteresowania nowymi inwestycjami (najwyższy odczyt wskaźnika od 2009 r.) a jednocześnie dodatnie i rosnące saldo prognoz inwestycji zapowiada wzrost nakładów ogółem. Przedsiębiorstwa przemysłowe podniosły ponadto prognozy wzrostu inwestycji na cały bieżący rok. W usługach wskaźnik nowych inwestycji pozostał na poziomie z poprzedniego kwartału i wynik ten wpisuje się w trend spadkowy widoczny od połowy 2012 r. Pozytywnie wyróżnił się tutaj handel, gdzie zapowiadany jest wzrost liczby nowych przedsięwzięć rozwojowych. Jeśli chodzi o planowaną dynamikę inwestycji, to wszędzie poza budownictwem inwestycje powinny rosnąć, w tym zarówno w horyzoncie kwartału, jak i roku. Na tym tle niepokoi zwrot sytuacji w budownictwie, gdzie obserwujemy pierwsze od początku 2013 r. pogorszenie w kwartalnych prognozach inwestycji. W rezultacie po neutralnych odczytach wskaźnika w II kw. w kolejnym kwartale w budownictwie zapowiadany jest spadek inwestycji. Niewielkiej tylko korekcie uległy natomiast plany roczne budownictwa i lekko dodatnie saldo prognoz rocznych spadło nieznacznie poniżej zera.

Wykres 66 Wskaźnik nowych inwestycji sa w sekcjach PKD

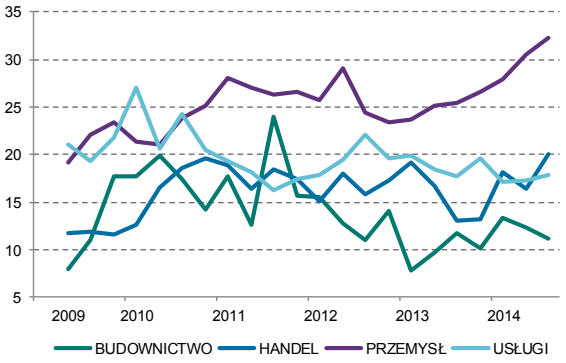

Wykres 67 Planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału r/r (saldo prognoz) w sekcjach PKD

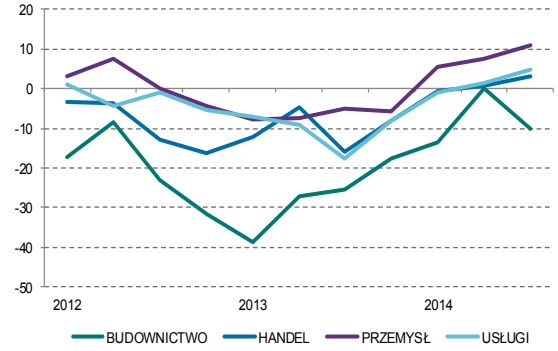

W III kw. można spodziewać się wzrostu aktywności inwestycyjnej we wszystkich grupach, niezależnie od skali prowadzonej sprzedaży eksportowej. W ciągu kwartału zwiększy się zarówno liczba rozpoczynanych inwestycji, większe niż przed rokiem są również budżety przeznaczone na realizację inwestycji w III kw. Bardzo szybko poprawia się w szczególności aktywność firm bazujących na sprzedaży krajowej, co widać zwłaszcza w poprawiających się kwartalnych planach inwestycyjnych (w grupie eksporterów tempo poprawy z kolei wyhamowało). Po raz pierwszy od 2012 r., czyli od początku badania, przedsiębiorstwa sprzedające swoje produkty tylko na rynku krajowym prognozują wzrost inwestycji (saldo prognoz inwestycji przyjęło wartość dodatnią). Niemniej jednak liderami w obszarze inwestycji pozostaje wciąż sektor eksporterów, których aktywność inwestycyjna jest

znacząco wyższa niż firm lokującym sprzedaż na rynkach krajowych.

Wykres 68 Wskaźnik nowych inwestycji sa (górny wykres) i planowana zmiana wielkości nakładów ogółem w perspektywie kwartału r/r (dolny wykres, saldo prognoz) a działalność eksportowa

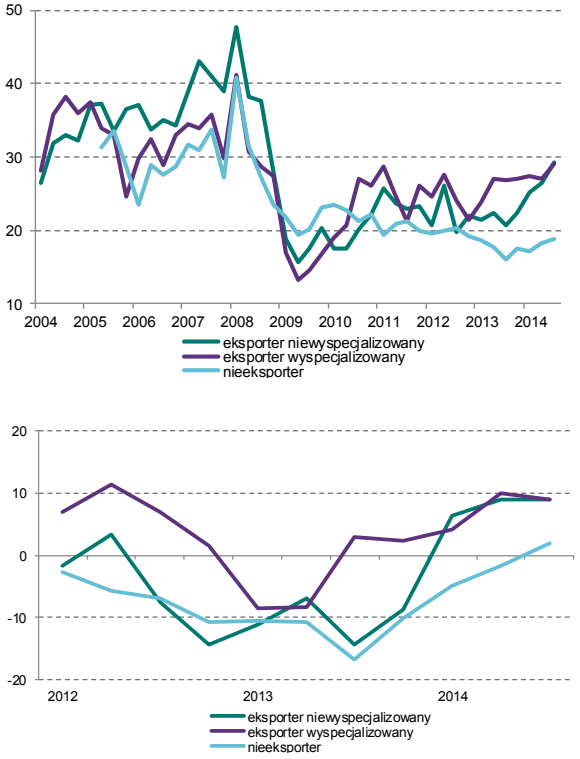

W kontekście niepewności na rynkach wschodnich związanej z konfliktem rosyjsko-ukraińskim istotna wydaje się silna korekta *in plus* prognoz rocznych inwestycji, jakiej dokonali wyspecjalizowani eksporterzy.

3. Inwestycje w trakcie realizacji

Poprawiające się nastroje inwestorów mają już w próbie realny rezultat - przełożyły się na dalszy wzrost odsetka przedsiębiorstwa będących w trakcie realizacji inwestycji. W II kw. odsetek inwestorów po silnej poprawie w I kw. ponownie wzrósł i wyniósł 64,3%, co wzmocniło trend wzrostowy wskaźnika. Niemniej jednak wartość tego wskaźnika od przełomu 2008/2009 pozostaje poniżej średniej długookresowej.

Wysoka jest natomiast (powyżej średniej w długim okresie) ocena możliwości kontynuowania już rozpoczętych przedsięwzięć inwestycyjnych. O zamiarze dalszego prowadzenia inwestycji w kolejnym kwartale poinformowały zgodnie niemal wszystkie przedsiębiorstwa (96,6% przypadków). W tej grupie większość stanowią inwestorzy, którzy zapowiadają realizowanie zadań inwestycyjnych bez zmian co do ich zakresu (76,5%). Z kolei 11, 6% firm zamierza rozszerzyć skalę inwestycji, co oznacza spadek w relacji kwartalnej, ale znaczną poprawę w relacji rocznej. Dla 8,6% inwestorów III kw. będzie okresem planowego zakończenia inwestycji.

Wykres 69 Wskaźnik kontynuacji inwestycji oraz odsetek przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje

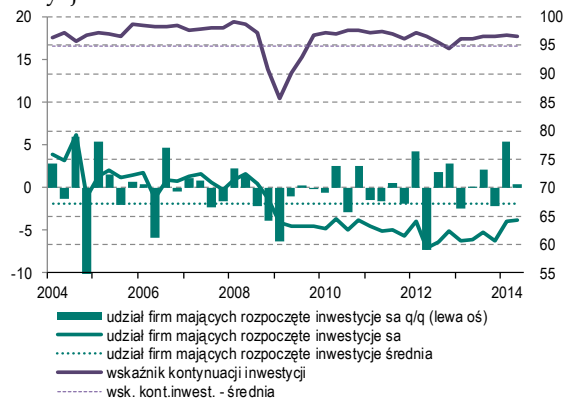

Wskaźnik kontynuacji inwestycji: udział przedsiębiorstw planujących kontynuować inwestycje w podgrupie przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje. Poprzez kontynuowanie inwestycji rozumiemy tutaj realizowanie inwestycji według przyjętych planów, zwiększenie tych inwestycji, ale też planowe zakończenie inwestycji

Wykres 70 Przewidywany przebieg rozpoczętych inwestycji (% odpowiedzi w grupie inwestorów)

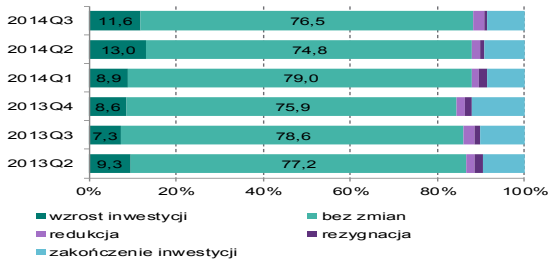

Na poziomie podstawowych grup warto odnotować poprawę sytuacji wśród wyspecjalizowanych eksporterów. Możliwości kontynuowania rozpoczętych inwestycji oceniają oni lepiej niż pozostałe przedsiębiorstwa, których głównym, bądź wyłącznym źródłem przychodów jest sprzedaż krajowa. Sektor eksporterów nie sygnalizuje zatem trudności, które mogłyby w konsekwencji zagrażać ciągłości procesów inwestycyjnych.

Takie trudności widać natomiast w sektorze MSP, gdzie nastąpiło odchylenie od utrzymującej się od początku 2012 r. tendencji wzrostowej i pogorszenie wskaźnika kontynuacji inwestycji. Zagrożenie nie jest duże, ponieważ zdolność do kontynuowania inwestycji w MSP pozostaje wysoka. Inaczej należy oceniać sytuację w budownictwie, gdzie podobnie jak w poprzednich kwartałach trudności z planową realizacją inwestycji nadal występują częściej niż w przedsiębiorstwach spoza branży budowlanej.

4. Źródła finansowania nowych inwestycji

W zakresie finansowania inwestycji w ostatnich kwartałach zarysowały się dwa równoległe procesy, tj. stopniowe zwiększanie udziału środków bankowych w finansowaniu rozwoju przedsiębiorstw oraz spadek znaczenia środków własnych. Umacnianie się tych tendencji może uprawdopodabniać scenariusz coraz silniejszego odbudowywania się aktywności inwestycyjnej. Wraz ze wzrostem skali realizowanych projektów inwestycyjnych należy się bowiem spodziewać zwiększonego zapotrzebowania na zewnętrzne środki finansowania, w tym kredyty bankowe. Niemniej jednak inwestorzy nadal najczęściej opierają finansowanie inwestycji na własnych możliwościach finansowych, a ranga kredytów mimo historycznie niskich kosztów kredytu pozostaje niższa niż w okresie poprzedniego ożywienia.

Wykres 71 Porównanie udziału inwestorów deklarujących finansowanie nowych inwestycji ze środków własnych i kredytów bankowych. Podgrupa inwestorów planujących nowe inwestycje

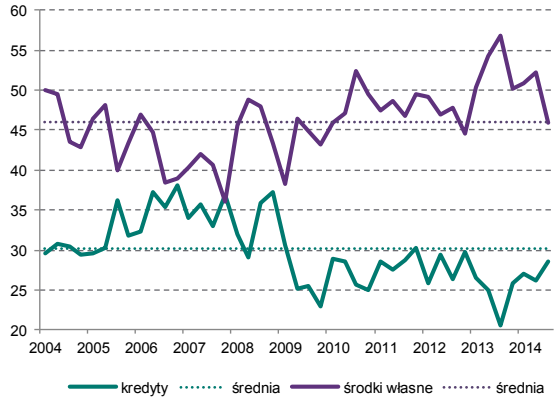

Wykres 72 Porównanie udziału inwestorów deklarujących finansowanie nowych inwestycji z kredytów bankowych w sektorze MSP i w dużych przedsiębiorstwach. Podgrupa inwestorów planujących nowe inwestycje

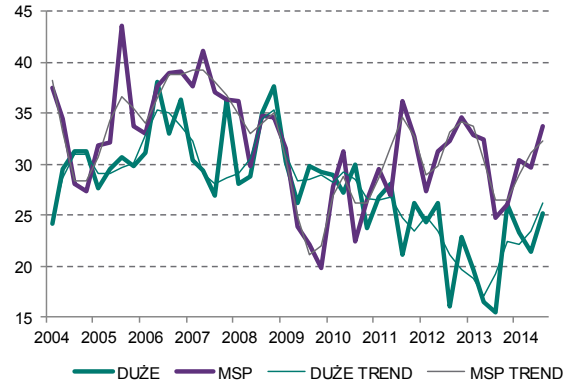

Środki własne wykorzysta do pokrycia wydatków rozwojowych 45,9% inwestorów, ale to aż o 11 pp. mniej niż rok wcześniej, kiedy zanotowano rekordową „popularność" samofinansowania. Jednocze-

śnie prawie o tę samą wielkość, bo o 8 pp. do 28% zwiększyła się w ciągu roku frakcja inwestorów pozyskujących fundusze na inwestycje z systemu bankowego. Pozostałe firmy, stanowiące pokaźną grupę ponad 25% badanych, znalazły finansowanie dla inwestycji poza systemem bankowym.

Po kredyty bankowe w celu sfinansowania nowo rozpoczynanych inwestycji coraz częściej sięgają i przedsiębiorstwa z sektora MSP, jak też duże firmy, które mają decydujący wpływ na kształtowanie się kategorii ekonomicznych w całym sektorze przedsiębiorstw. Ponieważ obserwowana odbudowa popytu na kredyt wśród dużych podmiotów pojawiła się równolegle z ich zapowiedziami silnego przyspieszenia inwestycji, można przypuszczać, że w części przypadków skala planowanych inwestycji przekroczyła już możliwości samofinansowania.

Ramka 4 'Forward guidance' (wyniki AR NBP)

W ramach rocznego badania ankietowego zbadano jeden z nowych elementów otoczenia przedsiębiorstw, a mianowicie deklarację Rady Polityki Pieniężnej odnośnie horyzontu czasowego stabilizacji stóp procentowych (*forward guidance*). Badanie odbioru tego elementu polityki informacyjnej banku centralnego wśród pomiotów gospodarczych przeprowadził na początku tego roku m.in. Bank Anglii („*Bank of England 'forward guidance' boosting business investment*", 12 February 2014). Badane przedsiębiorstwa deklarowały, że wprowadzenie *forward guidance* zwiększyło poziom zaufania, co do perspektyw gospodarki brytyjskiej, w tym zwłaszcza w sektorach przemysłowych. W rezultacie zmiany w polityce informacyjnej banku przełożyły się pozytywnie na plany inwestycyjne przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa oczekując stabilnych stóp procentowych przyspieszyły działania inwestycyjne oraz zwiększyły skalę planowanych wydatków na inwestycji.

Wykres 73 Użyteczność dla przedsiębiorstwa deklaracji *forward guidance* (dane AR NBP)

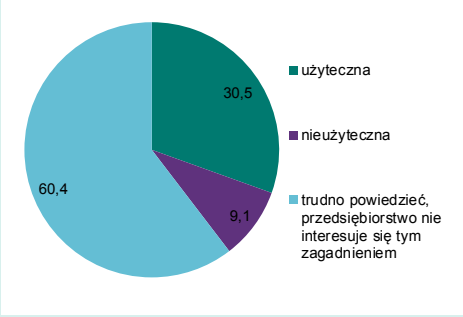

Wykres 74 Wpływ zadeklarowanej perspektywy o utrzymaniu stóp procentowych na niezmienionym poziomie na plany inwestycyjne przedsiębiorstwa (dane AR NBP

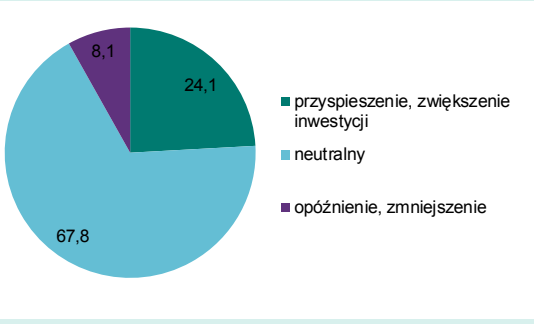

Jeśli chodzi o wyniki badania odbioru *forward guidance* wśród polskich firm, to około 30% respondentów oceniło tę deklarację, jako zdecydowanie użyteczną z punktu widzenia przedsiębiorstwa (badanie przeprowadzone zostało kwiecień-maj br.). Praktycznego wykorzystania tej informacji nie widziało zaś natomiast zaledwie 10% przedsiębiorstw. Zdecydowana większość przedsiębiorstw (60,4%) jednak nie ma wyrobionego stanowiska w tej sprawie, co może być pochodną wciąż niewielkiego znaczenia finansowania kredytowego w sektorze przedsiębiorstw. Cena kredytu jest jednak jedną ze zmiennych, jaka powinna być analizowana przez każdy, w tym także niekorzystający z finansowania bankowego podmiot gospo-

darczy, np. dla potrzeb rachunku kosztów alternatywnych.

Oddziaływanie komunikatu *forward guidance* na decyzje przedsiębiorstw w okresie badania czyli w maju 2014 r., było umiarkowane, ale co do kierunku – pozytywne. Wśród przedsiębiorstw śledzących informacje na temat horyzontu i kierunku polityki pieniężnej największa frakcja przedsiębiorstw (68%) deklarowała neutralny wpływ tego elementu komunikatu RPP na decyzje podejmowane w firmie, ale w pozostałej części dominowały przypadki, w których wpływ ten jest korzystny. 24% firm oceniło bowiem, że publikacja informacji *forward guidance* pozwoliła na przyspieszenie i/lub zwiększenie planowanych inwestycji. Tak zdeklarowana perspektywa utrzymania stóp procentowych skłoniła natomiast 8% respondentów do podjęcia decyzji o ograniczeniu, bądź opóźnieniu inwestycji.

Informacją o kierunkach polityki pieniężnej bardziej były zainteresowane duże przedsiębiorstwa; ok. 84% takich firm śledziło tę informacje w komunikacie RPP (wobec 70% MSP), a wśród sekcji - przemysł. Także w firmach dużych odnotowano najsilniej dodatni wpływ tej informacji na ich decyzje inwestycyjne, przy również dużym udziale przedsiębiorstw, które wpływ ten oceniały jako obojętny. Neutralne oddziaływanie deklaracji *forward guidance* deklarowały najczęściej przedsiębiorstwa o znaczącej pozycji rynkowej w skali międzynarodowej, będące firmami córkami firm zagranicznych. Te firmy, jako silnie zglobalizowane i istniejące w międzynarodowym łańcuchu tworzenia wartości dodanej, w mniejszym stopniu uzależnione są od lokalnych zmiennych ekonomicznych i krajowego rynku kredytowego.

Użyteczność informacji *forward guidance* doceniały w większym stopniu firmy wysoko konkurencyjne, szybko rozwijające się. Widać również pozytywne przełożenie między dostrzeganiem praktycznych walorów komunikatu a postrzeganiem niepewności. Firmy oceniające niepewność jako umiarkowaną bądź niską częściej oceniały komunikat jako użyteczny.

Zapasy

Ocena dopasowania zapasów produktów gotowych w przemyśle pogorszyła się w relacji kwartalnej, ale pozostaje dobra.

W handlu utrzymują się problemy z nadwyżkami niesprzedanych towarów.

W II kwartale br. dopasowanie zapasów pogorszyło się i odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, w których wielkość zapasów odbiegała od optymalnego poziomu wzrósł do 16,3% tj. o 1,7 pp. kw/kw.

Wykres 75 Ocena poziomu zapasów produktów gotowych. Próba ograniczona do sekcji przetwórstwo przemysłowe oraz górnictwo i kopalnictwo. Saldo ocen zapasów wg badania NBP i GUS.

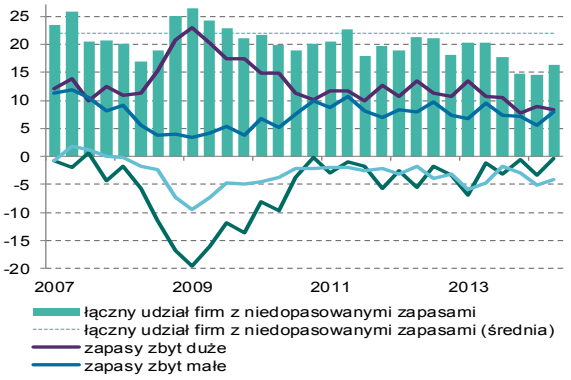

Mimo zaobserwowanego pogorszenia w relacji kwartalnej ocena zapasów wciąż jest pozytywna a udział firm zgłaszających problemy w obszarze zapasów jest, patrząc na dane z ubiegłych lat, nadal bardzo niski. Zmiana ta miała jednak wpływ na przebieg trendu wskaźnika opisującego trudności z zapasami i wyhamowanie dotychczasowej tendencji spadkowej. Dopasowanie zapasów pogorszyło się w ciągu kwartału wskutek nasilenia się problemów związanych z deficytem zapasów. W II kw. odsetek przedsiębiorstw odczuwających niedobór produktów wzrósł o 2,3 pp. do 7,9%. Tylko nieco częściej kłopoty respondentów wynikały z nadmiaru zapasów (8,4%, spadek o 0,6 pp.), podczas gdy we wcześniejszych kwartałach przeważającym przejawem problemów z zapasami były ich nadwyżki.

Nasilenie się trudności z utrzymaniem odpowiedniego poziomu zapasów zgłaszały przede wszystkim przedsiębiorstwa sektora MSP, przy stabilnych ocenach zapasów w grupie firm dużych. Częściej niż w poprzednim kwartale problemy z zapasami zgłaszali również eksporterzy. W przypadku eksporterów pogorszenie dopasowania zapasów nie było raczej rezultatem ograniczeń w sprzedaży, ponieważ zwiększyła się liczba przypadków zbyt niskiego stanu zapasów. Jednocześnie w grupie eksporterów, w tym zwłaszcza uzyskujących przychody głównie ze sprzedaży zagranicznej nadwyżki niesprzedanych produktów zgłaszane są coraz rzadziej. Malejący trend kształtowania się tej frakcji utrzymuje się od początku 2012 r. Obecnie liczba przypadków zbyt wysokich zapasów wśród wyspecjalizowanych eksporterów, a stanowiły one w II kw. 6% tej części eksporterów, jest najniższa od początku badania, czyli od 2005 r.

Wykres 76 Udział przedsiębiorstw oceniających poziom zapasów jako nieodpowiedni w podziale według aktywności eksportowej

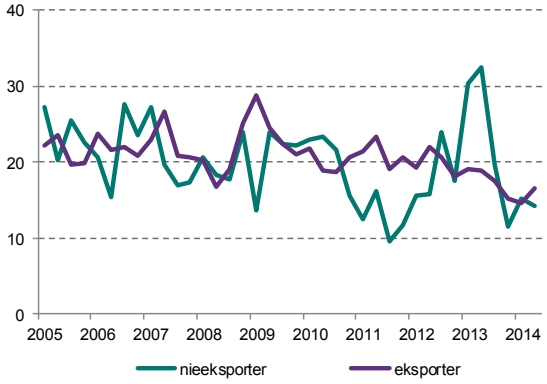

Odnośnie konsekwencji konfliktu ukraińsko-rosyjskiego warto odnotować, że sytuacja na

wschodzie wydaje się nie mieć negatywnego przełożenia na ocenę zapasów w przedsiębiorstwach, a w szczególności nie ma sygnałów o nadmiernych zapasach, które mogłyby świadczyć o problemach ze sprzedażą. Przedsiębiorstwa obecne na rynkach zaangażowanych w ten konflikt w ostatnich dwóch kwartałach nie oceniały stopnia dopasowania zapasów gorzej niż pozostałe podmioty. Jednocześnie nadal dynamicznie zmniejsza się wśród firm obecnych na rynkach wschodnich problem nadmiernych zapasów, który pojawił się w początku ubiegłego roku. Poprawa w tym obszarze jest możliwa dzięki podejmowanym przez te przedsiębiorstwa działaniom dostosowawczym, a głównie polegającym na poszukiwaniu nowych rynków zbytu. Taką strategię wybrało aż co piąte przedsiębiorstwo podejmujące działania dostosowawcze w związku z kryzysem na wschodzie. Niewiele firm zdecydowało się natomiast na zmodyfikowanie swojej oferty produktowej.

W podziale na przeznaczenie produkcji poprawę stopnia dopasowania zapasów w odniesieniu do poprzednich wyników obserwujemy wśród producentów dóbr energetycznych oraz konsumpcyjnych trwałego użytku. W pozostałych grupowaniach oceny pogorszyły się a w najtrudniejszej sytuacji znajdują się firmy wytwarzające produkty zaopatrzeniowe, gdzie co piąta firma zgłaszała odchylenia poziomu zapasów. Problemy tych przedsiębiorstwach związane są z zapewnieniem dostatecznego poziomu zapasów, co może wskazywać na bariery finansowania kapitału obrotowego lub ograniczenia wynikające ze zdolności produkcyjnych.

W przemyśle poza pogorszeniem dopasowania zapasów produktów gotowych zwiększyły się również odchylenia poziomu zapasów towarów. Problemy z utrzymaniem odpowiedniego poziomu towarów nasilają się drugi kolejny kwartał i w II kwartale o odchyleniach zapasów towarów zgłosiło ok. 12% firm. Tu także pogorszenie sytuacji wynikało z większych niż przed kwartałem trudności z zapewnieniem minimalnego poziomu zapasów.

Wykres 77 Ocena poziomu zapasów produktów gotowych i towarów (przemysł oraz handel i naprawy)

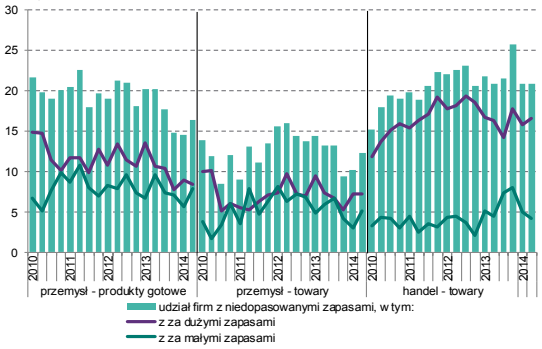

W handlu problemy z utrzymaniem odpowiedniego poziomu zapasów towarów są nadal poważniejsze niż w przemyśle i nie widać na razie symptomów poprawy sytuacji w tym zakresie. Łączna ocena zapasów w handlu w ciągu ostatnich 7 kwartałów ustabilizowała się bowiem na poziomie wysokich, czyli niekorzystnych wartości. Główną bolączką firm handlowych w obszarze gospodarowania zapasami pozostają nadwyżki niesprzedanych towarów. Zbyt wysokie zapasy raportowało 16,6% jednostek handlowych. Warto natomiast odnotować, że część firm uporała się z niedoborami zapasów. Odsetek przedsiębiorstw informujących o zbyt niskich zapasach w relacji do zapotrzebowania zgłaszanego z rynku ponownie obniżył się powracając stopniowo do poziomów przeciętnych.

Wykorzystanie mocy produkcyjnych

Kolejny kwartał zwiększył się stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w sektorze przedsiębiorstw.

Piąty kolejny kwartał zwiększył się wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych po korekcie sezonowej. Pod koniec II kw. br. stopień wykorzystania majątku osiągnął wartość 81,6% wobec 81,3% pod koniec I kw. (dane po odsezonowaniu), utrzymując się powyżej swojej średniej długookresowej. Wskaźnik surowy wzrósł kw/kw i r/r wyniósł 81,3%. W ujęciu porównawczym nie zmieniła się pozycja polskich przedsiębiorstw, które wykorzystywały potencjał wytwórczy nadal poniżej przeciętnego wykorzystania dla UE-28, choć rozpiętość między naszą gospodarką i przeciętną dla unii zmalała.

Wzrosty stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych zanotowano w przemyśle, w tym w Przetwórstwie przemysłowym oraz usługach. W budownictwie miał miejsce niewielki spadek wskaźnika. Jeśli ograniczymy próbę do przedsiębiorstw przetwórczych, to można wyciągnąć również wnioski nt. zmian w poziomie wykorzystania mocy produkcyjnych między bardziej zdezagregowanymi klasami. I tak, w II kw. zauważono dalszy wzrost wykorzystania majątku w przedsiębiorstwach zorientowanych na eksport, ale przede wszystkim w jednostkach z wysokim udziałem eksportu. Poprawa miała również miejsce w przedsiębiorstwach nieeksportujących. W klasyfikacji wg przeznaczenia produktu zauważono zaś wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych tylko w grupie firm oferujących produkty o charakterze inwestycyjnym, podczas gdy w przedsiębiorstwach sprzedających towary konsumpcyjne oraz zaopatrzeniowe nastąpiły spadki wskaźnika. Podobnie, w bardziej szczegółowej klasyfikacji przeliczono wskaźniki dla usług. Okazało się, że firmy świadczące usługi dla biznesu, tak samo jako oferujące usługi dla konsumentów zanotowały poprawę sytuacji, zaś podmioty oferujące usługi nierynkowe – pogorszenie.

Wykres 78 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych oraz jego zmiany r/r

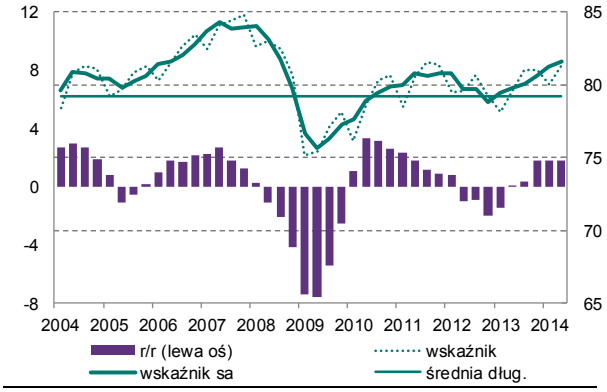

Wykres 79 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji przetwórstwo przemysłowe w Polsce i w krajach UE-27

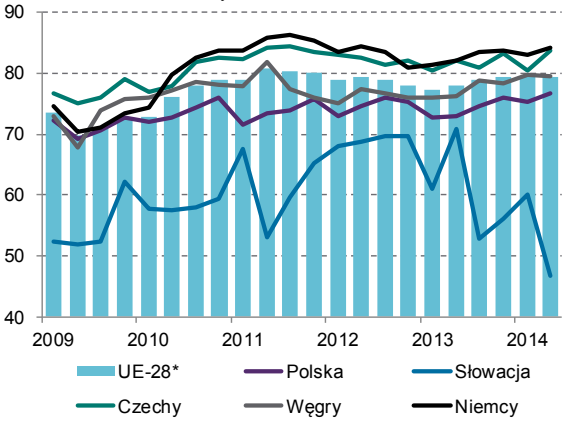

Źródło:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/business_consumer_surveys/main_tables

Wykres 80 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie i pozostałych usługach

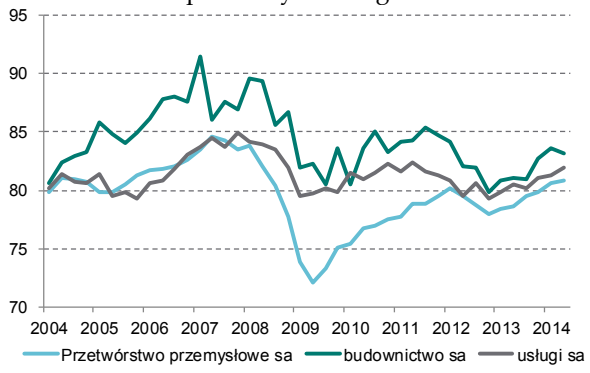

Wykres 81 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji Przetwórstwo przemysłowe w podziale na eksporterów i nieeksporterów

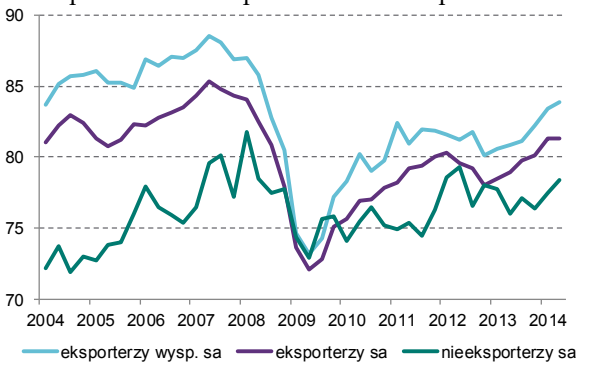

Kredyt bankowy

Odnotowano lekki spadek wskaźnika prognoz popytu na kredyt na III kwartał 2014 r.

Odsetek składanych aplikacji kredytowych nieznacznie wzrósł. Choć udział wniosków zaakceptowanych uległ niewielkiemu ograniczeniu, to dostępność kredytu pozostała jednak na jednym z wyższych poziomów obserwowanych w ostatnich latach.

Oprocentowanie kredytów złotowych pozostało niskie zarówno w segmencie kredytów długoterminowych, jak i kredytów krótkoterminowych.

1. Prognozy zadłużenia

Wskaźnik prognoz popytu na kredyt (skorygowany o wahania sezonowe) lekko spadł w relacji kwartalnej i pozostał niezmieniony w relacji rocznej. Z danych statystyki bankowej NBP widać natomiast, że zadłużenie kredytowe przedsiębiorstw powoli rośnie.[5] O spadku wskaźnika prognoz popytu na kredyt zdecydował nieco wyższy wzrost odsetka firm zapowiadających spłatę kredytu niż wzrost odsetka firm deklarujących chęć zwiększenia swojego zadłużenia kredytowego. Około 65% obecnych kredytobiorców nie planuje większych zmian w obszarze swojego zadłużenia bankowego w nachodzącym kwartale. Są to przedsiębiorstwa, które stale finansują swoją działalność kredytem bankowym.

Wykres 82 Wskaźnik popytu na kredyt[6]

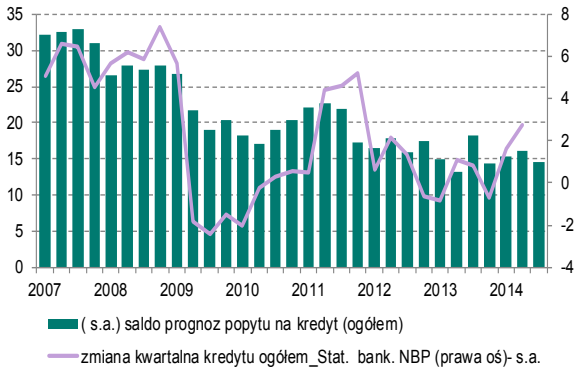

W sektorze dużych przedsiębiorstw wskaźnik prognoz popytu na kredyt wzrósł w ujęciu kwartalnym.[7] Wśród przedsiębiorstw zatrudniających między 500 a 1999 osób saldo popytu na kredyt silnie wzrosło, za co z jednej strony odpowiadał spadek odsetka firm chcących spłacić zadłużenie i z drugiej, wzrost odsetka firm planujących zwiększyć swoje zadłużenie. Z kolei w sektorze MSP zaobserwowano lekki spadek wskaźnika prognoz, o czym zaważyły zmiany popytu na kredyt wśród przedsiębiorstw zatrudniających do 50 osób. Wśród małych firm odnotowano znaczący przyrost odsetka podmiotów planujących spłatę zadłużenia.

[5] Według danych statystyki bankowej NBP w maju 2014 r. kredyty i pożyczki dla przedsiębiorstw wzrosły o 4,8 % w relacji rocznej i 1% w relacji miesięcznej. Zauważalny jest szybszy wzrost kredytów i pożyczek inwestycyjnych (7,7% r/r i 2,5% m/m), niż tych o charakterze bieżącym (2,6% r/r oraz 0,7% m/m). Obserwowana w badaniu jakościowym zmniejszająca się ilość potencjalnych kredytobiorców sugeruje zatem, że ilość kredytobiorców zmienia się w niewielkim stopniu, rośnie natomiast wielkość kredytów po jakie te przedsiębiorstwa sięgają.

[6] Zmiana kwartalna kredytów i pożyczek ogółem na danych statystyki bankowej dla II kw. br. została policzona na danych za kwiecień i maj 2013 r.

[7] Rosnący popyt dużych przedsiębiorstw może tłumaczyć różnice w prognozowanym popycie na kredyt i rzeczywistym wzroście kredytu dla przedsiębiorstw obserwowanym na danych statystyki bankowej NBP.

Wykres 83 Wskaźnik popytu na kredyt w dwóch klasach wielkości przedsiębiorstw

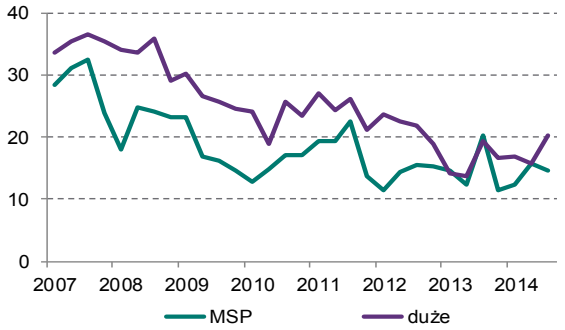

Wzrost salda popytu na kredyt odnotowano wśród przedsiębiorstw budowlanych, oraz przemysłowych, a spadek zapotrzebowania na kredyt zasygnalizowały firmy handlowe i usługowe (firmy transportowe istotnie zmniejszyły swoje zapotrzebowanie na kredyt). W przemyśle wzrost zapotrzebowania na kredyt zgłosiły firmy energetyczne, a także przetwórstwo przemysłowe.

Wykres 84 Wskaźnik popytu na kredyt w branżach

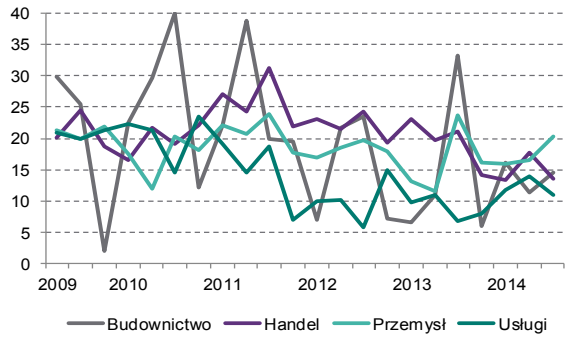

Spadek salda popytu na kredyt widoczny był również wśród firm ze sprzedażą zorientowaną na rynki zagraniczne (zarówno wśród eksporterów wyspecjalizowanych, jak i tych, którzy nie więcej niż 50% swojej produkcji przeznaczają na eksport). Wynik ten może odzwierciedlać większą dostępność finansowania wewnętrznego wśród eksporterów, co może z kolei zwiększać ich skłonność do spłaty zadłużenia (saldo popytu na kredyt w obu grupach spadło z uwagi na przyrost odsetka firm planujących zredukować swoje zadłużenie).

2. Dostępność kredytów

W II kw. 2014 r. odsetek przedsiębiorstw, które ubiegały się o kredyt lekko wzrósł (po odsezonowaniu widoczny był jednak niewielki spadek odsetka). Udział zaakceptowanych wniosków kredytowych lekko spadł. Wśród około 20% badanych przedsiębiorstw, które wnioskowały o kredyt zaledwie 9% aplikujących otrzymało negatywną decyzję banku.

Wykres 85 Odsetek złożonych i zaakceptowanych wniosków kredytowych

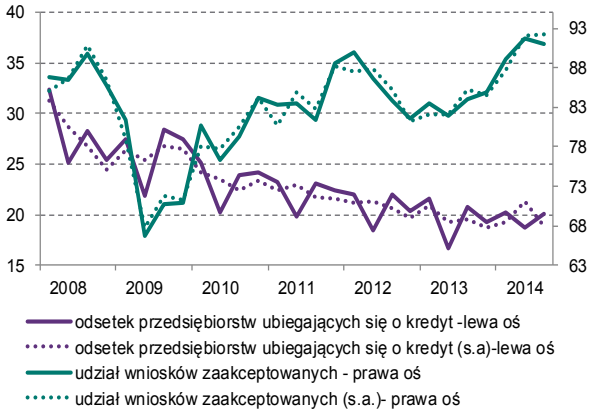

W II kw. br. najczęstszym powodem odmów był brak lub nieadekwatna do wymogów bankowych zdolność kredytowa. Za niemal co trzecią odmowę odpowiadał brak odpowiednich zabezpieczeń. Czynniki niezależne od przedsiębiorstwa były podstawą odrzucenia wniosku kredytowego w 29% przypadków rozpoczętych procedur kredytowych.

Wykres 86 Rozkład przyczyn odmownego rozpatrzenia wniosków kredytów

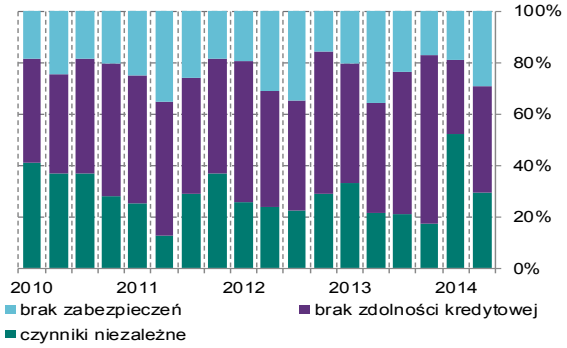

W ujęciu branżowym wyraźnie zarysowuje się zwiększenie zapotrzebowania na finansowanie bankowe firm budowlanych. W ostatnich kilku kwartałach nastąpiła poprawa dostępności kredytów dla budownictwa, mimo że sytuacja branży poprawia się bardzo powoli.[8] W II kw. br. 43% firm tej branży aplikowało o kredyt, i tylko 7,4% wniosków zostało odrzuconych.

Wykres 87 Odsetek przedsiębiorstw wg branż ubiegających się o kredyt

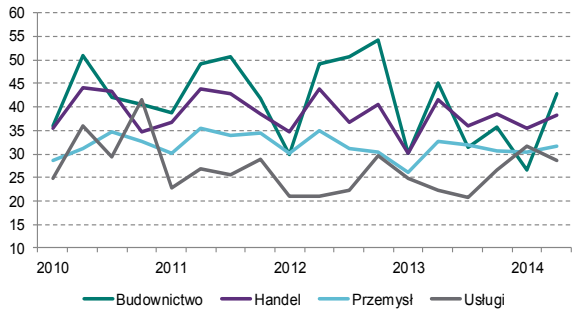

Większe trudności z pozyskiwaniem finansowania bankowego miały firmy usługowe. Z jednej strony są to firmy, które wykazują permanentnie, niskie zapotrzebowanie na kredyt (porównując z innymi branżami), a z drugiej strony często spotykają się z odmową przyznania kredytu. Może to wynikać z charakteru prowadzonej działalności, niewielkiego majątku (częściej dotyczy to firm świadczących pozostałe usługi), który mógłby posłużyć jako zabezpieczenie kredytu, czy też dużej wrażliwości tej branży na koniunkturę krajową i zagraniczną (częściej dotyczy to firm transportowych). W ubiegłym kwartale największe problemy z pozyskaniem kredytu miały firmy świadczące usługi dla konsumentów oraz usługi nierynkowe. W znacznie lepszej sytuacji pozostawały firmy świadczące usługi dla biznesu (a zatem firmy w lepszej sytuacji ekonomicznej).

Wykres 88 Odsetek przedsiębiorstw wg branż którym banki przyznały kredyt

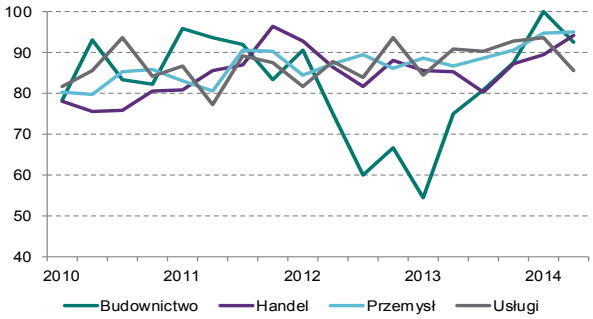

W ostatnich kwartałach poprawiła się dostępność kredytu dla sektora MSP. Wśród przedsiębiorstw najmniejszych, gdzie w II kw. br. o kredyt ubiegało się 35% badanych firm tylko 3% dostało odmowę przyznania kredytu, nieco gorzej było wśród firm średniej wielkości. Tu o kredyt aplikowało 30% klasy i 5,1% wniosków zostało odrzuconych. Niewątpliwie pozytywny wpływ na dostępność finansowania sektora MSP wywarł program gwarancji rządowych *de minimis* - od początku 2013 r. wyraźnie zwiększa się odsetek wniosków zaakceptowanych.

[8] Szerzej na ten temat w raporcie NBP pt. „Sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw w I kw. 2014 r", www.nbp.pl

Dostępność kredytu dla polskiego sektora MSP na tle dostępności kredytu dla MSP w strefie euro

Dostępność finansowania bankowego dla polskiego sektora MSP pozostaje znacznie lepsza niż dostępność kredytów obserwowana w strefie euro. Aczkolwiek w większości krajów strefy euro skala trudności w dostępie do finansowania powoli się zmniejsza (silne pogorszenie dostępności obserwowane było w 2012 r.), to wciąż duża część firm twierdzi, że kredyty bankowe są trudno dostępne (utrzymują się wyraźne różnice między krajami w strefie euro, co ma silny związek z ich sytuacją ekonomiczną). Ograniczony dostęp do finansowania bankowego pozostaje trzecim co do ważności, problemem firm ze strefy euro (najczęściej wymieniany przez firmy z Grecji i Irlandii, a najrzadziej przez firmy niemieckie, austriackie i fińskie). Za zasadniczy czynnik utrudniający poprawę dostępności finansowania zewnętrznego (w tym bankowego) przedsiębiorstwa uznały ogólnie słabą sytuację ekonomiczną (o rosnącej wadze tego czynnika poinformowały firmy francuskie i greckie). Inaczej ten aspekt oceniły tylko firmy niemieckie, które sytuację ekonomiczną kraju, jak również poprawiającą się sytuację wewnątrz firm uznały za czynnik zwiększający dostępność finansowania. [9]

Wykres 89 Odsetek złożonych i zaakceptowanych wniosków kredytowych w sektorach

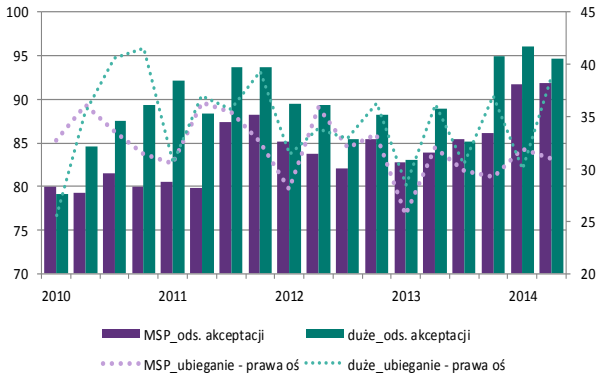

[9] Szerzej na ten temat w :European Central Bank, „Survey on the access to finance of small and medium-sized enterprises in the euro area" April 2014

Ramka 5 Program gwarancji *de minimis* (wyniki AR NBP)

Gwarancje *de minimis* to program rządowego wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w procesie ubiegania się o finansowanie bankowe. Pierwotnie, celem programu było udostępnienie finansowania w postaci kredytu obrotowego podmiotom bez wystarczającego majątku na zabezpieczenie kredytu lub firmom z krótką historią kredytową. W listopadzie 2013 r. programem objęto również kredyty inwestycyjne i rozwojowe. Warunkiem skorzystania z programu jest: bycie przedsiębiorstwem sektora MSP oraz posiadanie zdolności kredytowej do spłaty kapitału wraz z odsetkami. Od lipca 2014 r. po kredyt z gwarancją *de minimis* mogą sięgać również przedsiębiorstwa działające w sektorze węglowym. Zdolność kredytową ocenia bank udzielający kredytu, który zawarł umowę współpracy z Bankiem Gospodarstwa Krajowego.

Gwarancja *de minimis* dla kredytów obrotowych jest udzielana na okres do 27 miesięcy, na kwotę nie przekraczającą 3,5 mln zł i do 60% kwoty kredytu obrotowego. Z kolei w przypadku kredytów inwestycyjnych i rozwojowych gwarancja udzielana jest na okres do 99 miesięcy, na kwotę do 3,5 mln zł i do 60% kwoty kredytu. Według Banku Gospodarstwa Krajowego –dysponenta środków gwarancyjnych - na koniec maja br. z programu skorzystało niemal 57 tys. przedsiębiorstw, udzielono gwarancji na łączną kwotę 10 mld zł, co dało w sumie 19,02 mld zł kredytu.[10]

Z badań NBP wynika, że program gwarancji *de minimis* cieszy się z dużym zainteresowaniem ze strony małych i średnich przedsiębiorstw. Według ostatnich danych około 25% badanych przedsiębiorstw z sektor MSP wyraziło zainteresowanie finansowaniem działalności w ramach programu w najbliższym czasie. Co dziesiąta badana firma z sektora MSP z takiego kredytu obecnie korzysta lub jest w trakcie ubiegania się o przyznanie kredytu z gwarancją. Przedsiębiorstwa, które w latach 2009-2013 wprowadziły innowacje procesowe lub produktowe chętniej sięgają po kredyty zabezpieczone gwarancją rządową (około 13% firm innowacyjnych już korzysta z kredytów zabezpieczonych gwarancją rządową), niż firmy które takich innowacji nie wprowadziły (ok 7,5%).

Najwięcej podmiotów obecnie korzystających z rządowego programu wsparcia było w branży przemysłowej (11,2%) i budowlanej (17%). Przydatność programu szczególnie dobrze odzwierciedla sytuacja firm budowlanych. W ubiegłorocznej edycji badania ankietowego NBP, branża budowlana była zainteresowana możliwością skorzystania z finansowania w ramach programu, ale wówczas żadne przedsiębiorstwo nie korzystało z takiego kredytu. Obecnie, powolna poprawa sytuacji branży budowlanej przyczyniła się do wzrostu dostępności kredytów. Najmniejsze zainteresowanie programem zgłaszały firmy usługowe (niecałe 25% badanej branży) i tu odsetek korzystających z rządowego wsparcia był najniższy - wyniósł 6,9% (por. Wykres 62).

Najwięcej firm zainteresowanych pozyskaniem finansowania z gwarancją, a jednocześnie obawiających się odrzucenia wniosku kredytowego było wśród firm średniej wielkości, przedsiębiorstw, które nie wprowadziły w ostatnich latach innowacji procesowych, a także firm handlowych. Z kolei najwięcej rzeczywistych odmów przyznania kredytów w ramach rządowego programu wsparcia odnotowano wśród eksporterów wyspecjalizowanych, w firmach świadczących usługi, oraz wśród firm, które w latach 2009-2013 nie

[10] Szerzej o rządowym programie *Portfelowej Linii Gwarancyjnej de minimis* na stronach Ministerstwa Gospodarki.

wprowadzały żadnych innowacji (por. Wykres 63).

Sytuacja gospodarcza przedsiębiorstw, które ubiegały się o kredyt z gwarancją *de minimis* w zasadniczej części przypadków była dobra. Najczęściej firmy te prognozowały poprawę swojej sytuacji gospodarczej w ciągu następnych 12 miesięcy. Żadna z firm, które zadeklarowały, że prowadzą prace badawczo-rozwojowe samodzielnie lub we współpracy z jednostkami badawczymi, a jednocześnie ubiegały się o kredyt z gwarancją nie spotkała się z odmową jego przyznania.

Wykres 90 Odsetek przedsiębiorstw zainteresowanych zaciągnięciem kredytu z możliwością skorzystania z gwarancji oraz odsetek firm korzystających z programu gwarancji *de minimis*

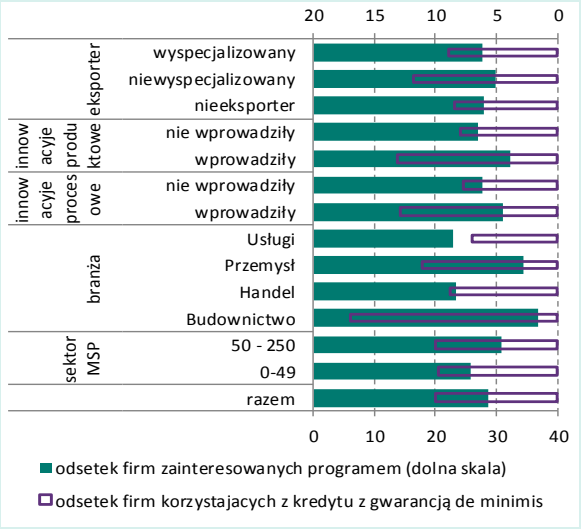

Wykres 91 Odsetek przedsiębiorstw zainteresowanych programem gwarancji *de minimis*, które nie ubiegały się o kredyt z obawy przez odmownym rozpatrzeniem wniosku oraz odsetek tych, którym banki odmówiły przyznania kredytów w ramach programu

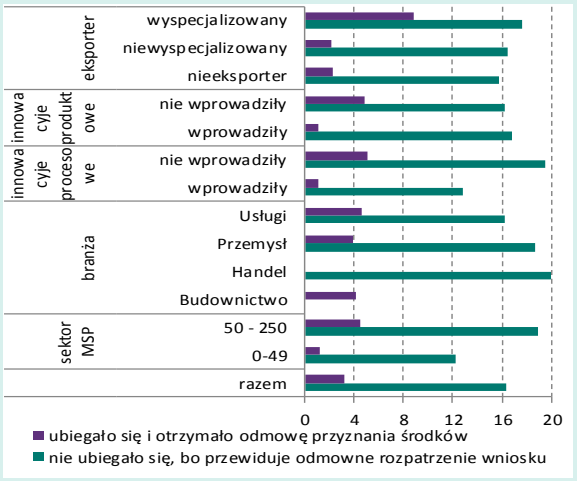

Przedsiębiorstwa, które zaciągnęły kredyty w ramach programu wsparcia sektora MSP charakteryzowała wysoka zdolność do obsługi zadłużenia. Tylko dwie małe firmy, reprezentujące branżę budowlaną i handlową poinformowały o problemie ze spłatą zadłużenia. Niski odsetek firm borykających się z problemem spłaty kredytu zaciągniętego na preferencyjnych warunkach sugeruje, że po taki kredyt ubiegały się firmy w dobrej kondycji, których zdolność kredytowa została potwierdzona przez banki kredytujące, a zasadniczym problemem tych firm był brak stosownych zabezpieczeń, co potwierdza zasadność całego programu.

3. Oprocentowanie kredytów

W II kw. 2014 r. oprocentowanie długo- i krótkoterminowych kredytów złotowych lekko się obniżyło w relacji do poprzedniego kwartału (wyraźnie spadło w ujęciu rocznym). Mediana oprocentowania kredytów krótkoterminowych wyniosła 4,3 % (spadek o 0,2 pp. kw/kw), a długoterminowych kredytów złotowych 4,6 % (spadek o 0,2 pp. kw/kw).

Wykres 92 Mediana oprocentowania kredytów złotowych dla przedsiębiorstw

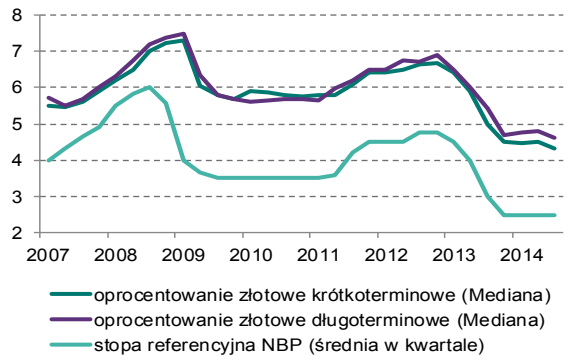

Mediana marży od kredytów dla sektora przedsiębiorstw, w ujęciu kwartalnym uległa niewielkiemu obniżeniu w przypadku kredytów długoterminowych i nie uległa zmianie w przypadku kredytów krótkoterminowych. Zmiany wysokości marży nie dotyczyły w równym stopniu całego sektora przedsiębiorstw.[11]

W odniesieniu do większości przekrojów klasyfikacyjnych w II kw. br. utrzymało się wyraźne zróżnicowanie wysokości i zmian oprocentowania kredytów krótko- i długoterminowych między klasami. Zmiany marż na kredytach krótkoterminowych w większości klas były niewielkie. Z kolei w przypadku kredytów długoterminowych zmiany również były niewielkie, ale firmy częściej informowały o ograniczeniu marży.

[11] Szerzej na ten temat w Raporcie NBP pt. „Sytuacja na rynku kredytowym. Wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych", na stronie: www.nbp.pl

Wykres 93 Mediany marży na kredytach złotowych dla przedsiębiorstw

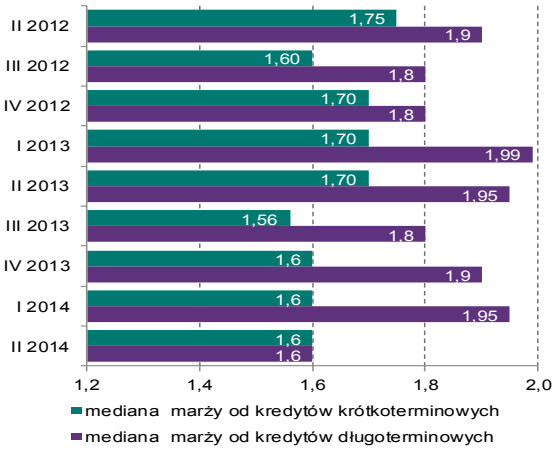

Największy wzrost marży w segmencie kredytów krótkoterminowych odczuły firmy wytwarzające dobra zaopatrzeniowe, a także usługi oraz budownictwo (w obu segmentach). Natomiast spadki marż odczuły firmy handlowe oraz producenci dóbr konsumpcyjnych nietrwałych. O największych spadkach marż w segmencie kredytów długoterminowych poinformowali producenci dóbr inwestycyjnych oraz wyspecjalizowani eksporterzy.

Wykres 94 Mediana marży na kredytach krótkoterminowych złotowych dla przedsiębiorstw w wybranych klasyfikacjach

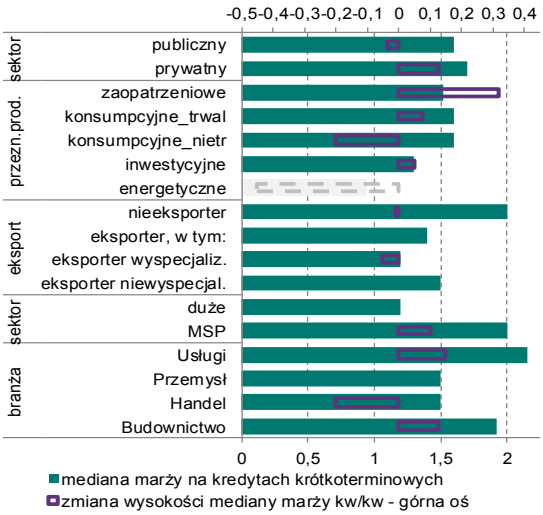

Najtańsze kredyty wykorzystywały duże przedsiębiorstwa oraz wyspecjalizowani eksporterzy. Wyraźna różnica w wysokości marż utrzymuje się między eksporterami i firmami ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy. Firmy ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy korzystały z wysoko oprocentowanych kredytów, mimo niewielkiego ograniczenia wysokości marż w obu segmentach kredytów w ostatnim kwartale. Również budownictwo korzystało z drogich kredytów, które z kolei na przestrzeni ostatniego kwartału jeszcze lekko podrożały. Mimo zapowiedzi banków odnośnie do obniżania marż dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, w przypadku połowy ankietowanych firm tego sektora marże wzrosły (plasując się znacznie powyżej mediany dla całego sektora).

Wykres 95 Mediana marży na kredytach długoterminowych złotowych dla przedsiębiorstw w wybranych klasyfikacjach

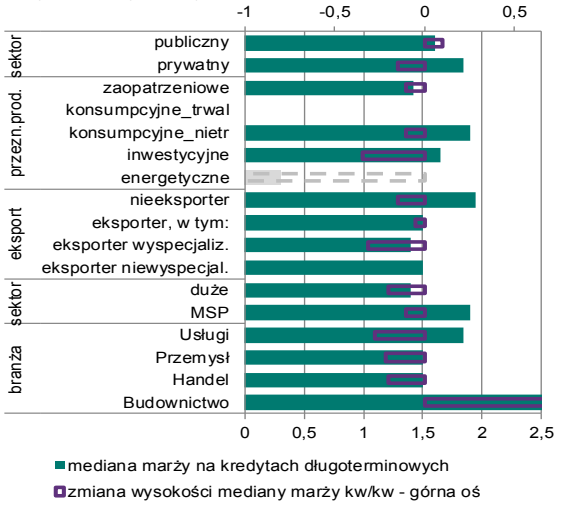

4. Prognoza oprocentowania kredytów

W badanej próbie przedsiębiorstw, utrzymał się wysoki odsetek przedsiębiorstw oczekujących pozostawienia oprocentowania kredytów na niezmienionym poziomie w najbliższym okresie. Saldo prognoz oprocentowania kredytów było nieznacznie ujemne sugerując, że wśród przedsiębiorstw oczekujących zmian oprocentowania przeważały firmy oczekujące spadku stóp procentowych.

Wykres 96 Odsetek przedsiębiorstw będących kredytobiorcami i prognozujących zmiany oprocentowania kredytów

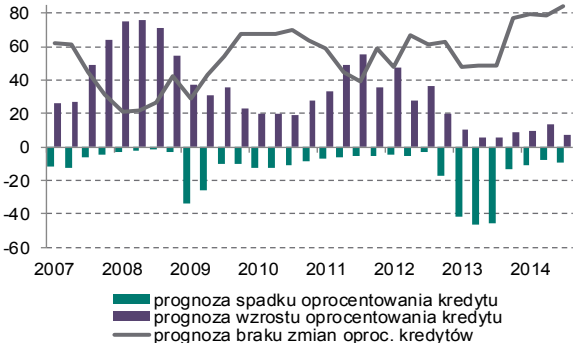

Płynność finansowa przedsiębiorstw

W II kw. 2014 r sytuacja płynnościowa sektora przedsiębiorstw pozostała dobra. Po raz kolejny poprawiła się zdolność przeciętnej firmy do obsługi zobowiązań kredytowych.

Zmniejszył się odsetek firm posiadających opóźnione rozliczenia z tytułu dostaw i usług. Po raz kolejny odnotowano spadek odsetka firm z dużymi, przeterminowanymi należnościami i zobowiązaniami - przekraczającymi 10% sumy rozliczeń z tytułu dostaw i usług.

1. Ocena płynności

W II kw. br. odsetek firm deklarujących brak problemów z płynnością nieznacznie spadł w relacji do ubiegłego kwartału, ale wzrósł w ujęciu rocznym (i wyniósł nieco ponad 72,6%). Wskaźnik informujący o odsetku firm płynnych w próbie pozostał jednak na wysokim poziomie, biorąc pod uwagę cały analizowany okres.

Wykres 97 Płynność finansowa przedsiębiorstw (odsetek odpowiedzi)

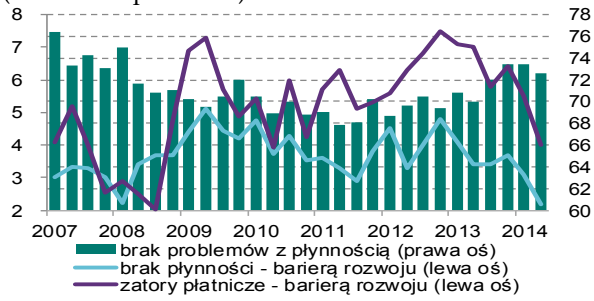

Większe przedsiębiorstwa deklarowały znacznie mniejsze problemy z płynnością. Na przestrzeni II kw. br. odnotowano jednak spadek odsetka przedsiębiorstw płynnych zatrudniających do 499 osób. Z kolei przyrost odsetka przedsiębiorstw płynnych zaobserwowano w klasach przedsiębiorstw największych, zatrudniających powyżej 500 osób. Tradycyjnie, najwięcej problemów z utrzymaniem płynności na bezpiecznym poziomie deklarowały przedsiębiorstwa zatrudniające nie więcej niż 50 osób.

Wykres 98 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością w klasach wg zatrudnienia

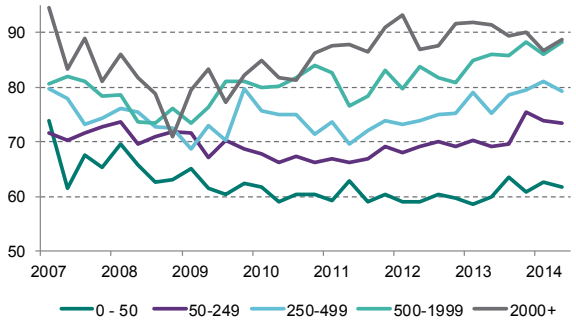

W ujęciu branżowym najwięcej firm płynnych obserwuje się w przemyśle i usługach. Przemysł pozostaje sektorem o najwyższym i relatywnie stabilnym odsetku przedsiębiorstw płynnych. Z kolei budownictwo pozostaje branżą o najniższym, niestabilnym odsetku firm płynnych. Branża budowlana mimo, że powoli zwiększa sprzedaż,[12] to wciąż jeszcze nie wypracowuje zysków, co utrudnia uzyskanie bezpiecznego poziomu płynności.[13]

[12] Szerzej na temat sytuacji ekonomicznej w sektorze budowlanym w raporcie NBP pt: „Sytuacja finansowa sektora przedsiębiorstw w I kw. 2014 r", www.nbp.pl

[13] Według Euler Hermes w maju br. liczba upadłości w budownictwie była niższa niż rok wcześniej, jednak wciąż przekraczała liczbę upadłości rejestrowaną w innych branżach. Szerzej na stronie: www.eulerhermes.pl Wg. Coface w II kw. 2014 odnotowano 25% spadek upadłości firm budowlanych porównując do analogicznego okresu ubiegłego roku. Szerzej o upadłościach w „Raporcie Coface nt. upadłości firm w Polsce w I półroczu 2014 r.", www.coface.pl.

Wykres 99 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością wg branż

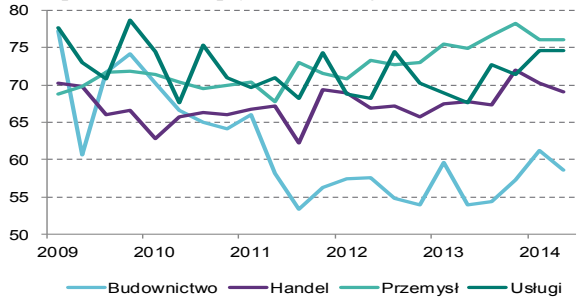

Wśród eksporterów odsetek firm płynnych jest wyraźnie wyższy (i utrzymuje się w trendzie rosnącym) niż wśród firm ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy (tu odsetek firm bez problemów z płynnością od 2011 r. waha się między 65% a 70%). Zarówno firmy eksportujące, które przeważającą część swojej oferty handlowej przeznaczają na eksport, jak te, które oferują do 50% swojej oferty handlowej na eksport blisko w 80% informują o braku problemów z płynnością.

Wykres 100 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością sklasyfikowanych ze względu na docelowy rynek zbytu

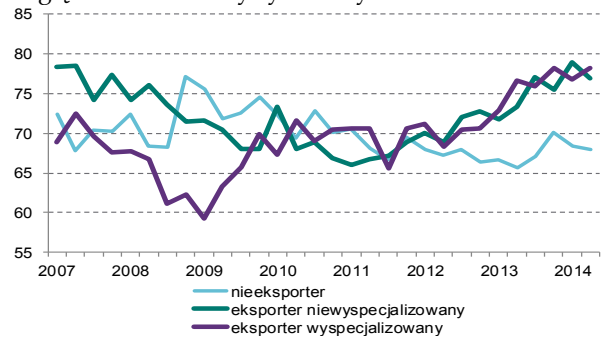

2. Obsługa zadłużenia

Zdolność przedsiębiorstw do obsługi zadłużenia kredytowego pozostaje wysoka - odsetek firm nie mających problemów z regulowaniem zobowiązań wobec banków sięgnął 94% badanej populacji.

Lekko pogorszyła się deklarowana jakość obsługi zobowiązań handlowych (spadek wskaźnika o 1,6 pp. kw/kw). Odsetek firm terminowo regulujących zobowiązania handlowe wyniósł 66,2%.

Wykres 101 Obsługa zadłużenia kredytowego oraz pozabankowego (odsetek odpowiedzi)

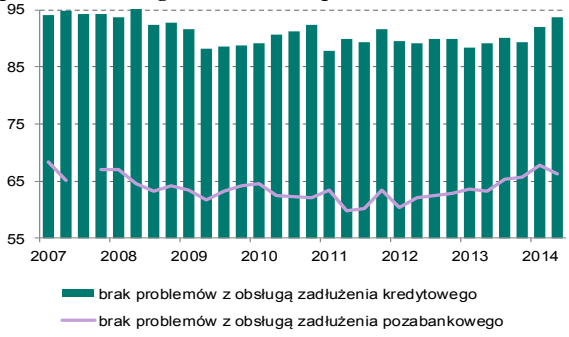

Wysoką jakość obsługi zobowiązań bankowych utrzymały przedsiębiorstwa duże, w tym wszystkie zbadane przedsiębiorstwa o zatrudnieniu przekraczającym 2000 osób. Wyraźną poprawę w zakresie regulowania zobowiązań kredytowych w ujęciu kwartalnym odnotowano w sektorze MSP, przy czym w II kw. br. wyraźnie wzrósł odsetek przedsiębiorstwa zatrudniających do 50 osób deklarujących prawidłową obsługę zobowiązań handlowych. Mimo znacznej poprawy, zdolność przedsiębiorstw zatrudniających do 50 osób do terminowego wywiązywania się z zobowiązań wobec banków pozostaje najniższa w próbie.

Wykres 102 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zadłużenia bankowego wg sektorów

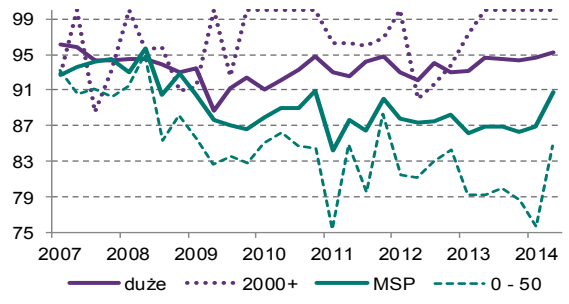

Obserwowana w końcówce II kw. br. poprawa sytuacji w sektorze przemysłowym nie wpłynęła znacząco na zdolność firm przemysłowych do obsługi swojego zadłużenia. Odsetek przedsiębiorstw

terminowo obsługujących zobowiązania zarówno kredytowe, jak i handlowe w dalszym ciągu pozostaje na bardzo wysokim poziomie.

Wykres 103 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługę zadłużenia bankowego wg branż

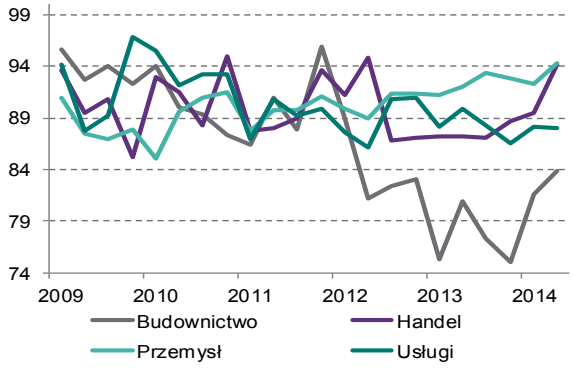

Drugi kwartał z rzędu przybyło firm budowlanych informujących o prawidłowej obsłudze zadłużenia kredytowego, ale jednocześnie deklarujących pogorszenie jakości obsługi zobowiązań handlowych. Terminowość obsługi zobowiązań przez firmy budowlane wciąż pozostaje znacznie gorsza niż firm z innych branż, ma to oczywiście związek z ich bardzo wolno poprawiającą się sytuacją ekonomiczną.

Wykres 104 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługę zobowiązań handlowych wg branż

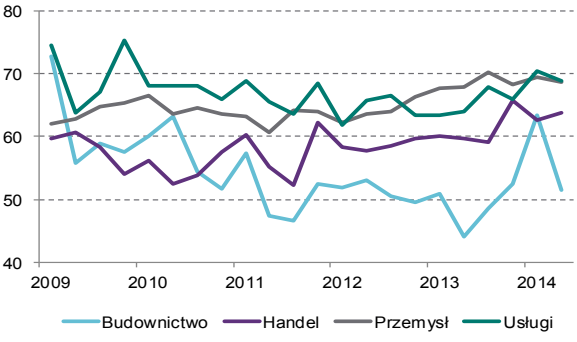

W klasach wielkości jakość obsługi zobowiązań handlowych pozostała bliska notowanej w poprzednim kwartale. Najwięcej trudności z regulowaniem zobowiązań handlowych zgłaszały wciąż przedsiębiorstwa zatrudniające do 50 osób.

Wykres 105 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zobowiązań handlowych w klasach wielkości

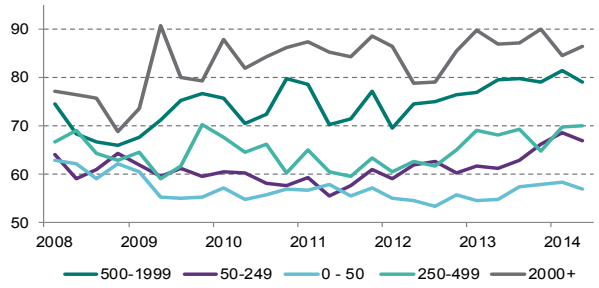

Firmy ze sprzedażą zorientowaną na rynek krajowy, mimo że znacząco poprawiły jakość obsługi zobowiązań handlowych w ostatnich kilku kwartałach, wciąż deklarują większe problemy niż firmy eksportujące. Najlepiej radzą sobie firmy o nie więcej niż 50-cio procentowym udziale eksportu w całkowitej sprzedaży. Aczkolwiek w okresie kwartału odnotowano w tej klasie niewielki przyrost firm odczuwających problemy z regulowaniem zobowiązań, to i tak jest to grupa przedsiębiorstw charakteryzująca się wysokim stopniem zdyscyplinowania płatniczego w kontaktach biznesowych. Wśród firm przeznaczających na eksport mniej niż połowę swojej oferty handlowej około 70% terminowo obsługuje zobowiązania handlowe (nieco ponad 95% firm tej klasy terminowo reguluje również zobowiązania wobec banków).

Wykres 106 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących terminową obsługą zobowiązań handlowych w klasach wg. docelowego rynku zbytu

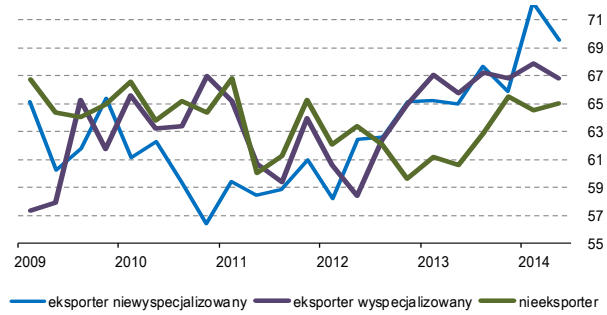

3. Zatory płatnicze

W badanej próbie 22% firm twierdziło, że nie miało przeterminowanych należności na rynku krajowym (więcej o 0,5 pp. kw/kw). Z kolei 51,7% ankietowanych firm nie miało przeterminowanych zobowiązań (spadek o 0,4 pp. kw/kw). Kolejny kwartał z rzędu spadł odsetek przedsiębiorstw, których należności bądź zobowiązania przeterminowane przekraczały 10% rozliczeń z tytułu dostaw i usług. Mimo niewielkiej poprawy terminowości regulowania rozliczeń handlowych, w II kw. br. odsetek przedsiębiorstw borykających się z klasycznymi zatorami płatniczymi na rynku krajowym (posiadających jednocześnie opóźnione zobowiązania, jak i należności z tytułu dostaw i usług) nieznacznie wzrósł (43,6% przedsiębiorstw wobec 43% w poprzednim kwartale). Warto zauważyć, że w rozliczeniach z kontrahentami zagranicznymi skala zatorów płatniczych jest mniejsza niż w rozliczeniach z odbiorcami i dostawcami zagranicznymi, co sugeruje większą dyscyplinę płatniczą w takich relacjach, podobnie jak to obserwujemy w kontaktach firm z bankami.

Wykres 107 Płatności przeterminowane w rozliczeniach z tytułu dostaw i usług (w %) (odsetek przedsiębiorstw)

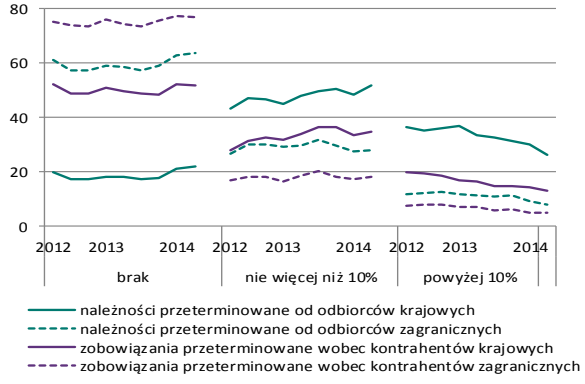

Pozytywnym zjawiskiem jest zmniejszanie się odsetka przedsiębiorstw zarówno w sektorze dużych firm, jak i w sektorze MSP, deklarujących posiadanie przeterminowanych należności i zobowiązań przekraczających 10% sumy należności bądź zobowiązań z tytułu dostaw i usług. W dalszym ciągu jednak duże firmy częściej niż małe i średnie zalegają ze spłatą zobowiązań (55,3% sektora wobec 44,3% sektora MSP), przy czym są głównie drobne, przeterminowane płatności.

Wykres 108 Odsetek przedsiębiorstw w sektorach deklarujących posiadanie zobowiązań i należności przeterminowanych przekraczających 10% sumy należności / zobowiązań z tytułu dostaw i usług

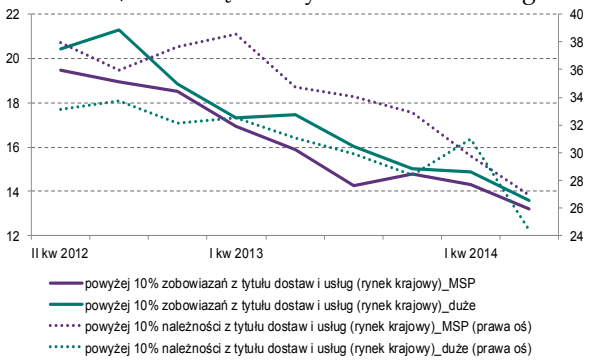

Wykres 109 Odsetek przedsiębiorstw wg branż deklarujących posiadanie przeterminowanych należności i zobowiązań z tytułu dostaw i usług (należności pokazano z minusem

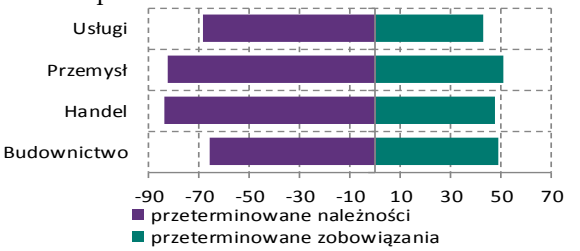

W budownictwie po raz kolejny zaobserwowano największą poprawę obsługi rozrachunków handlowych, aczkolwiek jest to wciąż branża, z najniższym odsetkiem przedsiębiorstw z przeterminowanymi należnościami, i z wysokim odsetkiem firm, które nie regulują swoich zobowiązań na czas. W pozostałych branżach wciąż wyraźnie więcej firm informuje o posiadaniu przeterminowanych należności niż zobowiązań. W II kw. br. pogorszenie zauważalne było w handlu, gdzie wzrósł odsetek firm deklarujących posiadanie przeterminowanych zarówno należności, jak i zobowiązań. W handlu utrzymuje się największa dysproporcja między odsetkiem firm oczekujących na zapłatę za dostar-

czone towary wobec najniższego (w relacji do pozostałych branż) odsetka firm zalegających ze spłatą zobowiązań. [14]

[14] Trudności branży reprezentują ostatnie upadłości dużych sieci handlowych takie jak Mix Electronics czy Avans

Ceny i marże

W III kw. br. oczekiwany jest niewielki spadek inflacji – zmniejszył się zasięg planowanych przez przedsiębiorstwa podwyżek cen oferowanych produktów i usług, nie wzrosła też średnia tych podwyżek. Spodziewane jest jednocześnie niewielkie zwiększenie dynamiki cen surowców i materiałów.

Przewidywany wzrost cen towarów i usług CPI w ciągu następnych 12 miesięcy jest słabszy od oczekiwań z poprzedniego kwartału oraz od prognoz z analogicznego okresu ubiegłego roku.

W II kw. br. przedsiębiorstwa zanotowały niewielkie spadki marż zarówno na sprzedaży krajowej, jak i eksportowej. Oba wskaźniki pozostają nadal powyżej poziomów swoich średnich długookresowych.

1. Zmiany cen w II kw. 2014 r.

Wykres 110 Faktyczne zmiany cen oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów/usług (% przedsiębiorstw, pominięto bez zmian)

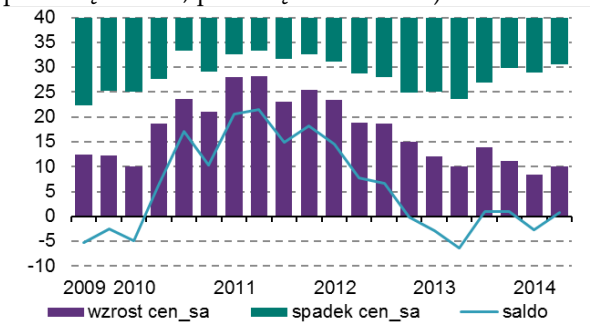

Po dwóch kwartałach spadku, w II kw. 2014 r. zwiększył się odsetek firm, które podnosiły ceny swoich produktów lub usług (dane odsezonowane). Zmalał jednocześnie udział podmiotów redukujących ceny. W efekcie przedsiębiorstwa nieco częściej informowały o wzroście cen niż o ich redukcji. Blisko połowa przedsiębiorstw, które podniosły ceny w poprzednim kwartale, zamierza je podwyższać również w następnych 3 miesiącach (43,7%; wśród pozostałych respondentów jedynie 23,8%). Spośród tych firm, które ceny obniżyły 28,9% planuje je zmniejszać nadal w III kw. br. (3,6% wśród pozostałych przedsiębiorstw).

2. Prognozy cen surowców i materiałów

Wykres 111 Kwartalne prognozy wzrostu cen surowców i materiałów wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa

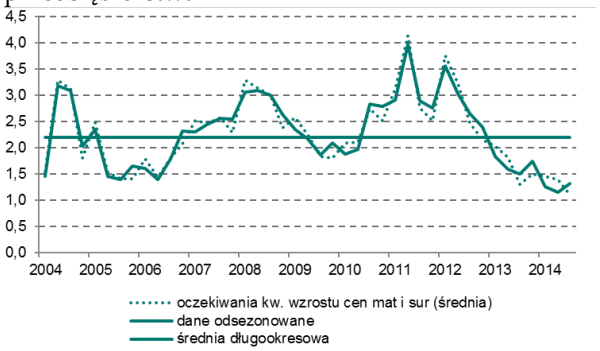

Przedsiębiorstwa spodziewają się w III kw. br. niewielkiego wzrostu dynamiki cen surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji (w ujęciu kwartalnym). Oczekiwania kwartalnego wzrostu cen (po odsezonowaniu) kształtują się średnio na poziomie 1,3%.

Zmniejszył się nieco zasięg spodziewanych podwyżek cen surowców i materiałów. Odsetek przedsiębiorstw, które oczekują wzrostu tych cen wyniósł (po usunięciu wahań sezonowych) 42,4%, tj. o 1,1 pp. mniej kw/kw i o 8,7 pp. mniej r/r. W III kw. niski pozostał udział firm, które prognozują spadek cen surowców i materiałów (3,9%).

3. Prognozy cen własnych

W III kw. br. nieco zmniejszył się udział przedsiębiorstw, które przewidują podniesienie cen produktów i usług. Dane odsezonowane wskazują, że podwyżki planuje w III kw. 2014 r. 29% responden-

tów (spadek o 2,5 pp. kw/kw i o 6 pp. r/r), a redukcje cen 6,1% firm (wzrost o 0,3 pp. kw/kw). Wskaźnik WPC[15], informujący o zasięgu podwyżek, obniżył się i pozostaje zdecydowanie poniżej poziomu swojej średniej długookresowej. Wskaźnik WPC po uwzględnieniu wielkości przedsiębiorstw (wskaźnik ważony zatrudnieniem) pozostał stabilny oraz zbliżony do wskaźnika podstawowego, a więc podwyżki cen nieco przyspieszyły w grupie dużych przedsiębiorstw.

Wykres 112 Wskaźnik prognoz zmian cen wyrobów i usług WPC (saldo prognoz zmian cen)

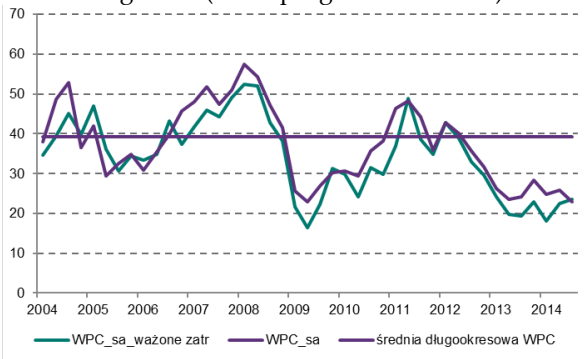

Dane odsezonowane wskazują na stabilizację skali wzrostu podwyżek cen wyrobów i usług planowanych w III kw. br. Wyniosą one średnio 0,9%.

Wykres 113 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług

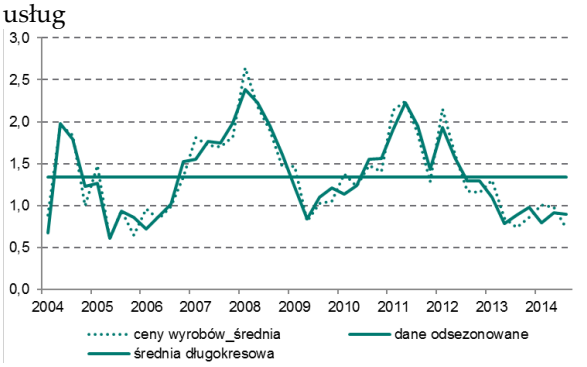

Podwyżki o ponad 5% planuje 13,1% firm podnoszących ceny (tj. 3,4% całej próby), a 51,3% przewiduje, że wysokość podwyżek wyniesie co najwyżej 2% (13,1% próby). Spadek cen, na ogół w niewielkiej skali, planuje 5,8% firm, tj. więcej o 0,3 pp. kw/kw i mniej o 4,7 pp. r/r.

Wykres 114 Rozkład prognoz zmian cen

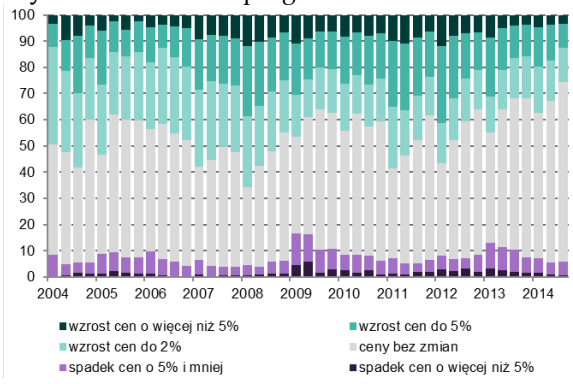

Nadal maleje odsetek przedsiębiorstw, planujących wielokrotnie w ciągu roku podwyższać ceny (36,8%). Po raz pierwszy w ciągu ostatnich 4 kwartałów zamierza podnosić ceny swoich produktów bądź usług 22,9% firm, natomiast 9,8% firm w każdym kwartale (czyli 4 razy) planowało zwiększanie cen.

Wykres 115 Jednokrotne i wielokrotne plany podwyżek cen w ciągu kolejnych czterech kwartałów (odsetek firm; próba ograniczona do przedsiębiorstw, które brały udział w badaniu w czterech kolejnych edycjach ankiety)

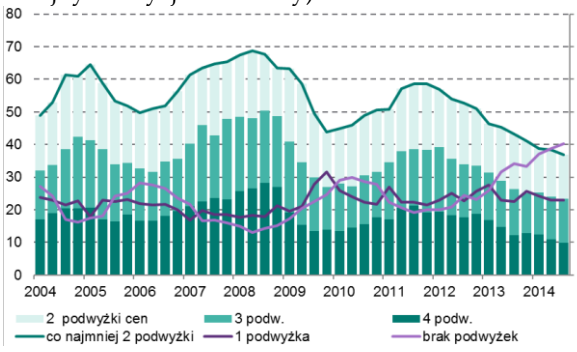

Żadnej podwyżki cen na przestrzeni roku nie planowało przeprowadzić 40,3% przedsiębiorstw (więcej o 6,1 pp. r/r). W III kw. przedsiębiorstwa, które po raz pierwszy w ciągu roku zamierzają podnieść ceny planują – inaczej niż w okresach poprzednich

[15] Wskaźnik WPC jest to saldo prognoz zmian cen wyrobów i usług („podwyżki" – „obniżki").

– nieco mniejsze podwyżki niż firmy, które takie plany zakładają po raz kolejny.

4. Prognozy cen wyrobów własnych – analiza w podstawowych przekrojach

Przedsiębiorstwa z sekcji przetwórstwo przemysłowe przewidują zmniejszenie dynamiki cen, spadnie również zasięg zmian cen. Wzrost cen w III kw. 2014 r. wyniesie tam średnio 0,5%.

Wykres 116 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w sekcjach Przetwórstwo przemysłowe, Handel i naprawy oraz Budownictwo

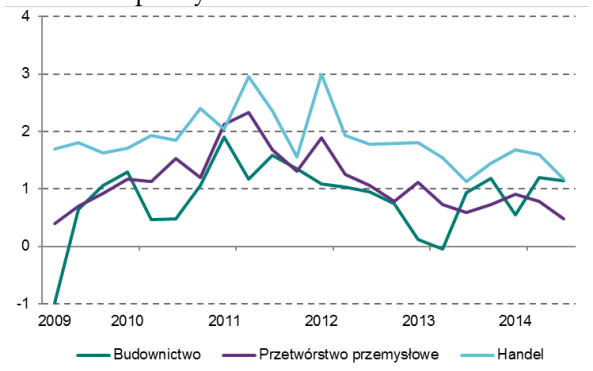

Wykres 117 Wskaźnik WPC w przemyśle, budownictwie oraz usługach

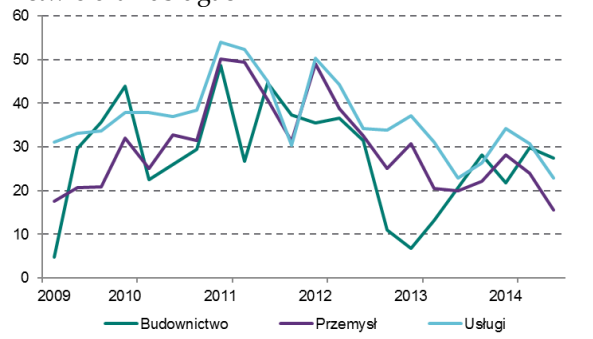

W budownictwie w III kw. nastąpił bardzo niewielki spadek zarówno skali, jak i zasięgu podwyżek cen. Wzrost cen jest tam przewidywany średnio o 1,1%. Należy dodać, że względnie stabilne w III kw. prognozy cen w budownictwie następują po okresie, który charakteryzuje się praktycznie brakiem podwyżek cen w tej branży. Budownictwo jest jedyną branżą, w której w II kw. br. częstsze były w badanej próbie redukcje cen niż podwyżki.

Dynamika cen w usługach ponownie spadła – do 1%. W handlu i transporcie przewidywany jest spadek dynamiki (w handlu do 1,2%, w transporcie do 0,6%). Pozostałe branże usługowe prognozują niewielki wzrost dynamiki cen (do 0,9%). W branżach usługowych spadł również wskaźnik WPC.

Wykres 118 Wskaźnik WPC a przewidywane kondycja ekonomiczna przedsiębiorstwa

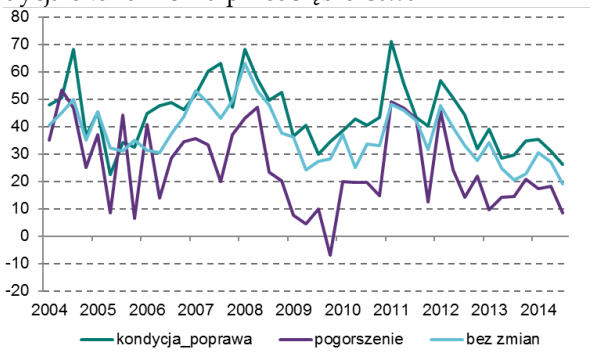

Im lepsze prognozy sytuacji tym jednocześnie częstsze są plany podwyżek cen. W III kw. br. wskaźnik WPC spadł nieco zarówno w firmach oczekujących poprawy kondycji, jak i przewidujących stabilizację oraz pogorszenie swojej sytuacji. Średnia planowanych podwyżek w grupie prognozującej poprawę kondycji wyniesie 1,2%, stabilizację 0,6%, pogorszenie 0,4%.

5. Zmiany cen własnych a wzrost cen surowców i materiałów

Problem wysokich kosztów działalności, w tym cen surowców, materiałów i paliw, zgłosiło (w pytaniu otwartym) w II kw. 2014 r. ok. 3% respondentów, a więc mniej niż w poprzednich kwartałach. Takich firm jest mniej niż przedsiębiorstw, które uznały ceny własnych produktów bądź usług za zbyt niskie. Wysokie koszty nie należą więc obecnie do czołówki barier rozwoju przedsiębiorstw.

Prognozy na III kw. 2014 r. pokazują jednak utrzymywanie się wyraźnego, choć słabnącego wpływu

poziomu kosztów surowców i materiałów na kształtowanie cen w badanych firmach. Obecnie 56,8% (spadek o 5,5 pp.) respondentów deklaruje przeniesienie spodziewanego wzrostu cen surowców i materiałów na ceny swoich wyrobów. Zdecydowana większość firm, które nie spodziewają się zmian cen surowców nie zamierza też zmieniać cen swoich wyrobów. Natomiast więcej, niż co druga firma prognozująca spadek cen surowców (nie jest to liczna grupa odpowiedzi w badanej próbie – ok. 4%) zapowiada też redukcje własnych cen. Wskaźnik WPC dla przedsiębiorstw spodziewających się wzrostu cen nabywanych surowców i materiałów utrzymuje się stale na wysokim poziomie.

Wykres 119 Wskaźnik WPC a prognozy zmian cen nabywanych surowców i materiałów

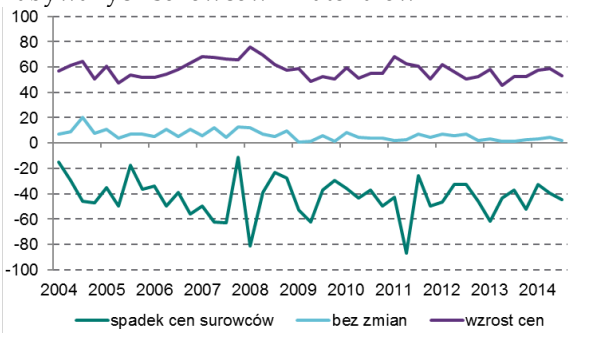

Wykres 120 Udział przedsiębiorstw prognozujących zarówno wzrost cen surowców i materiałów jak i wzrost cen własnych (dane odsezonowane)

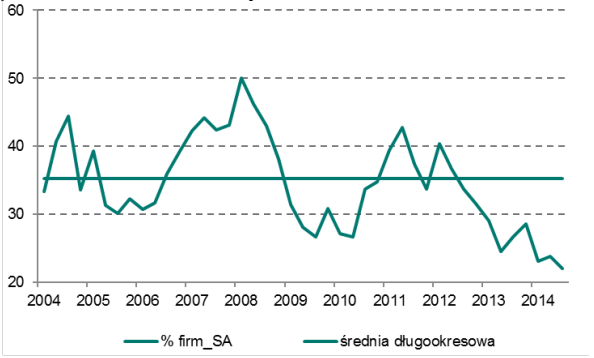

Mimo to, udział przedsiębiorstw, które jednocześnie prognozują wzrost cen surowców i materiałów oraz wzrost cen własnych produktów kształtuje się zdecydowanie poniżej swojej średniej długookresowej (dane odsezonowane). Najsilniej wzrost cen surowców i materiałów rzutuje na wzrost własnych cen w usługach transportowych oraz w handlu, najsłabiej w przemyśle.

6. Zmiany cen a eksport

W III kw. 2014 r. przewidywany jest niewielki wzrost cen u eksporterów, także u eksporterów wyspecjalizowanych (dane po wyłączeniu efektów sezonowych). W przedsiębiorstwach nieeksportujących dynamika cen spadnie, ale pozostanie nieco wyższa niż w pozostałych firmach. Średnia podwyżka cen dla nieeksporterów wyniesie 0,9%, dla eksporterów 0,8% (dla eksporterów wyspecjalizowanych 0,6%). Również odsetek firm prognozujących podniesienie cen wzrósł w grupie eksporterów wyspecjalizowanych oraz spadł w klasie nieeksporterów.

Wykres 121 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w podziale na nieeksporterów i eksporterów, w tym wyspecjalizowanych

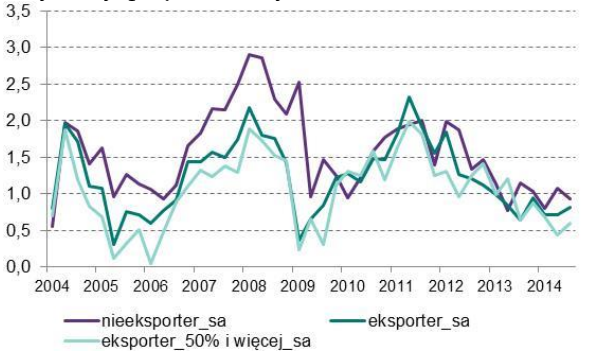

Wykres 122 Wskaźnik WPC w podziale na eksporterów i nieeksporterów

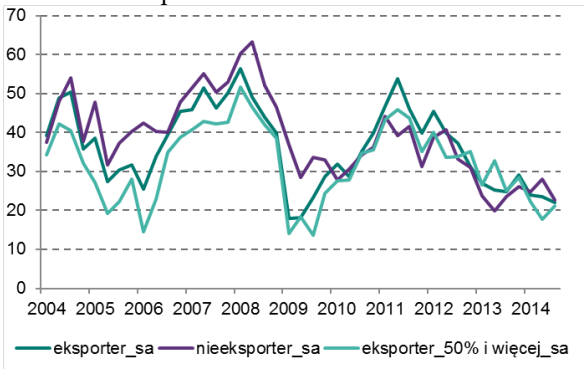

7. Oczekiwania zmian CPI

W III kw. 2014 r. oczekiwania inflacyjne nadal osłabiały się. Mniej firm oczekuje wzrostu CPI w ciągu roku, ale też większa jest grupa respondentów, prognozujących spadek inflacji, a nawet spadek cen. W efekcie przedsiębiorstwa, które prognozują wzrost wskaźnika CPI (10,3 %) są po raz pierwszy od roku mniej liczne niż te, które oczekują jego spadku (11,9%; dotyczy firm, które przewidują wzrost cen). Spodziewany przez ankietowane przedsiębiorstwa wzrost cen konsumpcyjnych w ciągu roku będzie też słabszy niż oczekiwano w analogicznym okresie poprzedniego roku. Wzrostu cen w ciągu najbliższego roku spodziewa się większość respondentów (62,0% populacji, tj. 72,5% tych, którzy sprecyzowali swoją opinię). Spadek cen prognozuje w III kw. względnie duża grupa firm (6,1%). Nadal relatywnie dużo firm nie decyduje się przewidywać zachowania się wskaźnika CPI w ciągu najbliższego roku (tj. 14,5% respondentów).

Wykres 123 Prognozy rocznych zmian wskaźnika CPI w relacji do inflacji z poprzedniego kwartału

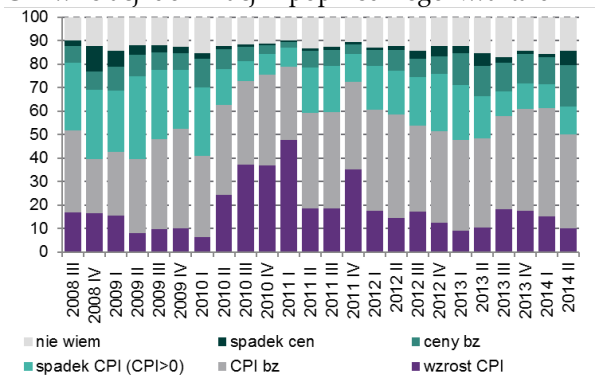

8. Marże

W II kw. br. miał miejsce spadek wskaźnika zmian marż na sprzedaży krajowej. Saldo odpowiedzi spadło o 1 pp. kw/kw do poziomu minus 2 punkty, pozostając jednak nadal wyraźnie powyżej poziomu sprzed roku (wzrost o 9,6 pp.). Wskaźnik marż na sprzedaży zagranicznej zmniejszył się drugi kwartał z rzędu - o 1,8 pp. kw/kw, utrzymując się na lekko dodatnim poziomie, tj. 0,2 punktu, jak też powyżej poziomu sprzed roku.

Marże na sprzedaży krajowej spadły głównie w handlu i pozostałych usługach, w energetyce, a ponadto w sektorze MSP. Wzrosty odnotowały Przetwórstwo przemysłowe, budownictwo (choć tu wskaźnik pozostał ujemny) oraz górnictwo, jak też duże przedsiębiorstwa. Jeśli chodzi o rynek zagraniczny, to spadki marż zanotował zarówno handel, jak i Przetwórstwo przemysłowe.

Wykres 124 Zmiany marż na sprzedaży krajowej i zagranicznej

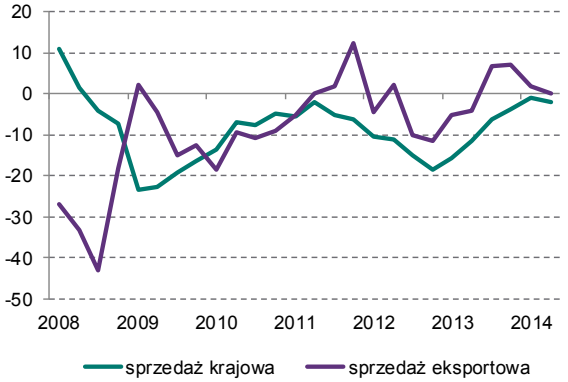

Wykres 125 Zmiany marż na sprzedaży krajowej w wybranych sekcjach

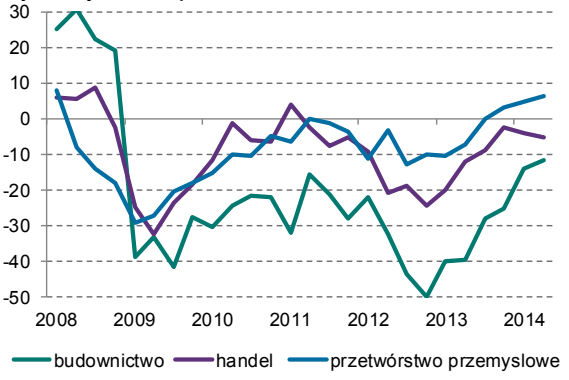

Zmiany marż na sprzedaży krajowej są zwykle wyraźnie dodatnio skorelowane z przeprowadzonymi zmianami cen własnych i bardzo słabo ujemnie skorelowane z redukcjami kosztów (redukcja kosztów nieco częściej była próbą ograniczenia strat niż zwiększenia marży). W II kw. te związki uległy

nieznacznej zmianie, a mianowicie odnotowano ściślejszą zależność między redukcjami kosztów a zmianami marż, polegającą na nasileniu się decyzji o redukcji kosztów w firmach, w których jednocześnie obniżały się marże oraz zmniejszeniu się grupy firm, które wraz z obniżaniem kosztów informowały o wzroście marż. Ponadto, ponieważ ubyło firm podnoszących ceny, to mniej było również firm, które osiągnęły wzrost marż dzięki podwyżkom cen. Innymi słowy, wzrosła grupa firm, która odnotowała wzrost marż nie wynikający ani ze wzrostu cen, ani z redukcji kosztów i jednocześnie zwiększyła się grupa firm, w których spadły marże mimo redukcji kosztów.

Wykres 126 Zmiany marż na sprzedaży krajowej a zmiany cen i kosztów

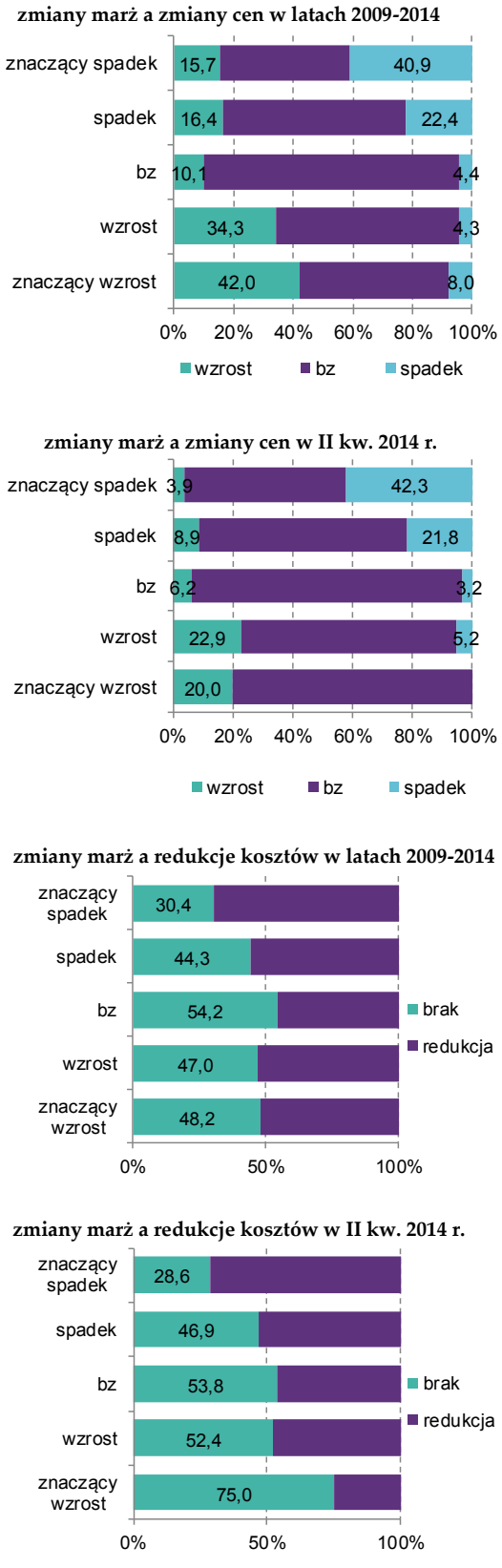

Aneksy

Uwagi metodologiczne

1. Prezentowane opracowanie przedstawia oceny ankietowanych przez NBP przedsiębiorstw w II kw. br. i przewidywania na III kw. br.
2. W czerwcu br. w Szybkim Monitoringu NBP wzięło udział 1340 podmiotów wybranych z terenu całego kraju. Były to przedsiębiorstwa z sektora niefinansowego, reprezentujące wszystkie sekcje PKD, poza rolnictwem, leśnictwem i rybołówstwem, oba sektory własności, przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz duże jednostki.
3. Dodatkowym źródłem informacji były wyniki Ankiety Rocznej NBP, przeprowadzonej w okresie kwiecień – maj 2014 r. na próbie podmiotów niefinansowych. Wyniki tego badania prezentowane są przede wszystkim w postaci ramek
4. Ze względu na przewagę w próbie przedsiębiorstw dużych, za którą jednak przemawia silna koncentracja zjawisk makroekonomicznych, wyniki badań ankietowych należy traktować z pewną ostrożnością. W próbie wyraźnie niedoreprezentowane są zwłaszcza mikro przedsiębiorstwa.
5. W opracowaniu wykorzystano następujące przekroje klasyfikacyjne:

- wg rodzajów działalności PKD w podziale na: Przemysł, Budownictwo, Handel, Usługi, bądź z uwzględnieniem sekcji PKD
  - ilekroć w opracowaniu jest mowa o sekcji Pozostałe usługi, chodzi o grupę branż usługowych, na które składa się: Transport i gospodarka magazynowa, Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, Informacja i komunikacja, Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Edukacja, Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- wg sektorów własności: sektor publiczny, sektor prywatny oraz pięciu form własności
- wg klas wielkości zatrudnienia: od 1 do 49 zatrudnionych, od 50 do 249, od 250 do 499, od 500 do 1999 oraz 2000 i więcej osób (2000+) lub alternatywnie, w podziale na: sektor MSP (do 249 pracujących) i duże przedsiębiorstwa (250 i więcej pracowników)
- wg przeznaczenia oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów: przedsiębiorstwa oferujące dobra energetyczne, inwestycyjne, konsumpcyjne trwałe i nietrwałe oraz półprodukty.
- wg przeznaczenia usług: usługi dla biznesu, usługi dla konsumentów, gospodarka odpadami, usługi nierynkowe (głównie: edukacja i zdrowie).

6. Podstawową metodą konstrukcji prezentowanych w raporcie wskaźników jest różnica między procentem odpowiedzi korzystnych i niekorzystnych dla sytuacji przedsiębiorstw. Wskaźniki te przyjmują wartości z przedziału od +100 do –100. Ujemne wyniki należy interpretować, jako pogorszenie się stanu koniunktury, natomiast dodatnie, jako jego poprawę,
7. Ilekroć pod tabelą bądź rysunkiem nie pojawia się informacja odnośnie źródła danych, należy rozumieć, że źródłem informacji jest wtedy szybki monitoring NBP.
8. Dla oznaczenia wskaźników wyrównanych sezonowo zastosowano skrót „sa", pochodzący od ang. wyrażenia seasonally adjusted.

Analiza komponentów cyklicznych

Do zobrazowania bieżącej pozycji w cyklu koniunkturalnym sytuacji ekonomicznej badanych podmiotów, posłużono się wykresem fazowym komponentów cyklicznych, tzw. „zegarem cyklu koniunkturalnego". Na osi pionowej wykresu oznaczono poziom komponentu cyklicznego danego wskaźnika koniunktury, na osi poziomej zmianę wartości komponentu cyklicznego. Przy wzorcowym (sinusoidalnym) kształcie cyklu, obserwacje w kolejnych okresach rotują zatem wokół początku układu współrzędnych w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara, a kolejne ćwiartki takiego wykresu odpowiadają kolejnym fazom cyklu koniunkturalnego.

Analiza komponentów cyklicznych podstawowych indeksów koniunktury NBP wskazuje na spowolnienie lub wyhamowanie tendencji wzrostowych (odnotowanych w poprzednich kwartałach) ogólnych wskaźników koniunktury, co wynika z obaw o przyszły popyt oraz eksport. Dalsza poprawa nastroju w obszarze zatrudnienia oraz inwestycji sugeruje jednak, że obecne spowolnienie pozytywnych tendencji może mieć charakter przejściowy.

Wykres 127 Komponenty cykliczne wskaźników bieżącej sytuacji ekonomicznej oraz prognozowanej sytuacji ekonomicznej

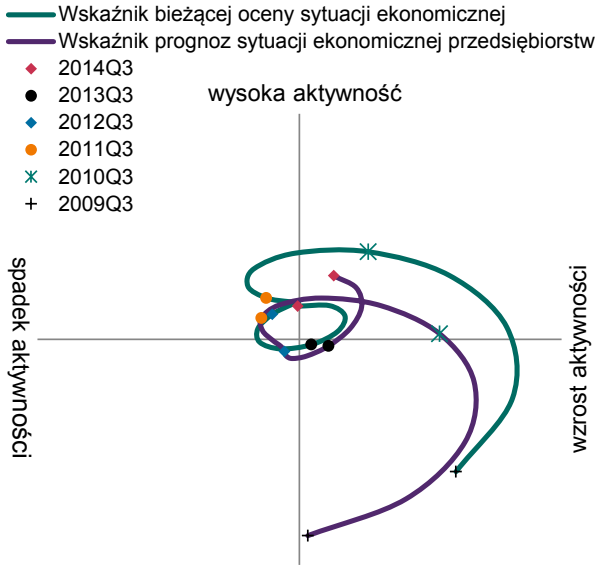

Od ponad roku obserwuje się poprawę ocen zarówno bieżącej jak i prognozowanej sytuacji ekonomicznej analizowanych przedsiębiorstw. Tempo wzrostu, szczególnie wskaźnika bieżącego, nie jest jednak zbyt wysokie, a dodatkowo w ostatnim czasie obserwuje się jego wyhamowanie. Bieżące wartości składowych cyklicznych obu indeksów kształtują się powyżej poziomu 0 pkt., oddzielającego stan dobrej i złej koniunktury.

Na spowolnienie tendencji wzrostowych wskaźników ogólnej sytuacji ekonomicznej wpłynęło wyhamowanie trendu wzrostowego wskaźnika prognozowanej produkcji oraz wolniejsza poprawa nastrojów dotyczących oczekiwanego eksportu. Obecnie komponenty cykliczne wskaźników prognozowanej produkcji oraz przyszłego eksportu kształtują się na poziomie odpowiadającym pozytywnej ocenie stanu koniunktury.

Na dobry stan koniunktury wskazuje również składowa cykliczna indeksu salda zapasów, która w ostatnim czasie charakteryzuje się powolną tendencją wzrostową.

Wykres 128 Komponenty cykliczne wskaźnika prognoz produkcji, wskaźnika prognoz eksportu, oraz salda oceny zapasów

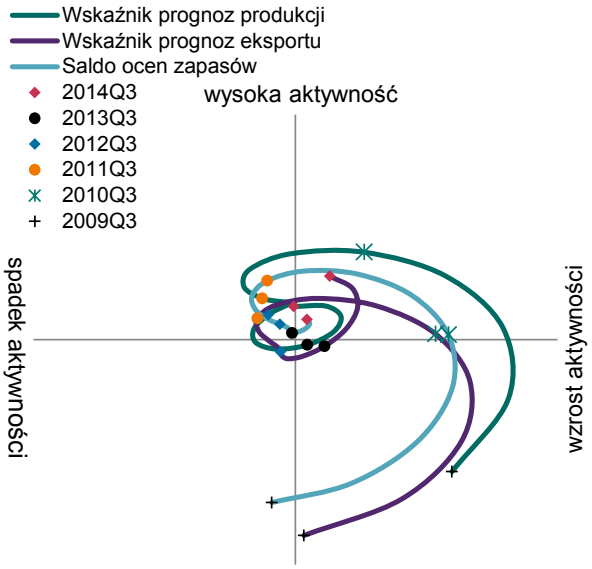

Wykres 129 Komponenty cykliczne wskaźnika wykorzystania mocy wytwórczych, wskaźnika prognoz zatrudnienia oraz wskaźnika nowych inwestycji

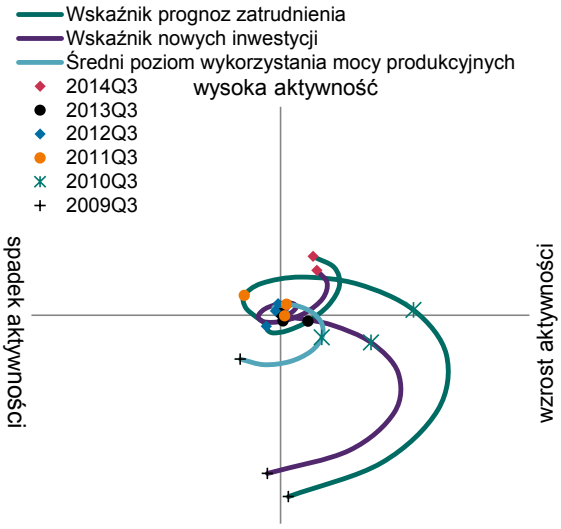

Stopniowo zwiększa się też stopień wykorzystania mocy wytwórczych. Składowa cykliczna tej zmiennej powoli rośnie i kształtuje się obecnie na poziomie powyżej długookresowej średniej.

W rezultacie przedsiębiorstwa planują zwiększenie zatrudnienia oraz zaangażowania w nowe inwestycje, o czym świadczą wzrosty komponentów cyklicznych odpowiednich wskaźnika prognoza zatrudnienia oraz wskaźnika nowych inwestycji (powyżej poziomów ostatnich lokalnych maksimów z 2011 roku).

Formularz badania ankietowego

NBP Narodowy Bank Polski

Szybki Monitoring

KOD: PKD 2007: Forma własności: Województwo:

Czy przedsiębiorstwo sprzedaje poza Polską [TAK/NIE]?: Liczba krajów, do których przedsiębiorstwo eksportuje:

Liczba osób zatrudnionych na dzień 1 VI 2014 r.: Obrót za 2013 r.[A. do 10 mln EUR/ B. pow.10 mln EUR]:

1. Przedsiębiorstwo przewiduje, że popyt na jego produkty w III kw. br. w stosunku do poprzedniego kwartału:	
A. wyraźnie wzrośnie - głównie jako efekt typowego dla przedsiębiorstwa w tym okresie (sezonowego) wzrostu zapotrzebowania na jego produkty B. wyraźnie wzrośnie - głównie w następstwie trwale obserwowanego wzrostu popytu na produkty przedsiębiorstwa C. pozostanie bez zmian lub ulegnie niewielkim zmianom D. wyraźnie spadnie - ale zjawisko to ma charakter sezonowy i obserwowane jest zawsze w tym okresie E. wyraźnie spadnie - w wyniku trwale obserwowanego spadku zapotrzebowania na produkty przedsiębiorstwa	
2. W III kw. br. przedsiębiorstwo oczekuje:	
A. wzrostu liczby zamówień B. spadku liczby zamówień C. utrzymania się podobnej liczby zamówień D. nie dotyczy	
3. Czy w III kw. br. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany w zakresie:	
1. poziomu produkcji (WZROST / BEZ ZMIAN / SPADEK)	
2. poziomu zatrudnienia (WZROST / BEZ ZMIAN / SPADEK)	
3. inwestycji rozpoczętych przed dniem wypełniania ankiety i realizowanych obecnie [REZYGNACJA / REDUKCJA / BEZ ZMIAN {inwestycje będą kontynuowane} / WZROST / NIE DOTYCZY {brak inwestycji}/ZAKOŃCZENIE {zgodnie z planem}]	
4. Czy w III kw. br. przedsiębiorstwo planuje:	
A. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie kredytem bankowym B. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie środkami własnymi C. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie poza bankowymi środkami obcymi D. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych w inny sposób E. przedsiębiorstwo nie planuje podjęcia takich działań	
5. Jak przedsiębiorstwo ocenia skalę nakładów inwestycyjnych:	
1. planowanych na 2014 r. w porównaniu do 2013 r.	
2. planowanych na III kw. br. w porównaniu do tego samego kw. ub.r.	
A. nakłady będą znacznie większe B. nakłady będą nieznacznie większe C. nakłady będą porównywalne D. nakłady będą nieznacznie mniejsze E. nakłady będą znacznie mniejsze F. w obu wymienionych okresach przedsiębiorstwo nie inwestowało	
6. Jaki jest stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w przedsiębiorstwie (w %):	
7. Jaki jest obecnie stan poszczególnych kategorii zapasów w przedsiębiorstwie?:	
Prosimy ocenić w następującej skali: A - zbyt duży B - wystarczający C - zbyt mały D - nie dotyczy	
1. zapasy produktów gotowych	
2. zapasy towarów	
8. Czy w II kw. br. w relacji do II kw. ub.r. nastąpiły zmiany marży zysku brutto ze sprzedaży głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo na rynku krajowym oraz na rynku zagranicznym?:	1.rynek krajowy
A. marża znacząco wzrosła B. marża nieznacznie wzrosła C. marża nie zmieniła się D. marża nieznacznie spadła E. marża znacząco spadła F. nie dotyczy	2.rynek zagraniczny

1

9. Czy w II kw. br. w relacji do poprzedniego kwartału zmieniły się ceny głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo?:	
A. wzrosły B. nie zmieniły się C. spadły	
10. Przedsiębiorstwo przewiduje, że:	
1. ceny sprzedawanych wyrobów i usług w III kw. br. (w relacji do stanu na dzień 30 czerwca br.) wzrosną/spadną o ...%	
2. ceny nabywanych przez przedsiębiorstwo surowców i materiałów w III kw. br. (w relacji jw.) wzrosną/spadną o ...%	
3. w kwietniu br. wskaźnik CPI (inflacja) wyniósł 0,3% w relacji rocznej. Zdaniem przedsiębiorstwa w ciągu najbliższych 12 miesięcy ceny: *(A) - będą rosły szybciej niż dotychczas;* *(B) - będą rosły w tym samym tempie; (C) - będą rosły wolniej; (D) - pozostaną bez zmian; (E) - spadną; (F) - nie wiem*	
11. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z terminowym regulowaniem zobowiązań poza bankowych?:	
A. nie, nigdy B. tak, sporadycznie C. tak, często	
12. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z utrzymaniem płynności finansowej?:	
A. nie, nie miało B. tak, sporadycznie C. tak, często	
13. Jaki procent należności oraz zobowiązań z tytułu dostaw i usług w II kw. br. stanowiły?:	
A – brak (0), B – nie więcej niż 10%, C – powyżej 10%, D – nie dotyczy (przedsiębiorstwo nie jest obecne na danym rynku)	
1. należności przeterminowane od odbiorców krajowych w relacji do należności z tytułu dostaw i usług	
2. należności przeterminowane od odbiorców zagranicznych w relacji jw.	
3. zobowiązania przeterminowane wobec firm krajowych w relacji do zobowiązań z tytułu dostaw i usług	
4. zobowiązania przeterminowane wobec firm zagranicznych w relacji jw.	
14. Czy w zakresie obsługi zadłużenia kredytowego:	
A. przedsiębiorstwo nie ma problemów z tą obsługą i w najbliższym kwartale nie przewiduje takich problemów B. przedsiębiorstwo nie ma takich problemów, ale przewiduje pojawienie się ich w najbliższym kwartale C. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami, ale przewiduje zmniejszenie ich skali w najbliższym kwartale D. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami i nie przewiduje poprawy tej sytuacji E. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu	
15. Czy w II kw. br. przedsiębiorstwu odmówiono udzielenia kredytu bankowego?:	
A. tak, z powodu braku (pogorszenia się) zdolności kredytowej B. tak, ponieważ przedsiębiorstwo nie miało odpowiednich zabezpieczeń C. tak, z przyczyn innych niż wymienione w podpunkcie A) i B) D. nie, przedsiębiorstwo otrzymało kredyt w II kw. br. E. nie, przedsiębiorstwo nie ubiegało się o kredyt w II kw. br.	
16. Prosimy podać wysokość oprocentowania od kredytów bankowych, jakie zostały zaciągnięte w II kw. br.:	
złotowy kredyt krótkoterminowy (do 1 roku) — 1. łączny koszt kredytu, tj. stopa procentowa plus marża	
2. w tym marża	
złotowy kredyt długoterminowy (powyżej 1 roku) — 3. łączny koszt kredytu, tj. stopa procentowa plus marża	
4. w tym marża	
17. Zgodnie z planami przedsiębiorstwa do końca września br. zadłużenie z tytułu kredytów bankowych w relacji do stanu na dzień 30 czerwca br.:	
A. znacząco wzrośnie B. powiększy się w niewielkim stopniu C. pozostanie na niezmienionym poziomie D. zmniejszy się w niewielkim stopniu E. ulegnie wyraźnemu obniżeniu F. nie dotyczy (przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytów bankowych)	
18. W odniesieniu do obecnej ceny kredytu bankowego, przedsiębiorstwo przewiduje, że do końca września br.:	
A. nastąpi spadek oprocentowania (tzn. ceny po jakiej przedsiębiorstwo może uzyskać kredyt) B. nastąpi wzrost oprocentowania C. oprocentowanie kredytów bankowych nie ulegnie zmianie D. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu bankowego	

2

19-a. Proszę podać udział przychodów z eksportu w przychodach ogółem (w %):	
19-b. Proszę podać jaką część (w %) przychodów z eksportu stanowi eksport nieopłacalny (nieopłacalny rozumiany jako cena*kurs niepokrywające kosztów produkcji i pozostałych kosztów związanych z eksportem towaru)? Jeśli cała sprzedaż na eksport jest opłacalna, proszę wpisać 0:	
20. Czy w II kw. br. w relacji do poprzedniego kwartału liczba umów eksportowych:	
A. wyraźnie wzrosła B. wyraźnie zmniejszyła się C. nie uległa większym zmianom	N. nie dotyczy (firma nie eksportuje)
21. Przedsiębiorstwo oczekuje, że wielkość eksportu w III kw. br. w porównaniu z poprzednim kwartałem:	
A. wzrośnie B. spadnie C. utrzyma się na porównywalnym poziomie	N. nie dotyczy (firma nie eksportuje)
22. Czy przedsiębiorstwo oczekuje w III kw. br. w stosunku do poprzedniego kwartału?:	
A. wzrostu liczby nowych umów eksportowych B. zawarcia podobnej liczby nowych umów eksportowych C. spadku liczby nowych umów eksportowych	N. nie dotyczy (firma nie eksportuje)
23. Jaki jest progowy poziom kursu walutowego, przy którym eksport jest nieopłacalny (w PLN)?:	
1. dla USD	
2. dla Euro	
24. Jaki jest udział importu zaopatrzeniowego w kosztach działalności przedsiębiorstwa (w %)?: Przy braku importu należy wpisać 0:	
25-a. Czy w III kw. br. wynagrodzenia w przedsiębiorstwie zostaną zmienione?:	
A. tak, planuje się zwiększenie przeciętnego wynagrodzenia B. tak, planuje się obniżenie przeciętnego wynagrodzenia C. nie	
25-b. Jeśli tak, to o ile procent zmieni się przeciętne wynagrodzenie?:	
26. Czy w II kw. br. w przedsiębiorstwie pojawiła się presja na wzrost płac ze strony pracowników?:	
A. tak, naciski te nasiliły się w stosunku do poprzedniego kwartału B. tak, ale nie są one większe niż zwykle C. nie	
27. Czy zatrudniając / planując zatrudnienie przedsiębiorstwo oferuje nowym pracownikom?:	1.realizacja w II kw.
A. niższe wynagrodzenia niż już pracującym pracownikom o zbliżonych kwalifikacjach B. wyższe wynagrodzenia niż już pracującym pracownikom o zbliżonych kwalifikacjach C. wynagrodzenia porównywalne z tymi, jakie otrzymują już zatrudnieni pracownicy o zbliżonych kwalifikacjach D. nie zatrudnialiśmy / nie planujemy zatrudniać nowych pracowników	2. plany na III kw.
28. Prosimy ocenić relację wzrostu wynagrodzeń oraz wydajności pracy (mierzonej wielkością wartości dodanej, przypadającej na 1 zatrudnionego) w przedsiębiorstwie w II kw. br. (zmiany w stosunku do poprzedniego kwartału):	
A. wynagrodzenia wzrosły w większym stopniu niż wydajność pracy (także gdy wydajność nie wzrosła) B. wynagrodzenia wzrosły w zbliżonym stopniu co wydajność pracy C. wynagrodzenia wzrosły w mniejszym stopniu niż wydajność pracy D. wynagrodzenia nie wzrosły, natomiast zwiększyła się wydajność pracy E. wynagrodzenia i wydajność pracy nie wzrosły	
29. Czy w ciągu ostatniego półrocza przedsiębiorstwo miało problemy ze znalezieniem odpowiednich pracowników?:	
1. w tym pracowników wykwalifikowanych [TAK / NIE]	
2. w tym pracowników niewykwalifikowanych [TAK / NIE]	
30. Czy w II kw. br. dokonano redukcji kosztów w przedsiębiorstwie [TAK / NIE]?:	
1. redukcja / optymalizacja dotyczyła kosztów pracy [TAK / NIE]	
2. redukcja / optymalizacja dotyczyła innych kosztów [TAK / NIE]	

3

31. Jak przedsiębiorstwo ocenia swoją obecną sytuację ekonomiczną, pomijając typowe dla tego okresu wahania sezonowe?:

A. bardzo dobra
B. dosyć dobra
C. słaba
D. zła (istnieją realne szanse na przetrwanie firmy, poprawę sytuacji)
E. zła (należy liczyć się z likwidacją bądź upadłością firmy)

32. Czy w III kw. br. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany swojej sytuacji ekonomicznej?:

A. tak, nastąpi poprawa sytuacji
B. tak, nastąpi pogorszenie sytuacji
C. nie, sytuacja firmy nie ulegnie większym zmianom

33. Jak przedsiębiorstwo ocenia niepewność swojej przyszłej sytuacji ekonomicznej?:

A. bardzo wysoka
B. wysoka
C. umiarkowana
D. niska
E. bardzo niska

34. Który z poniższych opisów najbardziej pasuje do sytuacji przedsiębiorstwa?:

A. przedsiębiorstwo borykało się z trudnościami, ale pokonało je i najgorsze ma już za sobą
B. przedsiębiorstwo wciąż boryka się z trudnościami, ale wydaje się, że niedługo się one skończą
C. przedsiębiorstwo boryka się z trudnościami i na razie nie widać ich końca
D. przedsiębiorstwo oczekuje w najbliższym okresie pojawienia się problemów
E. przedsiębiorstwo nie dotknęły większe trudności i nie oczekuje ich pojawienia się w najbliższym okresie

35. Jeżeli przedsiębiorstwo odczuło skutki pogorszenia koniunktury bądź spodziewa się trudności, to kiedy oczekiwana jest poprawa sytuacji?:

A. w II półroczu br.
B. w I półroczu 2015 r.
C. w II półroczu 2015 r. lub później
D. nie dotyczy - przedsiębiorstwo nie obserwuje pogorszenia koniunktury

36. Czy w związku z kryzysem rosyjsko-ukraińskim przedsiębiorstwo podjęło jakieś szczególne działania?:

☐ 1. nie, przedsiębiorstwo nie jest "obecne" na rynku rosyjskim ani ukraińskim
☐ 2. nie, choć przedsiębiorstwo jest "obecne" na rynku rosyjskim bądź ukraińskim
☐ 3. poszukiwanie nowych rynków zbytu
☐ 4. zmiana oferty produktowej / zmiana struktury produkcji / intensyfikacja prac nad nowymi produktami
☐ 5. redukcja kosztów
☐ 6. wstrzymanie zaplanowanych wcześniej inwestycji
☐ 7. częściowe lub całkowite wycofanie się z rynku rosyjskiego lub ukraińskiego, np. poprzez zamknięcie filii
☐ 8. obniżenie cen na produkty/usługi sprzedawane na rynku rosyjskim bądź ukraińskim
☐ 9. obniżenie cen na produkty/usługi sprzedawane na pozostałych rynkach, w tym krajowym
☐ 10. inne działania

37. Prosimy o krótkie zasygnalizowanie problemów (ok.10 zdań), jakie w najbliższym czasie (pół roku) mogą być istotne dla kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa. Prosimy o szczególne uwzględnienie tych zagadnień, które wpływają na wielkość produkcji (możliwość jej zwiększenia, względnie powody ograniczenia skali działalności), płynność przedsiębiorstwa, zadłużenie kredytowe oraz opłacalność eksportu. W przypadku, jeśli przedsiębiorstwo nie napotyka na żadne poważniejsze trudności i nie przewiduje ich wystąpienia w podanym terminie, prosimy wpisać "brak problemów":

Zapisz

Pełną wersję raportu z badania Szybki Monitoring znajdą Państwo na stronie internetowej NBP
http://www.nbp.pl/home.aspx?c=/ascx/koniunktura_prezentacja.ascx

4

APROBOWAŁ	ZATWIERDZIŁ
Michał Gradzewicz	Jarosław T. Jakubik

www.nbp.pl